

Kadernota 2016

Uitgave gemeente Haarlem
Mei 2016

Informatie

(023) 511 51 15

www.haarlem.nl, ook voor een digitale versie

Stadhuis, Grote Markt 2
Postbus 511
2003 PB Haarlem

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1 Inleiding	5
2 Beleidsmatige ontwikkelingen	7
2.1 Samen gedaan!.....	7
2.2 Cluster sociaal.....	12
2.3 Cluster fysiek.....	19
2.4 Cluster burger en bestuur.....	24
2.5 Groei van de stad	27
2.6 Landelijke ontwikkelingen (BBV/Commissie Depla).....	28
2.7 Innovaties programmabegroting.....	30
3 Ontwikkelingen meerjarenraming en financiële positie.....	33
3.1 Ontwikkeling Nederlandse economie	33
3.2 Financiële ontwikkelingen en meerjarenraming	33
3.3 Ontwikkeling algemene reserves	50
4 Financiële voortgangsrapportage 2016	52
4.1 Financiële voortgangsrapportage 2016.....	52
4.2 Neutrale wijzigingen.....	55
4.3 Reservemutaties	58
5 Bezuinigingen.....	62
5.1 Bezuinigingen.....	62
6 Investeringsplan en MPG/grondbeleid	65
6.1 Hoofdpijnen Investeringsplan 2016-2021	65
6.2 Kasstroomplafond, investeringsplafond en schuldreductie	68
6.3 Financiële impact.....	72
6.4 Veranderen categorie	72
6.5 Hoofdpijnen MPG/grondbeleid	74
7 Belastingen en woonlasten	78
7.1 Uitgangspunten en landelijke ontwikkelingen.....	78
7.2 Woonlasten	79
7.3 Overige belastingen en heffingen	81

8 Bedrijfsvoering.....	83
9 Voorstel	85
10 Besluit	88
Bijlagen	91
Bijlage 1: Meerjarenperspectief grondexploitaties (MPG)	92
Bijlage 2: Begrotingskader.....	93
Bijlage 3: Richtlijnen Programmabegroting 2017-2021	96
Bijlage 4: Rapport rekenmodel 'Groeï van de stad'	102
Bijlage 5: Begrotingswijziging Kadernota 2016.....	112
Bijlage 6: Uitvoering motie "Meer financiën in de begroting"	113
Bijlage 7: Nieuwe taakveldindeling BBV	116
Bijlage 8: Investerings	118

1 Inleiding

Voor u ligt de Kadernota 2016 van de gemeente Haarlem.

In deze kadernota zijn besluiten van de gemeente over vele onderwerpen financieel vertaald voor de periode tot en met 2021. Hiermee vormt de nota de start voor het opstellen van de Programmabegroting 2017.

De kadernota komt dit jaar op een bijzonder moment, omdat de jaarrekening van 2015 nog niet is vastgesteld. Dit heeft te maken met de enorme opgave waar de gemeente in 2015 voor stond met de decentralisatie van het sociaal domein. Zorgtaken zijn geleverd door een groot aantal partners, ieder met een eigen administratie. Om al deze gegevens zorgvuldig met elkaar af te kunnen stemmen is er eenmalig afgesproken dat de jaarrekening later dan anders wordt vastgesteld.

Daarom verschijnt de kadernota dit jaar, bij uitzondering, eerder dan de jaarrekening.

Om onzekerheden uit het sociaal domein te kunnen opvangen is hier een reserve voor in het leven geroepen; deze blijft ook in dit tweede uitvoeringsjaar van belang. Alle overige onderdelen van de Jaarrekening 2015 zijn verwerkt in deze kadernota.

Dit levert een positief rekening resultaat op van € 6,9 miljoen. Verminderd met de noodzakelijke bestemmingsvoorstellen resteert er een resultaat van € 5,2 miljoen. De helft van dit resultaat wordt, zoals afgesproken, ingezet voor schuldreductie en de andere helft om een sluitend financieel kader te realiseren.

Grootste bezuinigingsopgave achter de rug

In deze kadernota wordt het laatste deel van de bezuinigingsopgave van ruim € 60 miljoen waar de stad de afgelopen jaren mee te maken had, opgelost. Hiermee komt een einde aan de grootste bezuinigingsronde van de afgelopen 15 jaar en wordt de €10 miljoen bezuinigingsopgave waar deze coalitieperiode mee begon tot een einde gebracht.

Dit biedt de kans om met een frisse blik naar de toekomst te kijken. Het nieuwe beeld dat nu ontstaat is dat van een stad die haar financiën onder controle heeft en die fors inzet om haar schulden te verminderen. Het positieve rekeningresultaat van 2015 kan deels worden ingezet om nieuwe uitdagingen het hoofd te bieden.

Groeiende stad

Zo kijken we voor het eerst in lange tijd weer vooruit. Het aantal inwoners groeit gestaag. Dit leidt tot extra banen in de toekomst maar ook tot nieuwe uitdagingen. Daarom is in deze kadernota onderzocht hoe het beste kan worden omgegaan met deze groei. Zodat de stad niet alleen kan groeien maar dat deze ook kan blijven bloeien. Haarlem blijft daarom flink inzetten op onderwijshuisvesting en vergeet ook haar sociale gezicht niet. Zo wordt er gezorgd voor Haarlemmers die het minder goed hebben en worden zij beter op de hoogte gebracht van de beschikbare hulp en regelingen. De gemeente waakt voor tweedeling in de stad door in ieder stadsdeel sociale huur- en koopwoningen een plek te geven bij woningbouwontwikkeling.

Dalende woonlasten en duurzaam afvalbeheer

Afgelopen jaar stegen de woonlasten, zoals afgesproken in het coalitieprogramma, niet sterker dan inflatie. In deze kadernota wordt besloten dat de woonlasten zelfs gaan dalen, van € 762 in 2016 naar € 745 in 2017. Een belangrijk onderdeel van deze woonlasten is de afvalstoffenheffing. Na 2017 zet de stad middels een Strategisch plan afvalscheiding in op het verder verminderen van restafval. Met dit duurzame afvalbeheer kan een flinke bijdrage worden geleverd aan de duurzaamheidsdoelen.

Investeren in de stad én verminderen van schuld

In deze kadernota wordt afgesproken dat geplande investeringen door de inzet van extra capaciteit ook daadwerkelijk gerealiseerd kunnen worden. Daarnaast worden extra investeringen gedaan om achterstallig onderhoud weg te werken en worden grote projecten zoals de Buitenrustbruggen opgepakt. Door financiële maatregelen zoals het vaststellen van een maximum bedrag aan investeringen per jaar wordt ervoor gezorgd dat het huishoudboekje ondertussen op orde blijft. De in het coalitieprogramma gemaakte afspraken over schuldvermindering blijven daardoor stevig overeind. Zo wordt doorgezet met het structureel verminderen van de schulden van de stad met € 5 miljoen per jaar. Daarnaast wordt € 2,6 miljoen, 50% van het positieve resultaat van 2015, aangewend om de schulden te verminderen. Zo blijft Haarlem stevig op koers richting een gezonde schuldpositie.

Innoveren

Met de blik op de toekomst werkt Haarlem aan het moderniseren en digitaliseren van haar financiële en verantwoordingsproducten. Zo wordt dit jaar geïnvesteerd in de realisatie van een gebiedsbegroting. Hierin kunnen Haarlemmers voor hun eigen buurt zien wat de gemeente heeft gepland en wanneer. Hiermee hoopt het bestuur niet alleen de zichtbaarheid van de gemeentelijke werkzaamheden maar ook de participatie mogelijkheden en betrokkenheid van bewoners te vergroten. Daarnaast wordt ingezet op verbeteringen van het huishoudboekje. Zo wordt er gewerkt aan een digitale versie van de programmabegroting, maar worden ook vergelijkingen met andere gemeenten op onderwerpen als overhead en bezit beter mogelijk gemaakt. Daarnaast worden de effecten van gemeentelijke inzet zo optimaal mogelijk in beeld gebracht en wordt het inzicht in de opbouw van de begroting zoveel mogelijk vergroot.

Samen Doen!

Het coalitieprogramma heeft als titel ‘Samen Doen!’ gekregen. Nu het college op de helft van haar bestuurlijke termijn komt, wordt daarom in deze kadernota aandacht besteedt aan wat er in de afgelopen twee jaar al samen met de stad is gedaan. Maar de focus ligt natuurlijk vooral op wat er nog te doen is. Want hoewel er al veel werk is geleverd, zijn we nog niet klaar!

Raadsbehandeling Kadernota 2016

De behandeling van de kadernota door de gemeenteraad van Haarlem vindt plaats van 27 t/m 30 juni 2016.

Het college van burgemeester en wethouders
Haarlem, 10 mei 2016

2 Beleidsmatige ontwikkelingen

2.1 Samen gedaan!

Bij elke nieuwe collegeperiode worden afspraken gemaakt voor de komende vier jaar. Maar een nieuw stadsbestuur begint natuurlijk nooit met een lege agenda, het bouwt voort op wat er al is. De grootste vraag voor een nieuw bestuur is dan ook: wat vinden wij de belangrijkste kwesties om aan te werken in de vier jaren die voor ons liggen? In het Coalitieprogramma 2014-2018 Samen doen! heeft het huidige bestuur dit samengevat in vier speerpunten: *een eigentijdse democratische stad, een verantwoordelijke en ondernemende stad, een sociale en warme stad en een financieel gezonde stad*. Deze speerpunten zijn een einddoel, maar er is natuurlijk niet aan te ontkomen dat in de realiteit van alledag andere zaken om voorrang vragen. Ook Haarlem wordt regelmatig ingehaald door de actualiteit, zoals bijvoorbeeld door de noodzaak vluchtelingen op te vangen. Dat Haarlem dit soort zaken goed oppakt, spreekt voor de stad. Eerder al hadden we met het Glazen Huis op de Grote Markt laten zien dat Samen Doen! ons past en dat we samen kunnen waarmaken wat we aangaan. We zijn nu halverwege de bestuursperiode en laten graag zien waar we staan, wat er is bereikt, samen met de stad, en waar we accenten hebben moeten verleggen.

Wat is er halverwege al samen gedaan?

In de twee jaar die achter ons liggen zijn er afspraken gemaakt over financiën, over de arbeidsmarkt, duurzaamheid, ruimtelijke ontwikkeling, de bereikbaarheid van Haarlem, het sociaal domein, met de opgave om als stad taken over te nemen van het Rijk, het onderwijs, Haarlem als cultuurstad, de sport, veiligheid, beheer en onderhoud en over Haarlem als verbindende stad in de omliggende regio en de Metropoolregio Amsterdam.

Een financieel gezonde stad

Een belangrijk punt voor dit bestuur en een randvoorwaarde voor vrijwel alle verdere afspraken, wensen en dromen is het financieel gezond maken en houden van de stad. Daarom is een begin gemaakt met het aflossen van de flinke Haarlemse schuld. De schaduwzijde daarvan is dat er, om dat te bereiken, bezuinigd moest worden. De grote opgave van € 60 miljoen aan bezuinigingen zijn conform afspraak ingevuld en dat hebben de stad en de gemeentelijke organisatie gevoeld. Het Haarlemse huishoudboekje blijft ook kwetsbaar voor incidentele tegenvallers, zoals bijvoorbeeld de brand onder de Schoterbrug of de schade na de zomerstorm in 2015.

Een sociale en warme stad

Samen Doen! betekent onder andere het mogelijk maken dat iedereen mee kan doen. Het doel is om een stad te zijn met een warm kloppend hart. Een van de grootste veranderingen waarmee Haarlem te maken kreeg, was de transitie binnen het sociaal domein en alle gevolgen die dat heeft gehad voor Haarlemmers en maatschappelijke partners. Samen is niet alleen continuïteit van zorg gegarandeerd, maar ook een uitvoeringsorganisatie gebouwd en toegang tot voorzieningen georganiseerd.

Iedereen kan meedoen

Met verschillende partners zijn afspraken gemaakt waardoor het beter mogelijk werd om groepen waarvoor dit niet vanzelfsprekend is, ook mee te laten doen. Haarlem was één van de eerste Nederlandse gemeenten die in december 2014 het Lokaal Sociaal Akkoord ondertekende, samen met werkgevers, scholen en maatschappelijke organisaties. Het akkoord draagt bij aan een arbeidsmarkt waar plek is voor schoolverlaters en mensen met afstand tot de arbeidsmarkt. De doelstellingen van het LSA zijn inmiddels onderdeel geworden van een regionale aanpak, in de overtuiging dat daarmee meer kansen worden gecreëerd voor deze doelgroep.

Voor de minima in Haarlem is nieuw beleid vastgesteld met de nadruk op: niet bezuinigen én extra geld voor kinderen en chronisch zieken. Met behulp van de kennis en ervaring van partners wordt eraan gewerkt om meer minima steeds beter te bereiken.

Stad van de menselijke maat

Haarlem is, als stad van de menselijke maat, een populaire stad om te wonen. Dat betekent ook een grotere vraag naar woningen. Op dat vlak heeft de stad de afgelopen jaren niet stilgestaan. Een aantal woningbouwprojecten, zoals in Delftwijk en DeoNeo is inmiddels afgerond, een aantal is in ontwikkeling en veel projecten zijn in voorbereiding.

De woningmarkt is gelukkig weer aangetrokken. We zien weer groei in het aantal woningen dat wordt verkocht. Maar daarnaast blijft de wachttijd voor een sociale huurwoning lang en is de vraag naar woningen in de middel-dure huursector groot. Om goed aan de vraag van (nieuwe) Haarlemmers te voldoen moet er de komende jaren een fors aantal woningen worden toegevoegd.

In de huisvestingsverordening is afgesproken dat de sociale huurwoningen rechtvaardig worden verdeeld onder de verschillende groepen woningzoekenden (tot een modaal inkomen). Die behoefte zal de komende jaren fors blijven. Samen met corporaties en huurdersorganisaties is vastgesteld dat het eerder afgesproken minimum aantal van 18.000 sociale huurwoningen niet toereikend is. Daarom worden er met de regiogemeenten afspraken gemaakt over het behoud van voldoende sociale huurwoningen.

Passende huisvesting

Met de grote stroom vluchtelingen naar Nederland is de roep om passende huisvesting voor statushouders (vluchtelingen met een verblijfsvergunning) toegenomen. Het afgelopen jaar heeft de gemeente zich ingezet om een flink aantal (tijdelijke) sociale huurwoningen aan de stad toe te voegen, niet alleen voor statushouders, maar ook voor andere urgent woningzoekenden die al lang op een passende woning wachten.

Haarlem heeft, mede door een hele coöperatieve buurt en goede samenwerking met partners, met de opening van de 24-uurs opvang aan de Wilhelminastraat ook een nieuw onderdak kunnen bieden aan een groep dak- en thuislozen. Zij krijgen in dit pand niet alleen bed en brood, maar volgen ook een traject dat hen weer terug kan leiden naar de maatschappij. Daarnaast is de Velserspoort gerealiseerd vanuit de actualiteit waarbij de stad steeds meer te maken krijgt met economisch dakloze gezinnen.

Koppeling tussen sport en maatschappelijke vraagstukken

Haarlem ziet goede koppelingen tussen sport en de oplossing voor maatschappelijke vraagstukken. Daarom is in het coalitieprogramma afgesproken dat sport nog sterker wordt ingezet. In het voorjaar van 2015 stelde de gemeenteraad € 250.000 beschikbaar voor de ontwikkeling van topsport, breedtesport, talentontwikkeling en sportevenementen. Vanuit dit Sportstimuleringsfonds krijgen talloze initiatieven een kans, maar helaas ontkomt ook sport niet aan bezuinigingen. Uiteindelijk heeft dit geleid tot het opheffen van twee accommodaties, die onvoldoende werden bespeeld.

Gemeentes kregen van het Rijk ook de verantwoordelijkheid voor de jeugdhulp overgeheveld. De gemeentelijke toegang tot specialistische jeugdhulp is ondergebracht in de Centra voor Jeugd en Gezin (CJG). De CJG-teams zijn uitgebreid en verbreed en werken nauw samen met de sociaal wijkteams, jeugdgezondheidszorg, en het onderwijs. Op deze manier is de jeugdhulp nabij en toegankelijk georganiseerd. Haarlem heeft verder een voortrekkersrol gespeeld in de discussie rondom de ouderbijdrage binnen de Jeugdwet, wat heeft geleid tot afschaffing van deze bijdrage.

Een eigentijdse en democratische stad

Het coalitieprogramma geeft aan dat het maken en uitvoeren van beleid steeds vaker samen met de Haarlemse inwoners en ondernemers zal gebeuren. Bereidheid tot samenwerken neemt toe als mensen vertrouwen hebben in de gemeente en het bestuur. Met het project Nieuwe Bestuursstijl is geïnventariseerd in de stad hoe dat vertrouwen vergroot kan worden. De conclusie was: Met een stadsbestuur dat zich open, meedenkend en meewerkend opstelt. En met een betere dienstverlening bij complexe vraagstukken door transparanter, communicatiever én slagvaardiger te opereren.

Bereidheid tot samenwerken

Bij complexe vragen wordt daarom niet meer alleen gestuurd op zorgvuldigheid in de besluitvorming. Om snelheid te creëren worden bestuurders eerder om richting gevraagd en wordt ambtelijk één contactpersoon benoemd voor de aanvrager. Daarnaast zetten we fors in op het verbeteren van de dienstverlening en de bereikbaarheid en beschikbaarheid van ambtenaren. Hier wordt aan gewerkt door onder meer de aanschaf van een Klant Contact Centrum-regiebord, de verbetering van de telefonische bereikbaarheid, monitoring op beantwoording van vragen binnen gestelde termijnen en het opzetten van een klantvolgsysteem.

Ook in de samenwerking met bewonersinitiatieven, de gemeente en wijkraden wordt gekeken naar nieuwe vormen. In overleg met alle betrokkenen is gekeken hoe er tot een gelijk speelveld voor wijkraden en bewonersinitiatieven kan worden gekomen. Rond de zomer moet dit leiden tot nieuw beleid rondom wijkraden en bewonersinitiatieven.

Digitaal werken

Kijken naar de toekomst vraagt ook meer digitaal werken. Steeds meer producten van de gemeente zijn daarom online af te nemen. Als laatste dienst hebben we de mogelijkheid toegevoegd om digitaal in ondertrouw te gaan.

Onze inzet op digitaal werken is het afgelopen jaar beloond met de titel Digiproofste stad van Nederland. Behalve het aanbieden van digitale producten, lopen we voorop bij het koppelen van verschillende data en het ontsluiten hiervan aan bewoners en ondernemers op het Haarlem open data platform.

Druk op de onderwijsvoorzieningen

Als populaire woonstad ligt er druk op de onderwijsvoorzieningen. Om tegemoet te komen aan de capaciteitsvraag is voor het primair onderwijs de komende jaren € 30 miljoen beschikbaar gesteld. In het voortgezet onderwijs blijkt de nieuwe aanmeldprocedure, waarbij vijf voorkeursscholen mogen worden opgegeven, goed te voldoen. Ouders en kinderen weten nu snel waar ze aan toe zijn. Dit jaar kon zo 98,8% van de leerlingen op één van de eerste drie scholen van keuze worden geplaatst.

Een verantwoordelijke en ondernemende stad

Aan wonen en leven voegen we graag werken toe. Een stad functioneert optimaal als je er ook kunt werken. Haarlem is een creatieve en ondernemende stad. Bedrijventerrein de Waarderpolder biedt plaats aan kleine (innovatieve) ondernemers, midden- en groot bedrijf en voorziet in een huisvestingscoach en stagebureau. Afgelopen jaar is hier de 3D makerszone geopend, als excellence centrum binnen de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Ook ondersteunt Haarlem het start-up platform Haarlem Valley. De stad telt een groot aantal bedrijfsverzamelgebouwen. We proberen al dit soort initiatieven van harte te ondersteunen en te faciliteren.

Haarlem is een creatieve en ondernemende stad

De afgelopen twee jaar is een inhaalslag gemaakt met gebiedsontwikkeling in Haarlem Oost en dan met name op het Slachthuissterrein. Na jaren van stilstand is daar nu weer vooruitgang te melden; binnenkort start de aanbesteding voor de herontwikkeling van het gebied waarbij wordt ingezet op een mix van functies waaronder wonen, de huisvesting van de popschool en oefenruimtes voor bandjes. Bij de herontwikkeling blijven de monumentale kenmerken van het voormalige Slachthuis, zoals de directeurswoning, de stallen en het administratiekantoor gehandhaafd.

De stad is van ons allemaal. Steeds meer Haarlemmers willen actief meedoen met het vormgeven van de stad. Waar mogelijk geven we daaraan graag gehoor. Verschillende initiatieven zijn inmiddels van de grond gekomen, zoals onder andere de Leefstraat waarin bewoners meer ruimte krijgen voor groen, ontmoetingen en samenleven en horeca in de Vissersbocht in het Spaarne.

We stimuleren duurzaamheid

Kijken naar de toekomst betekent daarvoor verantwoordelijkheid nemen. Haarlem werkt al een aantal jaren succesvol toe naar een duurzame en klimaatneutrale stad. Vanaf 2015 is er jaarlijks € 500.000 beschikbaar voor duurzaamheid, fietsen en groen. In 2015 is dit geld goed besteed mét en voor de stad. Zeven scholen zijn begonnen met het vergroenen van hun schoolpleinen, bewoners hebben subsidie gekregen voor het aanleggen en onderhouden van meer kleinschalig groen en platform Haarlem Groener kreeg steun om stadslandbouw te stimuleren. Een aantal initiatieven is zelfs uitgegroeid tot volwaardige coöperaties. Zij zijn een mooi voorbeeld van hoe we gezamenlijk stappen maken naar een klimaatneutraal Haarlem. Haarlem tekende afgelopen jaar ook de landelijke Green Deal Zero Emission Stadslogistiek. Deze Green Deal heeft als doel dat overheden, bedrijfsleven, vervoerders, verladers en andere betrokken partijen zich gezamenlijk inzetten om de uitstoot van bestel- en vrachtauto's uiterlijk in 2025 op nul te brengen. Namens organisaties en bedrijven ondertekende de Centrum Management Groep Haarlem (CMG) deze Green Deal.

De afgelopen jaren heeft Haarlem een grote achterstand op het gebied van beheer en dagelijks onderhoud kunnen wegwerken. Door het samen te doen en door efficiënt te werken houden we de stad schoon, heel en veilig. Goede voorbeelden hiervan zijn de nieuwe beheercontracten met marktpartijen zoals bijvoorbeeld Spaarnelanden voor het beheer van de openbare ruimte en de samenwerking in de Industriekring Waarderpolder.

Verder is flink geïnvesteerd in infrastructuur. De herinrichting van de Oudeweg is afgerond waarmee de leefbaarheid, verkeersveiligheid en doorstroming is verbeterd. Met de komst van de fietsgevel aan de noordzijde van het station is Haarlem een prachtige fietsvoorziening met 1.700 plekken rijker, en vanaf 2017 rijden tussen Haarlem Centraal en Amsterdam de zo lang gewenste nachttreinen.

Haarlem leefbaar voor bewoners, ondernemers en bezoekers

Cultuur is de belangrijkste reden voor een bezoek aan Haarlem en ook de inwoners waarderen het cultuuraanbod met een hoog rapportcijfer (8,0). De acht grote culturele instellingen hebben gezamenlijk de noodzakelijke bezuinigingen van € 300.000 uit het coalitieprogramma ingevuld. Een andere bezuiniging, de sluiting van cultureel centrum De Egelantier, zal per 1 juli 2016 een feit zijn. Voor diverse huurders uit dit pand is samen nieuwe huisvesting gevonden in Klein Heiligland 84 of elders in de stad.

Het college voert het gesprek met de stad over de knelpunten en mogelijke oplossingen voor het groeiende parkeerprobleem. Uit deze gesprekken zijn veel ideeën naar voren gekomen die de komende periode verder worden uitgewerkt.

We hebben al geconstateerd dat Haarlem een prettige stad is om te wonen, te leven en te werken. Een leefbare stad is ook een veilige stad. Vanuit die gedachte heeft Haarlem de afgelopen twee jaar nog meer ingezet op wijk- en gebiedsgericht werken, een werkwijze waarbij wordt gekeken naar wat er leeft in een wijk en hoe daarop kan worden aangesloten met beleid en faciliteiten. Het afsluiten van het wijkcontract Indische Buurt Noord, waarin afspraken zijn gemaakt tussen de gemeente en bewoners, is hier een voorbeeld van.

Soms kun je veiligheid vooraf borgen, soms doe je dat door in te zetten op het terugdringen van criminaliteit of bijvoorbeeld overlast gevende jeugd. In Haarlem is gekozen voor een combinatie van preventie en repressie. Een belangrijke bijdrage daaraan leveren de buurtouders in Schalkwijk; zij hebben hun gebied vergroot. Preventie richt zich ook op gebied van woninginbraak. In 2015 is een campagne ingezet ter voorkoming hiervan.

Ook Haarlem heeft helaas te maken met georganiseerde criminaliteit. De afgelopen jaren is daarom flink ingezet op de aanpak hiervan. Daarnaast is ook de aanpak op woonfraude een prioriteit geworden.

Trots op wat samen is gedaan!

Als we terugkijken op de eerste twee jaar van deze bestuursperiode, zijn we trots op wat er al samen is bereikt, maar we zien ook dat er nog veel moet worden gedaan. In deze kadernota ligt de focus daarom op de toekomst.

We werken er vol vertrouwen aan om over twee jaar als bestuur op ons coalitieprogramma het stempel 'Samen gedaan!' te kunnen zetten.

CLUSTER SOCIAAL

2.2 Cluster sociaal

Inleiding

De kernwoorden in het cluster sociaal zijn zelfredzaamheid en eigen kracht, met als doel dat iedere Haarlemmer kan meedoen in de samenleving, op zijn niveau en naar draagkracht. Ondersteuning en zorg wordt geboden als dat nodig is. Nu de nieuwe gemeentelijke verantwoordelijkheden op het gebied van maatschappelijke ondersteuning zijn geïmplementeerd en er zorgcontinuïteit is geboden, wordt er volop gewerkt aan de transformatie van het sociaal domein, inclusief het stelsel van jeugdhulp. De ambitie uit de beleidskaders 'Samen voor elkaar', om de inzet in het sociaal domein anders te organiseren, krijgt verder vorm. In het transformatieprogramma ([2015/168421](#)) wordt aan de hand van vijf thema's geschetst hoe hier aan verder gewerkt wordt. Concreet vertaalt dit zich de komende periode in een aantal te nemen bestuurlijke besluiten die van grote impact kunnen zijn op het sociaal domein, passend bij de gewenste veranderingen. Onderzocht wordt of individuele begeleiding en dagbesteding, nu maatwerkvoorzieningen met een indicatie, als algemene voorziening kunnen worden aangeboden. Daarnaast staat ook de versterking van de positie van het sociaal wijkteam op de agenda inclusief het organisatiemodel behorend bij de verzelfstandiging van het sociaal wijkteam. Een eerste analyse rondom het thema 'bestrijd de paarse krokodil' wordt nog voor de zomer besproken.

Statushouders en vluchtelingen

In de Koepel zijn op tijdelijke basis vluchtelingen gehuisvest onder verantwoordelijkheid van het Centraal Orgaan Asielzoekers (COA). De stad heeft zijn kracht getoond bij de opvang van deze groep, bijvoorbeeld door het organiseren van sportclinics, een wereldkeuken en muziekvoorstellingen. De verhoogde instroom van asielzoekers heeft ook geleid tot het sneller huisvesten van mensen met een verblijfstatus om aan de taakstelling voor de gemeente te voldoen. Om de inburgering en integratie van de grote groep statushouders en het (mogelijk) hogere beroep op voorzieningen te faciliteren is een Sociaal programma statushouders opgesteld en met de raad besproken. Dit richt zich op extra inzet in onderwijs, zorg, welzijn en werk en inkomen. Het doel hiervan is om achterstanden zo snel mogelijk weg te werken en kansen te bieden, vergelijkbaar met andere Haarlemmers. Extra inzet kan echter niet zonder meerjarige financiële consequenties.

Onderliggende programma's

Het cluster sociaal bestaat uit drie programma's:

Programma 1, Maatschappelijke Participatie gaat over de basisvoorwaarden om mee te kunnen doen in de samenleving, met voor iedereen toegankelijke activiteiten en voorzieningen, met informatie en advies en met lichte vormen van ondersteuning gericht op preventie.

Programma 2, Ondersteuning en Zorg gaat over maatwerk op het gebied van voorzieningen en zorg, veelal alleen toegankelijk met een beschikking.

Programma 3, Werk en Inkomen gaat over het tijdelijke financiële vangnet en de toeleiding naar werk en scholing om vanuit eigen kracht zelfredzaam te zijn in de Haarlemse samenleving.

Jeugd: Zorg voor jeugd en onderwijs

In de Programmabegroting 2016-2020 staan de opgaven voor jeugd en onderwijs voor de komende jaren benoemd. Hieronder vallen de versterking van de relatie jeugdhulp, passend onderwijs, de samenhang tussen de jeugdzorg en andere (langdurige) zorg, het transitiearrangement, waarin de uitgangspunten voor de transformatie in de specialistische jeugdzorg zijn benoemd en het opvangen van de bezuinigingen op de jeugdzorg. Deze opgaven zijn inmiddels allemaal opgepakt en in uitvoering.

De stichting Veilig Thuis is inmiddels van start en is bezig met de voorbereidingen voor de integrale crisisdienst die in 2017 bij Veilig Thuis wordt ondergebracht. De verbinding tussen jeugdhulp en passend onderwijs wordt versterkt, evenals de samenwerking en afstemming tussen het Centrum voor Jeugd en Gezin en het sociaal wijkteam. De druk op Spaarnezicht, de regionale voorziening voor zwerfjongeren, wordt groter en de verwachting is dat in 2016 extra kosten gemaakt zullen worden voor de opvang.

De uitvoeringsregels voor het persoonsgebonden budget die in 2015 zijn opgesteld worden aangescherpt. Op basis van de opgedane ervaringen vindt verdere operationalisering plaats. Dit betreft zowel de regels rondom de uitvoering, de kwaliteit van de hulpverleners als ook technische aanpassingen. Waar mogelijk wordt aangesloten bij het Wmo-beleid over persoonsgebonden budget (pgb).

Onderwijs

Omdat het primair onderwijs een groei in het leerlingenaantal kent is de komende jaren € 30 miljoen voor de capaciteitsvraag voor het primair onderwijs beschikbaar gesteld. In het voortgezet onderwijs is voor het tweede jaar, via de aanmeld- en inschrijfprocedure waarbij vijf voorkeursscholen worden opgegeven, een hoog percentage van alle aangemelde leerlingen op één van de eerste drie voorkeursscholen ingeschreven. Voor het komend schooljaar zijn 98,8% van de leerlingen op deze manier ingeschreven.

Sport

De Agenda voor de Sport richt zich onder meer op een grotere maatschappelijke rol van sportverenigingen door verbindingen tussen (maatschappelijke) organisaties en de sportverenigingen te leggen. Sportverenigingen zullen hun velden of clubhuizen beschikbaar stellen om het begeleiden en/of ondersteunen van specifieke doelgroepen mogelijk te maken. Hierdoor kunnen kwetsbare groepen sociaal maatschappelijk participeren, wordt hun zelfstandigheid en netwerk vergroot en worden zij begeleid naar werk en inkomen. Tegelijkertijd wordt de vrijwillige inzet bij sportverenigingen gefaciliteerd.

Algemene en maatwerkvoorzieningen (Wet maatschappelijke ondersteuning)

De opgaven waar de gemeente voor staat op het gebied van de Wmo zoals benoemd in de Programmabegroting 2016-2020 zijn opgepakt. Bewonersinitiatieven in het sociaal domein worden ondersteund. Het versterken van de kanteling van specialistische voorzieningen, van het sociaal wijkteam en de preventieve kracht van de basisinfrastructuur zijn onderdeel van het transformatieprogramma waarover dit jaar nog voorstellen worden voorgelegd. Aan het plan van aanpak Langer zelfstandig wonen is inmiddels een uitvoeringsagenda verbonden.

Begeleiding en huishoudelijke ondersteuning

De verwerving van begeleiding en huishoudelijke ondersteuning wordt vanaf de zomer 2016 voorbereid met het vaststellen van een strategie, vooruitlopend op een programma van eisen. De nieuwe verwerving zal bijdragen aan de transformatie, bijvoorbeeld door meer te werken met arrangementen in plaats van producten en door een andere bekostigingssystematiek. Daarnaast zal meer worden ingezet op het monitoren van de resultaten van de ondersteuning die kwetsbare burgers in opdracht van de gemeente ontvangen. Met deze informatie zal bewaakt worden dat, ondanks de afname van middelen, toch voldoende kwaliteit geboden wordt door aanbieders.

Opvang, wonen en herstel

Voor mensen met meervoudige problematiek die ondersteuning behoeven bij het wonen én bij het herstellen wordt gewerkt aan één samenhangende aanpak. Het doel hiervan is dat men zo gewoon mogelijk kan wonen met herstelondersteuning gericht op inclusie, volwaardig burgerschap, participatie, zelfredzaamheid en informele steun in de lokale omgeving. Een breed assortiment van woonvormen én ondersteuningsarrangementen moet er voor zorgen dat langdurige ondersteuning zoveel mogelijk wordt voorkomen en dat mensen met meervoudige problematiek zo snel mogelijk kunnen uitstromen naar lichtere vormen van ondersteuning. De groei van het aantal mensen dat gebruik maakt van opvangvoorzieningen moet hierdoor gaan afnemen.

Werk en inkomen (Participatiewet)

Vanuit Werk in inkomen wordt op verschillende onderwerpen ingezet.

Tegengaan jeugdwerkloosheid

Voor de zomer wordt het vastgestelde plan van aanpak ten behoeve van het tegengaan van jeugdwerkloosheid 'Samen naar een werkende toekomst' geactualiseerd. Aanleiding daarvoor is dat vanuit het Rijk een oproep is gedaan aan regiogemeenten om aanvullende bestuurlijke afspraken te maken voor extra inzet op de groep jongeren tussen de 18 en 27 jaar die geen scholing volgen en tevens geen werk en/of uitkering hebben.

Tegenprestatie

In het coalitieprogramma staat dat de gemeente geen gedwongen tegenprestatie vraagt van mensen met een uitkering, maar wel verwacht en stimuleert dat zij via (vrijwilligers-)werk participeren in de samenleving. In het uitvoeringsprogramma van de Participatiewet is dit verder vorm gegeven, waarbij aangesloten wordt bij de talenten van mensen en bij de vormen van tegenprestatie die zij nu al leveren, zoals mantelzorg en vrijwilligerswerk. In het participatiegesprek met nieuwe klanten aan de Poort, wordt de tegenprestatie meegenomen en wordt conform de wet ook gerapporteerd of er een tegenprestatie wordt gedaan. Mocht dit nog niet het geval zijn, dan worden mensen in contact gebracht met verschillende organisaties in Haarlem om dit te realiseren. De klanten worden hier in het gesprek en middels een brief over geïnformeerd.

Lokaal Sociaal Akkoord

In het kader van het Uitvoeringsprogramma Participatiewet juni 2015-2016 worden nog pilots uitgevoerd ten behoeve van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, zoals een pilot beschut werk. Een eindevaluatie waarvan de resultaten landen in het nieuwe re-integratiebeleid wordt voorbereid.

BUIG

De ontwikkeling van het bestand met uitkeringsgerechtigden is zodanig dat inkomsten uit de Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorziening aan Gemeenten (BUIG) en uitgaven dicht bij elkaar komen en de kans op een tekort op de BUIG toeneemt. Dit wordt onder andere verklaard door de instroom van een nieuwe doelgroep die voorheen aanspraak kon maken op een gedeeltelijke Wajong uitkering. Er is op dit moment geen bijstelling van de uitvoeringscapaciteit nodig om deze toename van aanvragen te verwerken. Tevens is het verdeelmodel van de BUIG gewijzigd wat een ongunstig effect heeft op de BUIG inkomsten voor Haarlem.

Koersdocument

Voor de zomer zal het Koersdocument Werk en inkomen ter besluitvorming aan de raad worden voorgelegd. In dit koersdocument wordt voorgesteld de ambities zoals die in Kans en Kracht zijn benoemd, te herijken in het licht van veranderende wetgeving en lokale context. Belangrijke koerswijziging is het voorstel om naast de inzet op mensen met korte afstand tot de arbeidsmarkt, ook mensen voor wie betaald werk verder weg ligt, te ondersteunen en stimuleren tot werk of participatie. Deze inzet, gezamenlijk met partners in de stad, leidt naar verwachting tot meer uitstroom uit de uitkering en andere maatschappelijke baten.

Sociale Werkvoorziening

De rijksbezuinigingen en nieuwe regelgeving op de Sociale Werkvoorziening (SW) hebben geleid tot een afbouw (geen instroom, wel uitstroom) van de SW. De doelgroep die in het verleden in de SW terecht kwam, wordt nu met andere instrumenten uit de Participatiewet zoals beschut werk en garantiebannen aan passend werk geholpen. De financiële ontwikkelingen zijn zodanig dat de omvang van het tekort op de SW aanzienlijk minder lijkt te zijn dan eerdere verwachtingen die waren opgenomen in de Kadernota 2015 en Programmabegroting 2016-2019. De definitieve omvang met meerjarenperspectief wordt duidelijk bij de meicirculaire 2016. De gevolgen voor het

Participatiebudget en de uitnutting daarvan, zowel ten behoeve van de SW als van re-integratie-instrumenten, wordt bij de begroting in beeld gebracht.

Financiële ontwikkelingen sociaal domein breed

Doorwerking Jaarrekening 2015 en meicirculaire 2016

Zoals bekend is de Jaarrekening 2015 voor het sociaal domein nog niet afgerond. Om die reden is nog geen definitief beeld te geven van de financiële uitkomsten van de Jaarrekening 2015 en de effecten daarvan voor 2016 en verder. Op een aantal onderdelen van het sociaal domein heeft de afsluiting 2015 al wel plaatsgevonden, zoals op huishoudelijke hulpmiddelen en re-integratie. Op andere onderdelen, zoals pgb-uitnutting en Eigen bijdrage, is zeer waarschijnlijk sprake van meevallers ten opzichte van geraamde lasten (pgb) en baten (Eigen bijdrage). Daardoor is de verwachting dat er over het totaal bezien sprake zal zijn van een voordeel op het sociaal domein. Zekerheid daarover kan echter pas na de ontvangst en beoordeling van verantwoordingen van contractpartners en ook de Sociale Verzekeringsbank én de accountantscontrole door PWC gegeven worden. Het verwachte voordeel laat overigens onverlet dat een goede analyse van de oorzaak van voor- en nadelen en de mogelijke structurele effecten daarvan nog niet te maken is. Daarvoor zullen de taken langer uitgevoerd moeten worden. Tevens is de komende jaren nog sprake van kortingen op de rijksbudgetten en de ontwikkeling van de zorgvraag als gevolg van een toename van statushouders is ook nog ongewis.

Zo mogelijk zal in de Jaarrekening 2015 dieper op de voor- en nadelen in het sociaal domein worden ingegaan. Omdat de meicirculaire 2016 nog niet beschikbaar is ontbreekt er nog voldoende zicht op de meerjarige ontwikkelingen van de budgetten voor het sociaal domein.

Door de commissie Dannenberg is in de toekomstvisie voor Beschermd wonen (Van beschermd wonen naar een beschermd thuis) onder meer gepleit voor een herverdeling van middelen van de centrumgemeenten naar alle gemeenten. Dat betekent een nieuwe aanpassing (met een lange doorlooptijd) van het verdeelmodel, met alle financiële consequenties van dien.

Door de VNG wordt, met dit rapport als basis, vooralsnog ingezet op behoud van het bestaande verdeelmodel; de inhoudelijke doorontwikkeling van Beschermd wonen staat centraal. Regio's moeten de komende periode aan de slag met een transitieplan conform de toekomstvisie van Dannenberg, waarin centrum- en regiogemeenten samen aan dit plan werken. Het gaat hier ook over de verdeling van het budget in de regio. De verdeling van het budget past bij de beweging die de regio in wil zetten. De verwachting is dat dit standpunt door het Rijk overgenomen wordt en er op korte termijn geen aanvullende aanpassingen in het verdeelmodel zullen komen. Het bestaande verdeelmodel moet voor de periode 2017 en verder nog wel financieel vertaald worden. Dat zal in de meicirculaire 2016 zichtbaar worden.

In de decembercirculaire 2015 is de rijksbijdrage voor Beschermd wonen 2016 op basis van dit nieuwe verdeelmodel bijgesteld. Voor Haarlem betekent dit een substantiële neerwaartse bijstelling van € 3.088.000 in 2016. Op grond van het meerjarige effect zal een beoordeling gemaakt worden van de betekenis hiervan voor Haarlem. Daarop zal indien mogelijk in de begroting 2017 gerapporteerd worden.

Ontwikkelingen Wet sociale werkvoorziening (Wsw)

De Gemeenschappelijke Regeling Paswerk heeft haar begroting voor 2017 en de meerjarenraming 2018-2020 aan de deelnemende gemeenten aangeboden. De behandeling van deze begroting volgt een separaat bestuurlijk traject. Gelet op de impact van de begroting van Paswerk op de beschikbare middelen binnen het sociaal domein, wordt de financiële uitkomst in deze kadernota ook kort beschouwd.

Paswerk begroot voor 2017 een positief operationeel resultaat van circa € 1,71 miljoen. Dit is een lichte stijging ten opzichte van het voor 2016 begrote operationeel resultaat en een grote verbetering in vergelijking met de begroting van 2015. Dit operationeel resultaat is vrijwel voldoende om het

negatieve subsidieresultaat van circa € 1,79 miljoen te compenseren. Hierdoor resteert een beperkt exploitatietekort van in totaal € 70.000 voor alle aan de GR deelnemende gemeenten gezamenlijk. Voor de gemeente Haarlem gaat het om een bedrag van € 52.000, dat ten laste van de re-integratiemiddelen komt.

Er is sprake van een gunstige ontwikkeling van de kosten van de Sociale werkvoorziening (Sw) ten opzichte van ramingen van eerdere jaren doordat goede voortgang met de uitvoering van het strategisch plan 2015-2018 wordt geboekt. Vooral het verlagen van de kosten door de reorganisatie gaat sneller dan verwacht.

Daarnaast heeft Paswerk voordeel van de belastingmaatregel 'Lage Inkomensvoordeel' (LIV). Deze maatregel verlaagt de werkgeverslasten voor werknemers die minder verdienen dan 120% van het wettelijk minimumloon. De maatregel is voor de meeste werknemers van Paswerk van toepassing.

De afspraken uit de nieuwe cao voor de Sociale werkvoorziening hebben een kostenverhogend effect op de personeelskosten voor de Wsw-ers. Paswerk gaat er in de begroting 2017 vanuit dat deze kostenstijging wordt gecompenseerd. Pas na het verschijnen van de meicirculaire 2016 heeft Paswerk echter definitief zekerheid over bovengenoemde compensatie. Datzelfde geldt voor de definitieve bedragen per subsidie-eenheid voor de Sw vanuit het Rijk.

Het meerjarenbeeld vertoont een wisselend beeld, waarbij de eerste jaren sprake is van een beperkt tekort, dat in latere jaren oploopt. Dit wordt primair veroorzaakt door de verder dalende Wsw-bijdrage van het Rijk. Om het beroep op de re-integratie middelen zo beperkt mogelijk te houden, blijft verbetering van het operationele resultaat een belangrijke opgave voor Paswerk.

Ontwikkeling uitvoering persoonsgebonden budget (pgb)

De Sociale Verzekeringsbank (SVB) is verantwoordelijk voor de uitvoering van de pgb's. De uitvoering hiervan heeft landelijk tot veel discussie geleid. In Haarlem heeft de uitvoering voor onze cliënten, mede door veel inzet en contact vanuit de gemeente richting de SVB, geen grote problemen opgeleverd. Vanuit de G32 is het initiatief genomen te onderzoeken in hoeverre de uitvoering van pgb's (weer) in eigen hand genomen kan worden zoals dit onder de oude Wmo ook door de gemeenten gedaan werd. In de komende periode wordt in samenwerking met de G32 onderzocht welke mogelijkheden hiervoor zijn. Effectiviteit en efficiency van de uitvoering versus de te maken kosten zijn hierin belangrijke randvoorwaarden.

Organisatorische en bedrijfsmatige ontwikkelingen sociaal domein breed Informatievoorziening en ICT

iWmo ondersteunt de gegevensuitwisseling tussen gemeente en aanbieders van zorg in het kader van de Wmo. Initieel zou deze ICT standaard werkbaar zijn vanaf 1 januari 2015. Door implementatieknelpunten aan de kant van het Rijk is dit echter pas in de loop van 2015 uitgerold en doorontwikkeld. Het is de bedoeling dat deze in 2016 volledig operationeel zal zijn. Om gegevensuitwisseling tussen gemeente en aanbieders van jeugdzorg en -hulp mogelijk te maken, wordt in 2016 gestart met de gefaseerde invoering van iJeugd.

Monitoring en sturing

Door het niet of gebrekkig functioneren van de iWmo applicatie, waren de monitoring en sturingsinstrumenten die in 2015 zijn ontwikkeld nog onvolledig en waren ook niet alle gegevens beschikbaar. In de maandelijkse en kwartaalrapportages is zoveel mogelijk gerapporteerd over de ontwikkeling van onder andere het aantal indicaties. Inmiddels is binnen de gemeente Haarlem de iWmo-applicatie geïmplementeerd binnen het administratieve systeem waardoor het in de loop van 2016 mogelijk zal zijn hieraan ook kosten de koppelen. Tevens is een prognosemodel in aanbouw om ook eindejaars- en meerjarenprognoses op te stellen.

Toegang

De toegang tot specialistische jeugdhulp en individuele maatwerkvoorzieningen in het kader van Jeugd en de Wmo zijn verschillend georganiseerd. De gemeentelijke toegang tot voorzieningen in het jeugddomein loopt via het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG). Daarnaast hebben medische specialisten, gecertificeerde instellingen en de rechtelijke macht een wettelijke toegangstaak.

In de toegang Wmo werken gemeente en zorgaanbieders samen. Na melding van een burger wordt, indien na het stellen van een aantal verdiepingsvragen duidelijk is dat dit nodig is, een onderzoek gestart. Dit kan zowel bij de gemeente, als bij één van de aangesloten zorgaanbieders gebeuren. Daar waar de melding binnen komt, wordt deze ook opgepakt en onderzocht. De gemeente geeft voor Wmo maatwerkvoorzieningen uiteindelijk de beschikking af.

CLUSTER FYSIEK

2.3 Cluster fysiek

Inleiding

Haarlem is een stad waar de kwaliteit van wonen, leven, werken en verblijven hoog is. Haarlem wil ook toekomstbestendig zijn door zich als duurzame stad te ontplooiën.

Op de middellange termijn dienen zich nieuwe uitdagingen aan. Het is goed om van tijd tot tijd stil te staan bij de vraag of de ingezette koers voldoende aansluit bij deze nieuwe ontwikkelingen in de stad en daarbuiten. Sommige zijn reden tot zorg, zoals groeiende verschillen in welvaart en kansen tussen bijvoorbeeld Oost- en West-Haarlem. Andere ontwikkelingen geven nieuwe perspectieven, zoals de toenemende beschikbaarheid van informatie en kennis en technologische ontwikkelingen. Een heldere koers, of meer focus, stelt Haarlem beter in staat om in te spelen op aankomende veranderingen, zodat de stad daar actief van profiteert. Deze koers krijgt vorm door het opstellen van een toekomstvisie door bewoners, ondernemers, maatschappelijke partners en experts, samen met de gemeente.

Omdat het economisch tij aan het keren is vinden meer investeerders hun weg naar Haarlem. Ondanks de vorderingen in het fysieke domein ligt er nog een belangrijke opgave op het punt van de woningbouwproductie. Ook vraagt de leef- en werkomgeving in termen van ruimtebeslag en hoogwaardige kwaliteit blijvend aandacht. Samenwerking met de stad vraagt een intensivering van de interactie van het Haarlems bestuur met de betrokken Haarlemmers. Binnen het kader van de stedelijke vernieuwing zijn stappen gezet om aansluiting te vinden op initiatieven vanuit de maatschappij. Wel moet er doorlopend gezocht worden naar aanvullingen, nieuwe instrumenten en innovatieve ideeën van buiten. Dat stelt Haarlem voor uitdagingen, maar het biedt ook kansen die samen met de partijen in de stad verzilverd kunnen worden.

Onderliggende programma's

Het cluster fysiek bestaat uit twee programma's:

Programma 4; Duurzame stedelijke vernieuwing; stedelijke ontwikkeling, wonen en duurzaamheid economie, toerisme en cultuur en grondexploitaties

Programma 5; Beheer en onderhoud; de openbare ruimte, mobiliteit en parkeren

Stedelijke ontwikkeling

De nieuwe Omgevingswet

Door de Omgevingswet wordt het wettelijke kader voor burgers, ondernemers en overheden inzichtelijker en wordt ontwikkeling en beheer van de leefomgeving beter beheersbaar. Onderwerpen die in de nieuwe wet worden geregeld verdwijnen uit de bestaande wetgeving. Daartoe worden (delen van) bestaande wetten ingetrokken. De nieuwe wet realiseert daarmee een aanzienlijke inhoudelijke reductie van regels, wetten en regelingen op het terrein van de fysieke leefomgeving.

Deze stelselherziening wordt gezien als de grootste sinds de komst van de grondwet en heeft een grote impact op de gemeente Haarlem. Ondanks dat de daadwerkelijke invoering op z'n vroegst in 2018 aan de orde is vraagt een dergelijke grote verandering een gedegen en tijdige voorbereiding. Haarlem is al gestart met de integrale beleidsactualisatie die de Omgevingswet van ons verlangt, denk bijvoorbeeld aan de Structuurvisie openbare ruimte en de Toekomstvisie.

Er zijn acties nodig om inhoudelijk (Omgevingsvisie, -programma en -plan) en randvoorwaardelijk (onder andere de digitaliseringsopgave) aan de wet te kunnen voldoen. Ook moet de organisatie gereed worden gemaakt om te kunnen werken conform de opzet van de Omgevingswet. Dat vraagt ook om een andere manier van werken.

Wonen

Bouwopgave

Haarlem zet in op het verkrijgen van een groter en beter aanbod van woningen. Gelet op de opgave die Haarlem heeft (17.000 extra woningen in 2030) is er flink wat werk aan de winkel. Het is duidelijk dat veel mensen met plezier in Haarlem (willen) wonen. Het aantal vrijkomende sociale huurwoningen ligt echter te laag, zeker nu ook nieuwe groepen een beroep doen op deze woningen. Dit vraagt om een antwoord. Met de regiogemeenten worden afspraken gemaakt over het behoud van voldoende

sociale huurwoningen. De zorg voor het beschikbaar houden en krijgen van voldoende betaalbare woningen, verduurzaming van de voorraad en de wens voor gemengde wijken zal de komende jaren nog veel inzet van partijen in Haarlem vragen.

Dankzij de aantrekkelijke markt weten steeds meer ontwikkelaars Haarlem te vinden en zijn deze bereid om te investeren in de stad. Het opgestarte verkoop- en ontwikkelteam is bezig om Haarlem bij een zo breed mogelijk publiek van projectontwikkelaars, vastgoedeigenaren, etc. in de etalage te zetten. Met een taskforce tijdelijke huisvesting zet Haarlem zich in om tijdelijke woningen toe te voegen voor statushouders en andere woningzoekenden. Ondertussen wordt op diverse plekken doorgewerkt aan energetische, woon- en bouwtechnische verbetering van de (sociale) woningvoorraad zoals in Hof van Egmond, Boerhaavewijk en Bavodorp.

Op een flink aantal locaties in de stad lopen voorbereidingen om woningen toe te voegen, al of niet via transformatie van bestaand vastgoed, en voor een deel via een vorm van zelfbouw.

Nieuwe Woningwet

De komende jaren komt de implementatie van de Woningwet 2015 tot stand. In deze kadernota wordt hiervoor vanaf 2018 structureel extra formatie georganiseerd. De eerste jaren zijn bekostigd uit Dsv gelden. De kaders van beleid zullen in de geactualiseerde woonvisie worden vastgelegd. De woonvisie vormt de basis voor het bod van de woningcorporaties en daarmee voor de prestatieafspraken. De huurdersorganisaties hebben hierin een grote rol.

Duurzaamheid

Energie

Zeker na de klimaatzaak van Urgenda, de Energietop in Parijs en de evaluatie van het SER Energieakkoord in 2015 krijgt het energiebeleid meer urgentie. Het besef dat aardgas in Nederland in 2050 (vrijwel) niet meer beschikbaar zal zijn, vraagt om een nieuwe warmtevisie en een plan van aanpak om de bestaande woningvoorraad hierop aan te laten passen.

Het huidige energiebeleid van Haarlem Klimaat Neutraal 2030 dient continu te worden gespiegeld en aangepast te worden aan deze nieuwe inzichten. Dat betekent een ingrijpende verandering van de huidige energie-infrastructuur. De spiegeling en actualisatie krijgt de vorm van een routekaart, een strategisch plan en een kosten en baten model.

Van afval naar grondstof

De betekenis van afval is nadrukkelijk aan het veranderen. De heersende trend is het besef dat afval tevens een belangrijke bron van grondstoffen is. De gemeente Haarlem wil met duurzaam afvalbeheer (DAB) inspelen op deze verandering. Zo kan een flinke bijdrage worden geleverd aan de duurzaamheidsdoelen. De kern van duurzaam afvalbeheer richt zich op het stimuleren van het gescheiden aanbieden (en inzamelen) van huisvuil. Om Haarlem in lijn te brengen met de landelijke doelstelling (68 % scheiding en 130 kilo restafval in 2020) is een Strategisch plan afvalscheiding (SPA) opgesteld. Middels de opinienota SPA ([2016/148113](#)) is de raad gevraagd haar voorkeur uit te spreken over een nieuwe ambitie op het gebied van afvalscheiding.

In de loop van de jaren zijn er diverse besluiten over afvalinzameling en verwerking genomen (zie voor een overzicht bijlage 8 van het Strategisch plan afvalscheiding). Daarbij lag de nadruk op de gemeentelijke zorgplicht voor de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval. Met het SPA worden alle voor de omschakeling van afvalbeheer naar grondstoffenbeheer benodigde maatregelen in onderling verband gebracht. Dat betekent dat de onderdelen van het DAB-project geïntegreerd gaan worden in het SPA. Dat betekent ook dat het raadsbesluit om geen GFT meer in te zamelen bij de hoogbouw ingetrokken wordt. Samengevat komt het SPA in de plaats van de raadsbesluiten over de beëindiging van GFT-inzameling bij hoogbouw (2005/3041), de businesscase DAB ([2014/31014](#)) en de garantstelling aan Spaarnelanden van €3,8 miljoen voor de uitvoering van DAB ([2014/21455](#)).

Gemeentelijk vastgoed

Ter uitwerking van het klimaatbeleid is eind 2015 het duurzaamheidsprogramma (2015-2019) gepresenteerd. Hierin is afgesproken dat de strategische vastgoedvoorraad energiezuiniger moet worden. Ter uitwerking hiervan is een plan van aanpak geschreven en deze wordt medio 2016 als

bijlage bij de nota Verduurzaming gemeentelijk vastgoed Haarlem aan de raad ter besluitvorming voorgelegd.

Circulaire economie

De omslag naar de circulaire economie in Haarlem lukt alleen als dit van onderop ontstaat met voldoende tempo, creativiteit en innovativiteit. Met ambassadeurs uit de samenleving, vanuit innovatieve bedrijven en trekkers van maatschappelijke initiatieven zijn voor 2016 als vervolg op de startbijeenkomst Circus Circulair, diverse kansrijke projecten/initiatieven benoemd, die de komende periode in samenwerking zullen worden opgepakt.

Waarde creatie

Haarlem heeft de intentie om de komende 3 jaar bij te dragen aan de doorontwikkeling van een rekenmethodiek om in gebiedsontwikkelingen de waarde van een toename van groen en water te kunnen berekenen en met de diverse betrokken partijen te komen tot een ander verdienmodel. Hoe kan Haarlem met de diverse partijen een gebied ontwikkelen en groener maken en hoe kan een ieder zijn verantwoordelijkheid daarin nemen? De Haarlemse pilot wordt naar alle waarschijnlijkheid het vergroenen van Oost.

Bovenlokale samenwerking

Metropoolregio Amsterdam

Op het gebied van regionale samenwerking gaat Haarlem actief aan de slag met de agenda van de MRA. Haarlem en Zuid-Kennemerland spelen in de agenda, maar ook in de uitvoering van een aantal acties een grote rol. De samenwerking in regionaal verband zorgt ervoor dat een groot aantal economische en ruimtelijke opgaven van de stad op het gebied van toerisme, arbeidsmarkt, landschap en circulaire economie efficiënter en effectiever kunnen worden aangepakt. Daarnaast gaat Haarlem direct van een aantal financiële impulsen profiteren zoals de cofinanciering vanuit rijks- en Europese subsidies voor onder andere onze onderwijsinstellingen, de 3D MakersZone, verschillende start-up ontwikkelingen, de verduurzaming van de bebouwde omgeving en de komst van een internationale school. Door de MRA-samenwerking vergroot Haarlem daarnaast haar invloed op rijksbeleid met betrekking tot bijvoorbeeld vastgoedmarketing, wonen, infrastructuur en sociaal domein. Om deze redenen kan de aanstaande versterking van de MRA-samenwerking vanaf 2017 Haarlem op veel fronten voordeel bieden.

Economie, toerisme en cultuur

Ondernemende initiatieven

Haarlem zal zich de komende tijd nog meer inzetten om ondernemende initiatieven te faciliteren. Daarbij moet er ruimte worden geboden en nadrukkelijk de samenwerking worden gezocht met partners in de stad. Het toenemende belang van sociaal ondernemerschap én de groeiende startup gemeenschap bieden kansen om te komen tot nieuwe cross-overs, onverwachte combinaties en innovatie. De gemeente gaat de komende tijd zelf experimenteren om samen met externe partners tot oplossingen te komen voor maatschappelijke uitdagingen zoals bijvoorbeeld rond circulaire economie. Samen met de partners in de binnenstad wordt een aantal pilots uitgevoerd om te anticiperen op het veranderende detailhandelslandschap.

Veel waarde wordt gehecht aan constante vernieuwing in de Waarderpolder en in dat kader worden de nieuwste technologische ontwikkelingen op de voet gevolgd om de Haarlemse industrie te optimaliseren (Smart Industry). Initiatieven van ondernemers voor de komende jaren zijn onder meer: Vissersbocht, Spaarne horeca pilot, LM lab en 'Grote geld in de wijk'.

Aantrekkelijkheid

Haarlem trekt met haar ligging, cultuur, monumenten en het imago als beste winkelstad veel toeristen en dagjesmensen. Dit levert extra arbeidsplaatsen op en geeft een positieve impuls aan de Haarlemse economie. Samenwerking en profilering hiervan zijn cruciaal voor Haarlem om de kansen, die de groeiende toeristische markt biedt, optimaal te benutten. Het stimuleren van langer verblijf en hogere bestedingen van bezoekers zijn daarbij speerpunten. Belangrijke partners zijn Haarlem Marketing, Amsterdam Marketing, het bedrijfsleven en de culturele instellingen in de stad.

Openbare ruimte en mobiliteit

Samenwerking

De interactie met de raad, de betrokken Haarlemse burgers en de belanghebbende partijen rond de onderwerpen gebiedsgericht werken en het buurtprogramma wordt de komende jaren uitgebouwd. De beleidsdoelstellingen en de programmabegrotingen worden vertaald naar gebieden en naar de daadwerkelijke uitvoering. Dit wordt visueel gepresenteerd op de kaart van Haarlem. Zo kan de uitwerking van het beleid op een operationeel niveau worden gepresenteerd en het onderwerp van gesprek worden.

Openbare ruimte

Naast het behouden en verbeteren van het woonmilieu, de leefbaarheid en de (groene) leefomgeving, wordt verder gewerkt aan het verhogen en verduurzamen van de kwaliteit van de openbare ruimte. Voorbeelden daarvan zijn de renovatie van het Kennemerplein en de realisatie van de Dolhuysbrug.

Bereikbaarheid, mobiliteit en verkeersveiligheid

Random stedelijke distributie wordt ingezet op efficiënte toegangsroutes voor ladend en lossend verkeer naar de binnenstad. In samenwerking met partners wordt onderzocht of verdere stappen kunnen worden gezet voor het reduceren van de uitstoot en het verminderen van overlast door het bevoorradingsverkeer. Een omslag naar rijden met elektrisch vervoer maakt daar onderdeel van uit. Vanaf 2017 gaat er op vrijdag en zaterdag een extra nachttrein rijden. In Haarlem wordt op diverse plekken gewerkt aan doorstromingsmaatregelen voor het openbaar vervoer en het comfort voor de reizigers door het verbeteren van de haltevoorzieningen. De komende jaren wordt HOV-Noord gerealiseerd, waarbij de busverbinding en de IJmond wordt verbeterd. In diverse projecten is de verkeersveiligheid verbeterd (Oudeweg, Spaarndam). De doorstroming van verkeer krijgt de komende jaren een impuls door de inwerkingtreding van Dynamisch verkeersmanagement (DVM), waarbij de verkeerslichten op een slimmere manier worden afgesteld om het verkeer beter door de stad en regio te leiden. Voor het fietsverkeer worden nieuwe verbindingen gelegd met de regio.

Parkeren

Het programma Modernisering parkeren gaat de komende jaren vorm aannemen. Er zal een keuze worden gemaakt uit diverse maatregelen om de parkeer ruimte optimaal te benutten. Ook worden parkeermogelijkheden voor fietsen gecreëerd door betere benutting van bestaande stallingen en het realiseren van nieuwe fietsparkeerlocaties.

Beslispunt

Het college stelt de raad voor het *Strategisch plan afvalbeheer* vast te stellen;

- a. Waarbij wordt gekozen voor ambitie 1, waarmee wordt voldaan aan de landelijke afvalscheidingsnorm van 68%, waarbij de fasen na 2017 jaarlijks worden afgewogen tegen de financiële consequenties.
- b. De voorgestelde vaststelling van SPA vindt plaats onder gelijktijdige intrekking van de bestaande beleidskaders: beëindiging van GFT-inzameling bij hoogbouw (2005/3041), de businesscase DAB (2014/31014) en de garantstelling aan Spaarnelands van €3,8 miljoen voor de uitvoering van DAB (2014/21455).

CLUSTER BURGER EN BESTUUR

2.4 Cluster burger en bestuur

Inleiding

Het cluster burger en bestuur richt zich op de relatie tussen de gemeentelijke overheid en de inwoners van Haarlem. In deze tijd van participatie, co-creatie en nieuwe initiatieven zet Haarlem er op in om in samenwerking met haar bewoners gezamenlijke doelen te bereiken. Het coalitieprogramma Samen Doen! spreekt dan ook de ambitie uit om zowel het opstellen als uitvoeren van beleid steeds vaker samen met de Haarlemse inwoners en ondernemers in te vullen. Ook in 2016 wordt hier verder invulling aan gegeven. Nergens komt de noodzaak tot het samen doen zozeer tot uitdrukking als in de relatie tussen de stad, haar bestuur en haar bewoners. Het college investeert graag in deze relatie. Dit komt tot uiting in de programma's die binnen dit cluster worden uitgevoerd. De onderwerpen van dit cluster zijn bestuur, veiligheid, dienstverlening en de gemeentelijke begroting.

Onderliggende programma's

Het cluster burger en bestuur bestaat uit twee programma's:

Programma 6, Burger, bestuur en veiligheid, besteedt aandacht aan dienstverlening naar burgers en bedrijven, gemeentelijk bestuur en openbare orde en veiligheid.

Programma 7, Algemene dekkingsmiddelen, bevat de uitgangspunten die Haarlem hanteert bij het bepalen van de hoogte van lokale belastingen (inflatieaanpassing) en heffingen (kostendekkendheid). Ook wordt ingegaan op wat wordt bedoeld met Haarlem als financieel gezonde stad en hoe dat wordt gerealiseerd.

Bestuursstijl

De stad en haar bewoners zijn afhankelijk van de wederzijdse bereidheid tot samenwerken. Deze bereidheid wordt vergroot als mensen vertrouwen hebben in de gemeente en het bestuur. Met het project Nieuwe bestuursstijl is geïnventariseerd in de stad hoe dat vertrouwen vergroot kan worden. De conclusie van die inventarisatie is: inwoners voelen meer vertrouwen naarmate een stadsbestuur zich meer open, meedenkend en meewerkend opstelt. Daarnaast maakt een betere dienstverlening bij complexe vraagstukken het verschil indien transparanter, communicatiever én slagvaardiger wordt geopereerd. Deze conclusies krijgen een vervolg doordat wordt ingezet op bestuur op maat en snelheid in besluitvorming. Bij complexe vragen wordt behalve op zorgvuldigheid in de besluitvorming steeds meer gestuurd op transparantie, communicatie en slagvaardigheid. Bestuurders spelen hier ook een rol in. De uitdaging is om niet direct het 'standaard wasprogramma' te draaien binnen de interne organisatie maar vroeg in het proces een oplossingsrichting aan te geven.

Daarnaast worden verbeteringen ingezet op het gebied van communicatie en dienstverlening. De bereikbaarheid en beschikbaarheid van ambtenaren wordt bijvoorbeeld als problematisch gezien. Men ziet het liefst één contactpersoon die het antwoord op de gestelde vraag terugkoppelt, een goede doorverwijzing naar de juiste contactpersoon, een telefoon die overgaat en opgepakt wordt én accuraatheid in het antwoord. Een klantvolgsysteem is daarbij een must. Daarnaast is directere en persoonlijke communicatie gewenst.

Communicatie

In het tweede kwartaal van 2015 is een breed onderzoek naar de communicatiebehoefte van de Haarlemmer uitgevoerd in de vorm van een kwantitatieve enquête (zowel digitaal als schriftelijk afgenomen), aangevuld met een kwalitatieve gespreksronde met twee groepen Haarlemmers.

De onderzoeksresultaten geven aan, dat op drie communicatievelden verandering nodig is.

1. **communicatie over producten en projecten** die van direct belang zijn voor (individuele) Haarlemmers (zoals gemeentelijke producten en diensten, en projecten en werkzaamheden in de directe leefomgeving);
2. **algemene communicatie** over beleid en bestuur voor de hele stad (belang van de gemeente staat centraal). Denk hierbij aan campagnes, communicatie over politieke besluiten en nieuw beleid;

3. **communicatie als middel tot dialoog en participatie** (gemeenschappelijk belang stad en gemeente).

Communicatie over producten en projecten

De gemeente kiest voor de gemeentelijke website als primair communicatiemiddel voor al haar informatie. Dit past bij de uitkomsten uit het onderzoek: de website is voor de meeste mensen de start voor alle informatie voor of vanuit de gemeente. Het huidige arsenaal aan gemeentelijke themawebsites wordt grondig herzien en teruggebracht. Op deze manier is gemeentelijke informatie altijd eenduidig en makkelijk te vinden. Daarnaast wordt ingezet om steeds meer online persoonlijke informatie te verstrekken door bijvoorbeeld de Mijn Overheid-berichtenbox ook voor alle persoonlijke berichten van de gemeente te gebruiken of e-mailalerts op thema's. Voor de mensen die niet digitaal vaardig zijn wordt een telefonisch of fysiek vangnet ontwikkeld.

De communicatie over projecten in de openbare ruimte is net als de uitvoering daarvan in regie gezet. Uit het onderzoek blijkt dat dit nog te wensen over laat. De regie hierop vanuit de gemeente wordt daarom strakker geregeld, met eenduidige formats en vanuit het perspectief en de behoefte van de betrokken Haarlemmers. In een digitale samenleving neemt de vraag naar persoonlijke communicatie en maatwerk toe. De resultaten uit het onderzoek sluiten aan bij deze al eerder geconstateerde behoefte in de rondetafelgesprekken over de nieuwe bestuursstijl. Sturing op persoonlijke ontmoetingen en gesprekken blijft bestaan.

Algemene communicatie

De interesse voor algemene informatie over beleid en bestuur zoals dat in bijvoorbeeld de stadskrant tot uiting komt blijkt minder groot dan de behoefte aan informatie over producten en projecten. Veel Haarlemmers vinden het plezierig om van tijd tot tijd iets te lezen, maar hebben geen duidelijke voorkeur voor bepaalde thema's. In het onderzoek geven de geënquêteerden daarnaast aan weinig onderscheid te maken tussen informatie van de gemeente en derden. De Stadskrant wordt daarom in de komende twee jaar doorontwikkeld tot een digitale service met mogelijkheden tot maatwerk in informatieverschaffing. Deze content wordt actief aangeboden aan online en offline communicatiekanalen van derden voor redactioneel hergebruik.

Campagnes van de gemeente blijken laag te worden gewaardeerd, of zijn niet bekend. Alleen campagnes die ook door het Rijk of marktpartijen worden ondersteund, zoals bijvoorbeeld over de sociale transitie en duurzaamheid, worden herkend. Daarom worden nieuwe richtlijnen voor de inzet van campagnes ontwikkeld.

Communicatie en dialoog

10 % van de Haarlemmers geeft aan zonder voorbehoud mee te willen denken met de gemeente. 36 % wil waarschijnlijk meedenken, mits het onderwerp relevant is en mits dit makkelijk en eenvoudig kan. Dit is een van de redenen om op korte termijn een digitaal platform te ontwikkelen met eenvoudige participatiefuncties (voortbordurend op het huidige platform Haarlemparkeert.nl). Hiermee wordt uitvoering gegeven aan motie 49 Ontwikkelen participatieplatform. Deze vernieuwing heeft de tijd en de kans nodig om zich te ontwikkelen.

Veiligheid

Het Integraal veiligheid- en handhavingsbeleid 2015-2019 ([2014/367894](#)) is de grondslag voor de aanpak van veiligheidsproblemen en overlast in wijken en buurten. Het maakt onderdeel uit van het Meerjarenbeleidsplan dat voor alle gemeenten binnen de grenzen van de Politie eenheid Noord-Holland is vastgesteld. In het IVH zijn de volgende vijf thema's geprioriteerd:

1. Terugdringen van jeugdoverlast en jeugdcriminaliteit; hierbij ligt de focus op Schalkwijk.
2. Verminderen van het aantal High impact crimes en geweldpleging, waarbij met name de aanpak van woninginbraken van belang is.
3. Verminderen van de overlast en verloedering in de woonomgeving door meer wijk- en

buurtgerichte inzet van handhaving op de meest voorkomende overlastthema's (jongeren, parkeren, afval, honden). Hierbij is de komende jaren met name ook aandacht voor verwarde personen noodzakelijk.

4. Tegengaan van woon- en adresfraude; gericht op huisjesmelkers, illegaal wonen in de Waarderpolder en verbeterde samenwerking met corporaties.
5. Voorkomen van ondermijning van de samenleving door criminele samenwerkingsverbanden; door gerichte integrale aanpak met politie, Openbaar Ministerie en Belastingdienst.

Bij de aanpak van deze thema's wordt de komende jaren steeds meer wijk- en buurtgericht gewerkt. De stadsbrede veiligheidsthema's spelen in de ene buurt meer dan in de andere waardoor de aanpak ook per gebied kan verschillen.

In 2016 wordt de afstemming tussen aanpak vanuit veiligheid en aandacht vanuit het sociaal domein belangrijk.

2.5 Groei van de stad

Het aantal inwoners van Haarlem groeit de laatste jaren harder dan verwacht. Dat kan gevolgen hebben voor de uitgaven die de stad moet doen op het terrein van bijvoorbeeld economie, leefbaarheid, woningbouw en veiligheid. Maar wat zijn de gevolgen voor de inkomsten van de gemeente en in hoeverre kan Haarlem daar op sturen? Bijvoorbeeld via het bepalen van de locatie van nieuwe woningen of het type nieuwe woningen dat wordt gebouwd. Hoe verschillen de inkomsten van de gemeente per soort nieuwe inwoner: jong of oud, rijk of arm, met een lage of hoge opleiding, met of zonder werk? Om de financiën van de gemeente te kunnen afstemmen op de groei is het nuttig om dit in beeld te brengen. Daarom is onderzocht of het mogelijk is om een handzaam rekenmodel te ontwikkelen voor de financiële gevolgen van de groei van de stad voor de inkomsten en uitgaven van de gemeente.

Uit dit onderzoek blijkt dat het mogelijk is om een rekenmodel voor de stijging van de inkomsten gerelateerd aan de groei van het aantal inwoners en woningen te hanteren in de vorm van een vuistregel. Deze vuistregel luidt:

Extra groei van 0,1% ten opzichte van het landelijk gemiddelde van het aantal inwoners en woningen leidt in Haarlem tot € 70.000 meer inkomsten via de algemene uitkering en € 5.000 via de OZB.

Voor het bepalen van de mogelijkheden en de voor- en nadelen om in de opbrengsten van grondexploitaties rekening te houden met een bijdrage aan het financieren van stedelijke voorzieningen is een afzonderlijk onderzoek nodig.

Op basis van prognoses van het CBS tot 2040 is de groei in Haarlem gemiddeld genomen 0,3% hoger dan het landelijk gemiddelde. Het verschil tussen jaarlijkse groei in Haarlem en landelijk fluctueert echter vrij sterk. Op het tijdstip van opstellen van zowel de kadernota als ook de begroting zijn alleen gegevens beschikbaar over het voorgaande kalenderjaar. Dit betekent dat de raming van de groei van de algemene uitkering voor bijvoorbeeld 2017 wordt gebaseerd op de gerealiseerde groei van het aantal inwoners en woningen tussen 1 januari 2015 en 1 januari 2016. Daarom is het verstandig om niet structureel in de financiële meerjarenraming rekening te houden met een groei van de inkomsten en uitgaven. In plaats daarvan kan zonder risico wel van jaar op jaar worden bepaald wat de groei van de inkomsten is als gevolg van meer inwoners en woningen. Vervolgens kan worden besloten waaraan de groei van de inkomsten kan worden besteed. Dit sluit aan bij de bestaande ramingsmethodiek in de begroting, waarbij voor de berekening van de algemene uitkering geen rekening wordt gehouden met een groei van het aantal inwoners en woningen.

Een uitgebreide versie van het Rapport rekenmodel 'Groeï van de stad' is opgenomen in bijlage 4.

2.6 Landelijke ontwikkelingen (BBV/Commissie Depla)

Over de beoogde wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is de raad geïnformeerd door middel van een informatienota ([2015/515202](#)), die op 18 februari 2016 voor de commissie Bestuur geagendeerd is geweest. De uitwerking is nog afhankelijk van benodigde nadere informatie (nadere richtlijnen) die later van het Rijk is ontvangen dan oorspronkelijk gepland. Met name de uitwerking van de (verplichte) beleidsindicatoren, de overheadtoerekening en de nieuwe regels rondom rentetoerekening en het verplicht activeren van investeringen met maatschappelijk nut vragen verdere uitwerking. Het traject van het verbeteren van de beleidsindicatoren wordt in paragraaf 2.7 toegelicht.

2.6.1. Overhead

Om de interne sturing voor de raad en een betere vergelijkbaarheid tussen gemeentes te realiseren, is in het BBV vastgelegd dat meer inzicht in de overhead gegeven gaat worden. Om de raad op eenvoudige wijze meer inzicht en zeggenschap te geven over de totale kosten van de overhead voor de gehele organisatie is voorgeschreven dat in de programmabegroting een apart overzicht moet worden opgenomen van de kosten van de overhead. In de programma's moeten de kosten worden opgenomen die betrekking hebben op het primaire proces. Om te kunnen vaststellen welke kosten verband houden met de sturing en ondersteuning van het primaire proces en zodoende gerekend kunnen worden tot de overhead, wordt in het BBV de volgende definitie van overhead geïntroduceerd. Tot de overheadkosten behoren:

“alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.”

Om tot een integrale kostprijs van producten en diensten te komen werden voorheen naast de direct toerekenbare kosten ook de overheadkosten, via een opslag op de uurtarieven, volledig toegerekend aan de producten en diensten en daarmee ook aan de beleidsvelden. In het nieuwe BBV is van deze integrale kostprijs afgestapt omdat aan vergelijkbaarheid een zwaardere prioriteit is toegekend. In de nieuwe situatie zullen alleen nog de kosten, die direct verband houden met de uitvoering van een dienst of programma daaraan worden toegerekend. De indirecte kosten (kosten van overhead) worden in totaal toegerekend naar een afzonderlijk beleidsveld binnen programma 7.

De door het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) gehanteerde definitie sluit niet geheel aan bij de in Haarlem gehanteerde definitie. Het belangrijkste verschil zit bij de leidinggevenden in het primaire proces. Bij de gemeente Haarlem maakten dezen tot op heden geen onderdeel uit van de overhead. Omdat alle hiërarchische leidinggevenden in het primaire proces met het nieuwe BBV wel onder de overhead vallen, is met ingang van 2017 het aandeel overhead groter dan voorheen.

Uitgangspunten voor de overhead:

1. Directe kosten (kosten van het primaire proces) worden direct toegerekend aan het product en het beleidsveld (en de verplichte taakvelden van de BBV).
2. Ondersteunende taken die niet direct dienstbaar zijn aan de externe klant of het externe product worden als indirecte en dus als overhead beschouwd. Wanneer deze ondersteunende taken worden uitbesteed, behoren ook de kosten van uitbesteding tot de overhead.
3. Sturende taken vervuld door hiërarchisch leidinggevenden behoren tot de overhead. De bijbehorende loonkosten worden niet meer aan het product toegerekend, zoals voorheen, maar worden als overheadkosten beschouwd.
4. De positionering van een functie binnen de organisatie heeft geen invloed op de beoordeling of er sprake is van overhead.

Hoewel met het hanteren van een nieuwe definitie de omvang van de totale begroting niet verandert, kunnen er toch financiële effecten zijn zoals:

- Andere grondslag voor het bepalen van uurtarieven die door belast worden aan grondexploitaties en investeringsprojecten.
- Toerekenen aan kostprijsdekkende tarieven (heffing). De berekening van de tarieven moet extracomptabel (buiten de boekhouding om) geschieden. De overhead moet daarbij op een consistente wijze worden toegerekend. Deze methode wordt niet door de wetgever voorgeschreven, maar moet door de raad worden vastgesteld en opgenomen in de financiële verordening.

In de begroting 2017 wordt de nieuwe bepaling van de overhead toegepast en zijn de mogelijke financiële consequenties verwerkt.

2.6.2 Rentetoerekening en het verplicht activeren van investeringen met maatschappelijk nut

In het huidige BBV moeten investeringen met economisch nut geactiveerd en afgeschreven worden op basis van de verwachte levensduur van het actief (bijvoorbeeld een gebouw). Het huidige BBV laat echter de gemeenten de vrijheid om investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut (wegen, parken, etc.) al dan niet te activeren en daarbij versneld af te schrijven. In Haarlem worden de investering met maatschappelijk nut in principe niet geactiveerd.

Met het oog op een betere vergelijkbaarheid van de kosten, wordt in het nieuwe BBV de systematiek van activering en afschrijving voor alle investeringen gelijk getrokken: investeringen met een maatschappelijk nut dienen, evenals investeringen met een economisch nut, te worden geactiveerd en over de verwachte levensduur te worden afgeschreven.

In de Haarlemse begroting is jaarlijks ongeveer voor € 11 miljoen opgenomen aan investeringen met maatschappelijk nut. Door het hanteren van een andere methode bij het activeren van investeringen in de openbare ruimte (verplicht activeren) ontstaat in eerste instantie extra begrotingsruimte, omdat jaarbudgetten worden geactiveerd, waardoor lasten naar de toekomst verschuiven. Daarbij is het van belang te realiseren dat deze extra ruimte, die tot uiting komt in een beter resultaat op de exploitatie, gepaard kan gaan met een verhoging van de schuld in de komende jaren. Om dit te voorkomen wordt voorgesteld om een reserve kapitaallasten in te stellen. Deze reserve wordt gevoed met de uitname van de uitgaven in de exploitatie van de investeringen met maatschappelijk nut en wordt gebruikt ter dekking van de extra kapitaallasten als gevolg van het activeren.

Deze werkwijze is budgetneutraal voor de begroting. In de nota Reserves en voorzieningen 2016, die in voorbereiding is, zal verder ingegaan worden op de spelregels die hieraan verbonden zijn. De gemeente Haarlem werkt met een kasstroomplafond om de schuldpositie verder terug te brengen. Om investeringen met maatschappelijk nut mogelijk te maken, wordt voorgesteld dit plafond te verhogen met de uitname van budgetten uit de exploitatie, zonder dat daardoor de afname van de schuld in geding komt. Bij de begroting 2017 en de vaststelling van het Investeringsplan 2017-2021 zal nader op de effecten hiervan worden ingegaan.

2.7 Innovaties programmabegroting

2.7.1 Verbetertraject Programmabegroting, indicatoren en benchmarks

De afgelopen maanden hebben raad, college en organisatie samen gewerkt aan het verbeteren van de indicatoren en benchmarks in de programmabegroting. De raad heeft hier bij de afgelopen begrotingsbehandeling het initiatief voor genomen (motie 19 en 24 bij de Programmabegroting 2016-2020). Ook landelijk zijn er in het Besluit Begroting en Verantwoording nieuwe wettelijke eisen gesteld aan beleidsindicatoren en financiële kencijfers ([2016/64006](#) en [2015/515202](#)). De meetbaarheid en monitoring van beleid is van belang voor een goede kwaliteit van de beleidsontwikkeling- en evaluatie. Vanzelfsprekend zijn er wel beperkingen aan meetbaarheid en monitoringsmogelijkheden. Niet alleen vanwege kosten en capaciteit, maar ook omdat relaties tussen beleid en resultaten niet altijd eenduidig zijn en deze ook niet altijd (eenvoudig) te vergelijken zijn met andere gemeenten.

Op 24 maart 2016 vond de werkconferentie Verbeteren indicatoren begroting plaats. Raadsleden konden hun mening geven over indicatoren en benchmarks. Ten tijde van het opstellen van deze kadernota worden de resultaten van de werkconferentie vertaald in een concreet verbetervoorstel. Dit voorstel wordt eind mei 2016 in alle commissies besproken. Na verwerking van de opmerkingen van de commissies wordt een raadsnota nog voor de zomervakantie ter besluitvorming voorgelegd aan de gemeenteraad.

De nieuwe en verbeterde indicatoren en benchmarks worden opgenomen in de Programmabegroting 2017-2021.

2.7.2 Verbetertraject meer financiën in de begroting

De uitwerking van motie 48, meer financiën in de begroting, is op basis van een brief van 15 maart 2016 ([2016/135582](#)) van de portefeuillehouder financiën besproken in de commissie bestuur van 17 maart 2016 en vanwege agendering van de Richtlijnen begroting 2017 (bijlage 3) in de commissies bestuur van 7 april 2016. In deze paragraaf worden de verbetervoorstellen nog eens kort benoemd.

Duidelijke en zichtbare koppeling met de kadernota

De koppeling van de kadernota met de begroting vindt plaats in de paragraaf 3.2 financiële ontwikkelingen. Daarin worden de uitkomsten van de begroting afgezet tegen die van de kadernota. Deze wijze van presentatie blijft gehandhaafd. Hoe wijzigingen vervolgens in de programma's en beleidsvelden worden verwerkt, is in de huidige situatie niet één op één te volgen. Daarom wordt als verbetermaatregel opgenomen dat wijzigingen van € 100.000 of meer, waartoe in de kadernota is besloten (en eventuele latere wijzigingen die nog in de primaire begroting worden geraamd) afzonderlijk worden toegelicht/gespecificeerd in de programmabegroting. Indien het een besluit uit de kadernota betreft dat niet direct financieel doorwerkt (zoals bijvoorbeeld het opnemen van nieuwe investeringen uit de categorie 'must have' in de financiële kaderstelling) wordt de koppeling in de tekst gelegd en uitgewerkt in hoofdstuk 6 Investerings.

Inzicht in financiële uitwerking en zelfstandig leesbaar

Er is een voorstel uitgewerkt waarin de beleidsvelden verder zijn gespecificeerd in kleinere producten, waarbij tevens een korte tekstuele beschrijving van elk product is opgenomen. Hierdoor wordt beter inzichtelijk waaraan middelen worden besteed of waarvoor baten worden ontvangen. Om het ook overzichtelijk te houden is een maximum omvang per product van € 5 miljoen aangehouden. Op een begroting van circa € 500 miljoen ontstaan dan maximaal honderd producten. Op deze wijze wordt meer inzicht aan de raad gegeven in de opbouw van de begrotingsramingen. Niet alle producten kunnen echter in kleinere eenheden gesplitst worden. Zo bestaan er bijvoorbeeld niet-splitsbare activiteiten zoals de algemene uitkering van € 280 miljoen of een bijdrage aan de VRK die meer dan € 5 miljoen bedraagt.

Het autorisatieniveau van het college blijft, conform de financiële verordening, op het niveau van beleidsveld liggen. Dat wil zeggen dat het college bevoegd blijft te schuiven met budgetten binnen een beleidsveld, uiteraard binnen de afgesproken beleidskaders. Door de wijziging van het BBV zullen er binnen het nieuwe beleidsveld overhead specificaties opgenomen worden die met overhead samenhangen (ICT, huisvesting, facilitaire zaken etc.). Deze producten worden nog nader uitgewerkt. Deze nieuwe werkwijze heeft geleid tot een indeling in 73 producten (exclusief de nog toe te voegen producten in het kader van de overhead); zie bijlage 6.

Bestemmingsreserves

Een van de verbetervoorstellen uit motie 48 betreft de opgave om van elke bestemmingsreserve het doel te beschrijven. Daarnaast moet er beter inzicht komen in een meerjarige planning van stortingen en onttrekkingen per bestemmingsreserve. De uitwerking hiervan geschiedt langs twee lijnen. Uiterlijk voor het zomerreces van 2016 wordt een geactualiseerde nota Reserves en voorzieningen 2016 uitgebracht. Hier worden nut en noodzaak van reserves tegen het licht gehouden, de voeding van de reserves en de maximale omvang.

Voor wat betreft de financiële verwerking wordt al een meerjarenoverzicht van reserves in de begroting opgenomen. Daarnaast wordt al bij elk programma in de begroting opgenomen wat de geraamde toevoegingen en onttrekkingen zijn om de doelstellingen voor dat jaar te realiseren (zoals ook de investeringen voor het begrotingsjaar per programma zijn gespecificeerd). Langs deze lijn wordt invulling gegeven aan de wens meer inzicht te geven in het doel van de reserve en de meerjarige stortingen en onttrekkingen.

2.7.3 Overige richtlijnen opstellen begroting

In bijlage 3 van de kadernota zijn de richtlijnen voor het opstellen van de begroting opgenomen, waaronder de toe te passen inflatiepercentages. Na vaststelling van deze richtlijnen is nog een kaderbrief financieel toezicht 2017 van de provincie ontvangen. Daarin is één aspect opgenomen dat opgenomen zou zijn in de richtlijnen, als de gemeente eerder over deze informatie had kunnen beschikken. Het betreft de paragraaf taakstellingen. In de kaderbrief wordt door de provincie geadviseerd om een integraal beeld van de opgenomen bezuinigingsmaatregelen, taakstellingen, en reserveringen (voor risico's) te presenteren in een afzonderlijke paragraaf taakstellingen. De paragraaf bezuinigingen wordt conform dit advies in de Programmabegroting 2017-2021 opgenomen.

2.7.4 Ontwikkeling van de gebiedsbegroting

Haarlem bestaat uit vijf gebieden. Waar mogelijk is stadsbrede gemeentelijke inzet vertaald in de gebiedsopgaven. De gebiedsopgave is de gebiedsgerichte vertaling van het coalitieprogramma en is opgebouwd volgens de clusters van de programmabegroting: sociaal, fysiek en burger en bestuur. De gebiedsopgaven vormen de basis voor het Meerjarengiebiedsprogramma (MJGP) dat een looptijd heeft van vijf voorliggende jaren. Het lopende jaar is het door het college vastgestelde gebiedsprogramma, de vier daaropvolgende jaren geven een beeld van de al geplande projecten voor de toekomst.

In de informatienota Van Meerjarengiebiedsprogramma naar gebiedsbegroting ([2016/71192](#)) heeft het college gemeld het huidige MJGP door te willen ontwikkelen naar een gebiedsbegroting. De gebiedsbegroting is voor het college een instrument om op de uitvoering te sturen, voor de gemeenteraad is het een extra informatielaag.

In de gebiedsbegroting worden de beoogde doelen en prestaties concreet benoemd. Door een koppeling te maken naar de geografische locaties wordt inzichtelijk waar werken en projecten plaatsvinden en waar ze elkaar raken, dan wel beïnvloeden.

De gebiedsbegroting 2017-2021 die online bij deze kadernota is gepubliceerd, wijkt qua vorm en inhoud niet veel af van het vorige product dat bij de Programmabegroting 2016-2020 is opgeleverd. Het project voor de doorontwikkeling staat nog in de startblokken. Het is zaak dat eerst de backoffice verder wordt gedigitaliseerd zodat de database op efficiëntere wijze beheerd kan worden. Het college heeft daarvoor in deze kadernota geld gereserveerd.

De doorontwikkeling van MJGP naar gebiedsbegroting wordt in 2016 en 2017 geleidelijk ter hand genomen. Deze doorontwikkeling zal bij elke komende kadernota en programmabegroting niet alleen voor een meer integraal beeld, maar ook voor een completer beeld zorgen van het beoogde eindproduct. De komende anderhalf jaar wordt doorontwikkeld naar een digitale en integrale gebiedsbegroting, die uiteindelijk online (open data) toegankelijk wordt voor zowel bestuur als burger.

De commissie Bestuur heeft op 17 maart 2016 besloten een raadsmarkt te organiseren over de doorontwikkeling van de gebiedsbegroting nadat de Kadernota 2016 door het college is aangeboden. Tijdens deze raadsinformatiemarkt wordt de gemeenteraad verder ingelicht over het project om tot een integrale gebiedsbegroting te komen en kan de raad kennis nemen van de activiteiten en producten die van 2017 tot 2021 gepland zijn in de gebieden. Daarnaast wordt een applicatie ontwikkeld die de gebiedsbegroting via een open data toepassing ontsluit. Bij de raadsmarkt in juni wordt de doorontwikkeling gepresenteerd.

Op het moment dat er een volwaardige gebiedsbegroting is, biedt het college deze online aan als achtergrondinformatie bij de kadernota en de programmabegroting. De gebiedsbegroting haakt aan bij de planning en control cyclus van de gemeente Haarlem. Bij de Kadernota 2017 wordt een eerste versie gebiedsbegroting gepubliceerd. Op deze versie kunnen burgers (via de wijkraden en gebiedsverbinders), partners in de stad en de gemeenteraad reageren op de geplande inzet. Vervolgens wordt bij de programmabegroting de nieuwe gebiedsbegroting gepubliceerd. De eventuele budgettaire consequenties naar aanleiding van de vaststelling van de kadernota en de reacties die naar aanleiding van de eerste versie gebiedsbegroting zijn opgehaald in de stad, worden dan in de geactualiseerde versie bij de programmabegroting verwerkt.

Klik [hier](#) om de gebiedsprogramma's 2017 en de meerjarenperspectieven 2018-2021 per gebied online te bekijken.

Beslispunt

Het college stelt de raad voor om uitvoering te geven aan de *wijzigingen in de BBV* en de wens om meer financiën in de begroting op te nemen:

- a. Een reserve kapitaallasten activa met een maatschappelijk nut in te stellen per 1 januari 2017 ter dekking van investeringen met maatschappelijk nut;
- b. Het kasstroomplafond te verhogen om investeringen met maatschappelijk nut mogelijk te maken die na 2016 niet meer ten laste van de exploitatie gebracht mogen worden;
- c. In de begroting wijzigingen van €100.000 of meer afzonderlijk toe te lichten/specificeren. Verder worden tekstuele koppelingen aangebracht tussen de voorliggende besluiten uit de Kadernota 2016 en teksten in de Programmabegroting 2017-2021 die niet financieel doorwerken;
- d. De programmabegroting op te delen in kleinere producten van ongeveer € 5 miljoen of minder, waarbij autorisatie op beleidsniveau ongewijzigd blijft, conform bijlage 6.

3 Ontwikkelingen meerjarenraming en financiële positie

3.1 Ontwikkeling Nederlandse economie

In maart heeft het Centraal Planbureau de raming van het Centraal Economisch Plan (CEP) gepubliceerd. Hieruit komt samengevat onderstaand beeld naar voren.

De Nederlandse economie herstelt zich gestaag maar niet uitbundig van de recessie en de Eurocrisis, met een groei van 1,8% dit jaar en 2,0% volgend jaar. De consumptie groeit door een toename van het reëel beschikbaar inkomen, hogere werkgelegenheid en de doorwerking van het vijf miljard-pakket. In beide jaren gaat de productiegroei gepaard met een toename van de werkgelegenheid die gedreven wordt door de groei van de marktsector. Het arbeidsaanbod neemt eveneens toe, maar wat minder dan de werkgelegenheid. Per saldo resulteert dit een daling van de werkloosheid naar 6,5% dit jaar en 6,3% in 2017. De ontwikkeling van de inflatie wordt dit jaar sterk bepaald door de gedaalde olie- en invoerprijzen en komt daardoor op 0,3%. Volgend jaar stijgt de inflatie naar 1,0%, omdat de olie- en invoerprijzen dan een positief in plaats van een negatief effect hebben.

Het externe beeld voor Nederland is onzeker. Begin van het jaar bleken financiële markten opnieuw bevangen door onrust. Wereldwijd zijn aandelen in waarde gedaald en weer gedeeltelijk hersteld. De onzekerheden in het internationale beeld zijn aanzienlijk en de risico's zijn overwegend neerwaarts. Financiële markten zijn nerveus door uiteenlopende onzekerheden. Een Brexit zou op termijn een negatief effect op de Europese en Nederlandse economie kunnen hebben, evenals het buiten werking stellen van het Schengenverdrag in reactie op de voortdurende instroom van asielzoekers.

Als gevolg van aanhoudend gematigd economisch herstel daalt het overheidstekort van 1,9% tot 1,7% in 2016 en 1,2% in 2017. Het aanhoudende herstel van de economie en de daling van de werkloosheid zorgen voor lagere uitgaven aan werkloosheidsuitkeringen. Lagere gasbaten, zowel door lagere productie als door de lagere prijs, dempen de tekortvermindering.

Uit deze vooruitzichten vloeit een beeld voort dat de economie zich gestaag herstelt, de werkloosheid daalt en dat de inflatie laag is en blijft, maar dat er wereldwijd grote onzekerheden zijn die er voor kunnen zorgen dat dit beeld negatief moet worden bijgesteld.

3.2 Financiële ontwikkelingen en meerjarenraming

In deze raadsperiode zijn onder meer de volgende financiële afspraken gemaakt:

- Een sluitende (meerjaren)begroting;
- Realisatie bezuinigingen 2015-2018;
- Woonlasten stijgen niet meer dan de inflatie en de afval- en rioolheffing blijven 100% kostendekkend;
- Proactieve sturing;
- Rijksbudget = werkbudget voor wat betreft het sociaal domein;
- Structurele aanpak schuldenlast (€ 5 miljoen per beschikbaar voor vermindering schuldenlast) en handhaving van een investeringsplafond (later aangevuld met een kasstroomplafond);

Deze paragraaf bevat de ontwikkeling van het financieel kader sinds de raad in november 2015 de begroting heeft vastgesteld.

De financiële uitgangspositie is geactualiseerd op basis van besluiten die genomen zijn na vaststelling van de Programmabegroting 2016-2020, zoals de doorwerking van de september- en decembercirculaire 2015 en de belastingvoorstellen 2016.

3.2.1 Van Programmabegroting 2016 naar financiële voortgangsrapportage 2016

Algemeen

Voor 2016 en 2017 is door de raad (Programmabegroting 2016-2020) een sluitende begroting vastgesteld. Voor de jaren na 2017 was de begroting nog niet sluitend. In de Kadernota 2015 is afgesproken dat voorstellen worden geformuleerd om een sluitende meerjarenbegroting te kunnen opstellen.

Basis begrotingskader

De basis van de ontwikkeling van het begrotingskader wordt gevormd door de meerjarenraming, zoals opgenomen in de Programmabegroting 2016:

Tabel 1: basis begrotingskader

(bedragen x €1.000)

Meerjarenraming	2016	2017	2018	2019	2020
Meerjarenraming 2016-2020 volgens begroting 2016 (blz. 13)	0	-1.600 v	2.043 n	1.148 n	845 n

Programmabegroting geactualiseerd op basis van eerdere besluitvorming

Sinds het vaststellen van de begroting 2016 in november zijn er besluiten genomen die dit begrotingskader wijzigen. Deze zijn in tabel 2 gespecificeerd:

Tabel 2: Ontwikkeling begrotingskader o.b.v. verwerking eerder genomen besluiten

(bedragen x €1.000)

Financiële ontwikkelingen die voortvloeien uit reeds genomen besluiten	2016	2017	2018	2019	2020
Zie bladzijde 13 van de Programmabegroting 2016-2020	0	-1.600 v	2.043 n	1.148 n	845 n
Doorwerking Bestuursrapportage 2015-3 (2015/472398)	-400 v	-481 v	-482 v	-497 v	-497 v
Haarlemse belastingvoorstellen 2016 (2015/463997)	616 n	616 n	616 n	616 n	616 n
Kosten nachttrein (2015/303293)		50 n	50 n	50 n	pm n
Brug Industriehaven (2015/40473)		48 n	48 n	48 n	48 n
Begrotingsstand na verwerking eerder genomen besluiten	216 n	-1.367 v	2.275 n	1.365 n	1.012 n

Het begrotingskader wijzigt niet alleen door de al genomen besluiten, maar ook door ontwikkelingen in 2016. Hierin zijn ook de doorwerkingen van de september- en decembercirculaire van 2015 begrepen. De overige ontwikkelingen zijn in tabel 3 samengevat als overige mutaties die uit de financiële voortgangsrapportage 2016 voortvloeien. Deze rapportage is als bijlage 5 in de kadernota opgenomen.

Tabel 3: Financiële wijzigingen over 2016

(bedragen x €1.000)

Begrotingsstand na verwerking eerder genomen besluiten	2016	2017	2018	2019	2020
	216 n	-1.367 v	2.275 n	1.365 n	1.012 n
Verwerking septembercirculaire (2015/394857)	-2.081 v	-1.994 v	-3.281 v	-2.474 v	-3.311 v
Doorwerking decembercirculaire	480 n	474 n	348 n	348 n	350 n
Overige mutaties financiële voortgangsrapportage 2016 (zie bijlage 5)	1.100 n	35 n	35 n	35 n	
Begrotingsstand na verwerking mutaties financiële voortgangsrapportage	-285 v	-2.852 v	-623 v	-726 v	-1.949 v

3.2.2 Van financiële voortgangsrapportage 2016 naar Kadernota 2016

Op basis van deze uitgangspositie zijn voorstellen voorbereid die in deze kadernota ter afweging worden voorgelegd.

De ontwikkeling van het begrotingskader wordt langs de volgende punten toegelicht:

- Algemene ontwikkelingen;
- Ontwikkelingen cluster sociaal;
- Ontwikkelingen cluster fysiek;
- Ontwikkelingen cluster burger en bestuur.

3.2.3 Algemene ontwikkelingen

De algemene ontwikkelingen (niet naar programma in te delen) bestaan uit:

- Bezuinigingsvoorstellen om de nog resterende algemene taakstelling in te vullen;
- Voorstellen voor de bestemming van het rekeningresultaat 2015;
- De financiële consequenties van de verwerking van de richtlijnen in de begroting (met name de doorrekening van de indexaties);
- De actualisatie van het investeringsplan.

1. Bezuinigingsvoorstellen

In de Programmabegroting 2016-2020 (bladzijde 27) is in de paragraaf bezuinigingen opgenomen dat van de oorspronkelijke € 10 miljoen aan bezuinigingen er nog ruim € 1 miljoen ingevuld moesten worden vanaf 2017 en verder. Na 2018 neemt dit bedrag af tot € 0,7 miljoen. Daarbij is aangegeven dat het college in de Kadernota 2018 met voorstellen komt. Ter invulling van de bestaande structurele bezuinigingsopgave en vanwege het meerjarig tekort worden er bezuinigingsvoorstellen gedaan voor een bedrag van ruim € 1,2 miljoen, waardoor nu een punt achter de invulling van de bezuinigingen gezet kan worden. Er zijn geen algemene nog toe te wijzen taakstellingen meer in de meerjarenraming opgenomen. De bezuinigingsvoorstellen zijn opgesplitst naar programma en worden afzonderlijk toegelicht in hoofdstuk 5 van deze kadernota.

2. Bestemming rekeningresultaat 2015

Het voorlopig rekeningresultaat 2015 bedraagt bijna € 7 miljoen positief (begroot was € 1,5 miljoen). Bij de bepaling van het resultaat is het effect van het sociaal domein (decentralisaties) geëlimineerd. Uitgangspunt voor het sociaal domein is immers dat het rijksbudget gelijk is aan het werkbudget en het eventuele verschil ten gunste of ten laste van de reserve sociaal domein wordt gebracht.

Er worden zes concrete voorstellen voorgelegd om het rekeningresultaat te bestemmen voor uitvoering van activiteiten, die in 2015 niet meer uitgevoerd konden worden. Het betreft de volgende voorstellen:

Voorstel 1: Algemene Uitkering

Het voorstel betreft middelen die in 2015 zijn ontvangen via de decembercirculaire 2015 van de algemene uitkering. Vanwege dit late moment van beschikbaar komen, konden de prestaties niet meer in 2015 worden uitgevoerd. In 2015 heeft Haarlem eenmalig een bedrag van € 489.000 als doeluitkering voor de herstructurering van de WSW sector ontvangen. Besteding van dit bedrag gebeurt op basis van het inmiddels door het ministerie van SZW goedgekeurde sectorplan sociale werkvoorziening van de arbeidsmarktregio Zuid-Kennemerland en IJmond.

Voorstel 2: Voormalige CER gelden

Op 1 januari 2014 is de landelijke regeling Compensatie Eigen Risico (CER) vervallen. Mensen die voor de regeling in aanmerking kwamen, kregen in het verleden elk jaar in november een compensatie van € 99 uitgekeerd, wegens de kosten van het 'wettelijk eigen risico zorgverzekeringswet'. De gemeente heeft aan het eind van 2014 € 385.000 (incidenteel) ontvangen voor eventuele compensatie van burgers voor het afschaffen van deze regeling. Op dit budget is een korting van 80% ten opzichte van het landelijke budget voor de CER regeling toegepast. Deze middelen zijn eind 2014 toegevoegd aan de Wmo reserve en op 1 januari 2015 opgegaan in de reserve sociaal domein. Met ingang van 1 januari 2015 zijn de gemeentelijke Beleidsregels meerkosten chronisch zieken en gehandicapten in werking getreden, gericht op mensen met een minimuminkomen en kosten vanaf 2015.

In de Bestuursrapportage 2015-2 is besloten van de onder-realisatie regelingen minimabeleid een bedrag (€ 250.000) beschikbaar te stellen dat wordt ingezet om een tegemoetkoming voor de bovengenoemde doelgroep te realiseren, als vervanging van de compensatie 2014. Ook is besloten dat, indien hiervoor meer nodig blijkt dan de gereserveerde € 250.000, dit tekort wordt gedekt uit de algemene reserve sociaal domein.

Voorstel 3: Regionaal Kompas (instellen reserve)

Haarlem heeft de centrumfunctie voor de zorg aan dak- en thuislozen en verslaafden en voor vrouwenopvang voor de regio Haarlemmermeer en Zuid- en Midden Kennemerland. Dekking vindt plaats vanuit de decentralisatieuitkering Maatschappelijke opvang/vrouwen opvang. Voor 2015 was hiervoor een budget 'Regionaal Kompas' beschikbaar van € 8.024.173. De totale uitgaven bedroegen € 7.859.460. De onderbesteding 2015 van € 164.713 is verwerkt in het rekening resultaat. Het betreft hier echter regionaal geld dat niet ten gunste van de Haarlemse algemene middelen gebracht mag worden. Daarom wordt voorgesteld om voor deze onderbesteding een reserve in te stellen, zodat de middelen beschikbaar blijven voor de regio. In de in voorbereiding zijnde nota Reserves en voorzieningen 2016 zal verder ingegaan worden op de spelregels die hieraan verbonden zijn.

Voorstel 4: RIEC (instellen reserve)

Het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC) is een samenwerkingsverband van onder andere de politie, justitie, de Belastingdienst, de provincie en gemeenten in Noord-Holland (waaronder de gemeente Haarlem) om de bestuurlijke en geïntegreerde aanpak van georganiseerde criminaliteit vorm te geven. De gemeente Haarlem onderhoudt de subsidierelatie (€ 735.000 op jaarbasis voor de duur van 4 jaar van 2014 tot en met 2017) met het Ministerie van Veiligheid en Justitie namens het RIEC Noord-Holland. Zowel de jaarlijkse verantwoording als de periodieke rapportages gaan via de stuurgroep richting het ministerie van Veiligheid en Justitie. De gemeente Haarlem levert de regioburgemeester van de politie-eenheid Noord-Holland en de voorzitter van de stuurgroep van het RIEC Noord-Holland.

Bij het opstellen van de Jaarrekening 2015 is geconstateerd dat de voorziening RIEC te hoog was. Dit heeft geleid tot een vrijval in de exploitatie van € 222.952. De dotaties aan de voorziening waren gedekt uit de subsidie RIEC. Indien met terugwerkende kracht geen dotatie aan deze voorziening had mogen plaatsvinden dan zouden deze middelen binnen het RIEC besteed zijn. Het ligt derhalve niet voor de hand dit bedrag vrij te laten vallen ten gunste van de Gemeente Haarlem maar dit ter beschikking te stellen aan het samenwerkingsverband RIEC. Daarom wordt voorgesteld om voor deze vrijval een reserve in te stellen, zodat de middelen beschikbaar blijven voor de regio. In de nota Reserves en voorzieningen 2016 zal verder ingegaan worden op de spelregels die hieraan verbonden zijn.

Voorstel 5: Regionaal Werkbedrijf

Haarlem ontvangt als centrumgemeente in de loop van drie jaar in totaal € 1 miljoen van het Rijk ten behoeve van (de vorming van) een Regionaal Werkbedrijf. Volgens interne afspraak worden bedragen die Haarlem als centrumgemeente ontvangt volledig bestemd voor het doel waarvoor de gelden zijn ontvangen. Dat betekent in dit geval dat het in 2015 niet bestede deel van € 70.000 moet worden gereserveerd ter verdere besteding aan dit doel.

Voorstel 6: Minima en bijzondere bijstand

In 2015 is er een onderbesteding geweest van € 492.000 (in 2014 was dit € 519.000) op het minimabeleid, kinderopvang en bijzondere bijstand. In lijn met het door de raad aangenomen amendement 'Minimagelden volledig benutten: vastleggen in de begroting' wordt voorgesteld dit bedrag aan de reserve sociaal domein toe te voegen.

Toelichting verdere bestemming:

Het resultaat wordt verminderd als gevolg van deze voorstellen. Er resteert een geschoond resultaat van 5,2 miljoen. Hierbij moet wel de kanttekening gemaakt worden dat er mogelijk nog correcties komen uit de accountantscontrole die van invloed kunnen zijn op het voorlopige resultaat.

Tabel 4: Bestemmingsvoorstel Jaarrekening 2015

Bestemmingsvoorstel Jaarrekening 2015	
Resultaat	-6.934.000 v
Voorstellen:	
1. Herstructurering WSW (alg. uitkering)	489.000
2. Voormalige CER gelden	250.000
3. Regionaal Kompas (instellen reserve)	164.000
4. RIEC (instellen reserve)	223.000
5. Regionaal Werkbedrijf	70.000
6. Minima en bijzondere bijstand	492.000
	1.688.000 n
Resterend saldo	-5.246.000 v

In het coalitieprogramma is vastgelegd dat 50% van mogelijke rekeningsaldi wordt aangewend voor schuldreductie, mits de ratio weerstandsvermogen ruim voldoende is om tegenvallers te kunnen opvangen. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in de Programmabegroting 2016 en in de Jaarrekening 2015 is berekend dat het weerstandsvermogen hieraan voldoet. Daarom wordt voorgesteld € 2,623 miljoen aan te wenden voor schuldreductie. Dit wordt ingevuld door middel van versneld afschrijven van activa. Hierdoor nemen ook de kapitaallasten de volgende jaren af.

Dan resteert nog een incidenteel resultaat van € 2,623 miljoen dat, conform de afspraken als vastgelegd in het coalitieprogramma, ingezet kan worden voor het incidenteel verlagen van de bezuinigingsopgave. Omdat de meerjarenraming 2016-2020 vanaf 2018 niet sluitend was, wordt voorgesteld dit resultaat voor 2016, 2017 en 2018 in te zetten, om verdere bezuinigingen te voorkomen.

3. Verwerken richtlijnen 2017-2021 in de begroting

De meerjarenbegroting wordt geactualiseerd op basis van de richtlijnen voor de Programmabegroting 2017-2021 (bijlage 3). Dit houdt dat de baten en lasten, inclusief de algemene uitkering, zijn geïndexeerd naar loon- en prijspeil 2017. Deze indexatie heeft per saldo een nadelig effect van afgerond € 1,9 miljoen. Dit wordt in hoofdzaak veroorzaakt door de hogere cao lasten van € 1,66 miljoen structureel.

4. Actualisatie investeringsplan

De actualisering van het investeringsplan heeft budgettaire consequenties voor de meerjarenraming. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar bijlage 8 Investeringsplan. In paragraaf 6.3 is een analyse van de verschillen opgenomen.

De kapitaallasten nemen toe ten opzichte van de ramingen bij de begroting 2016 vanwege hogere investeringsbedragen voor Waarderhaven, Buitenrustbruggen en de Internationale Taalklas (deels gedekt uit een stelpost), waarvoor kredieten reeds verstrekt zijn.

Daarnaast door nieuwe kredietaanvragen in het investeringsplan, waarvan de belangrijkste aanvragen zijn (college dient dus nog te besluiten over deze nieuwe aanvragen):

- Vervanging datacenter en software (2016 € 1 miljoen, 2017 en verder structurele verhoging investeringsplan € 500.000 (NB: afschrijvingstermijn 5 jaar);
- Investerings raadzaal (2016 € 650.000).

Samenvatting algemene ontwikkelingen

De hiervoor vermelde mutaties zijn samengevat in de ontwikkeling van het begrotingskader algemeen. In overeenstemming met de motie Stofkam (2015/524233) zijn in de financiële voortgangsrapportage, bij de financiële ontwikkelingen van de diverse clusters, inclusief de bezuinigingsvoorstellen en bij de uitkomsten van de Jaarrekening 2015 de meevallers gepresenteerd en tevens op welke wijze die meevallers worden ingezet om een sluitend financieel kader te realiseren.

Tabel 5 financiële consequenties algemene ontwikkelingen

(bedragen x €1.000)

Ontwikkeling begrotingskader algemeen	2016	2017	2018	2019	2020
1. Invulling bezuinigingen					
Algemene taakstelling in begroting		1.033 n	1.033 n	702 n	702 n
Bezuinigingsvoorstellen		-1.227 v	-1.227 v	-1.177 v	-1.177 v
2. Bestemming rekeningresultaat					
Rekeningresultaat 2015	-6.934 v				
Bestemmingsvoorstellen					
Herstructurering WSW-sector	489 n				
Regeling minimabeleid	250 n				
Regionaal Kompas	164 n				
RIEC	223 n				
Regionaal Werkbedrijf	70 n				
Minima en bijzondere bijstand	492 n				
Schuldreductie	2.623 n				
Minder bezuinigen (door saldo aan algemene reserve toe te voegen en in 2016 resp. 2017 te onttrekken)	2.623 n				
Saldo:	0				
Aanwending voor financieel kader	-284 v	-306 v	-2.033 v		
3. Verwerking richtlijnen in de begroting					
Indexatie personeelslasten		1.666 n	1.652 n	1.652 n	1.652 n
Indexatie overige baten en lasten		242 n	219 n	202 n	202 n
4. Actualisatie investeringsplan					
Fin. consequenties actualisatie IP	-312 v	142 n	863 n	1.222 n	755 n
Saldo	-596 v	1.550 n	507 n	2.601 n	2.134 n

a. Ontwikkelingen cluster sociaal

Tabel 6: Ontwikkeling begrotingskader cluster sociaal

(bedragen x € 1.000)

Ontwikkeling begrotingskader		2016	2017	2018	2019	2020
Cluster sociaal						
1	Bijdrage Zandvoort voor vaste beheerskosten (progr. 2)		-500 v	-1.050 v	-1.050 v	-1.050 v
2	Aanwending bijdrage voor dekking overhead (progr. 2)		500 n	1.050 n	1.050 n	1.050 n
3	Realisatie Wmo-taakstelling (progr. 2)	pm	n	pm	n	pm
4	Maatschappelijke participatie Statushouders (progr. 3)	500	n	pm	n	pm
5	Onttrekking aan reserve sociaal domein	-500	v			
6	Ontwikkeling uitkeringsgerechtigden versus benodigde formatie (progr. 3)	pm	n	pm	n	pm
Totaal cluster sociaal		0	v	0	v	0

1 en 2. P&C-ondersteuning gemeente Zandvoort

Haarlem en Zandvoort werken sinds 1 januari 2015 samen op het gebied van het sociaal domein. Voor de uitvoering van de overeengekomen werkzaamheden is personeel van Zandvoort in dienst gekomen van Haarlem. Naast een vergoeding voor directe loonkosten betaalt Zandvoort aan Haarlem ook een vergoeding voor vaste beheerskosten op basis van het aantal (primaire) fte's, overeenkomstig de Haarlemse methodiek. In Haarlem bestaan de vaste beheerskosten, ook wel overhead genoemd, uit kosten voor huisvesting van het ambtelijk apparaat en de totale kosten van alle ondersteunende afdelingen, in totaal circa € 34 miljoen op jaarbasis.

In het kader van de visie op de toekomst van de ambtelijke organisatie heeft het Zandvoorts college in de zomer van 2015 een drietal scenario's laten uitwerken en deze laten verifiëren door bureau Berenschot. In die scenario's is gerekend met een de door Zandvoort te betalen vergoeding voor vaste beheerskosten van € 44.300 per jaar aan Haarlem overgedragen fte, wat resulteert in een jaarlijkse vergoeding van afgerond € 1.050.000 (€ 44.300 x 23,79 fte's). Bureau Berenschot concludeerde dat het tarief van € 44.300 dat door Haarlem wordt gehanteerd "plausibel is en overeenkomend met de landelijke standaarden".

Gezien de bestuurlijke afspraak voor het hanteren van een 'ingroeimodel' is het Haarlemse college voornemens om de volledige jaarlijkse vergoeding van € 1.050.000 pas vanaf 2018 te laten ingaan. In het overgangsjaar 2017 volstaat de helft van de volledige vergoeding, zijnde € 500.000. Dit voornemen zal nog voor het komende zomerreces aan het Zandvoorts college ter bespreking worden voorgelegd. Haarlem zal deze vergoedingen aanwenden als bijdragen voor dekking van de overhead, zoals vanaf 2015 ook is geschied bij Haarlemse deel van het sociaal domein.

3. Realisatie taakstelling Wmo-huishoudelijke ondersteuning 2016 en verder

In de Kadernota 2015 werd geraamd dat in 2016 een structureel tekort op de middelen voor huishoudelijke ondersteuning zou ontstaan van circa € 200.000. In 2016 kon dit tekort gedekt worden uit het verwachte overschot in 2015 van circa € 900.000. Het resterende bedrag van € 700.000 is gereserveerd voor de herindicaties in 2016 van alle beschikkingen huishoudelijke ondersteuning. In de Kadernota 2015 is aangekondigd dat in de loop van 2016 voorstellen aan de raad zouden worden voorgelegd om de uitgaven structureel binnen de beschikbare middelen te brengen.

Na vaststelling van de Kadernota 2015 heeft zich een tweetal ontwikkelingen voorgedaan:

- De beschikbare middelen voor huishoudelijke ondersteuning van het Rijk zijn bij septembercirculaire verhoogd. In 2016 is een bedrag van € 9.959.969 beschikbaar terwijl bij Kadernota 2015 nog rekening gehouden werd met € 9.559.046. Conform de septembercirculaire 2015 is voor de jaren 2017 tot en met 2020 zelfs jaarlijks € 10.315.924 beschikbaar.
- In 2015 is het aantal indicaties voor huishoudelijke ondersteuning verder gedaald. Deze trend doet zich al sinds begin 2013 voor. In de verwachtingen ten aanzien van het aantal indicaties 2016 die ten grondslag liggen aan de ramingen bij de Kadernota 2015 is aangenomen dat de daling met ingang van 2016 tot stilstand zou komen.

Wanneer deze beide ontwikkelingen bij de toekomst raming voor huishoudelijke ondersteuning worden meegenomen, is de verwachting gerechtvaardigd dat in 2016 een positief saldo op de huishoudelijke ondersteuning ontstaat van circa € 600.000. Voor de jaren 2017 tot en met 2020 wordt een positief saldo van circa € 950.000 geraamd. Bij deze ramingen is geen rekening gehouden met verdere daling van het aantal indicaties na begin 2016. Op grond van deze uitkomsten wordt geconcludeerd dat geen nadere maatregelen noodzakelijk zijn.

4 en 5. Maatschappelijke participatie statushouders

Voor de participatie en integratie van statushouders is het Sociaal programma statushouders ([2016/155743](#)) opgesteld. Het gaat om extra inzet op het gebied van onderwijs, re-integratie, welzijn, sport, cultuur en veiligheid (preventieve programma radicalisering). Zeer recent is bekend geworden dat het Rijk extra middelen beschikbaar stelt voor statushouders. Naar verwachting wordt bij de meicirculaire bekend wat dit voor Haarlem betekent. De verwachting is dat de rijksbijdrage ongeveer €500.000 bedraagt. Op basis hiervan heeft het college het standpunt ingenomen dat uitgaven voor dit programma voor het lopende begrotingsjaar 2016, zo lang er nog onvoldoende duidelijkheid bestaat over de hoogte van de rijksbijdrage, voor maximaal €500.000 gedekt kunnen worden uit de reserve sociaal domein. Wanneer bij de Bestuursrapportage 2016 meer zekerheid bestaat over de rijksbijdrage, kan de bijdrage uit de reserve sociaal domein ten behoeve van het Sociaal programma statushouders opnieuw worden beoordeeld.

6. Ontwikkeling uitkeringsgerechtigden en formatie werk en inkomen

Uitvoeringscapaciteit

Naar verwachting zal de komende jaren het aantal uitkeringsgerechtigden gestaag stijgen. Dit wordt veroorzaakt door het feit dat het type cliënten dat in het verleden aanspraak kon maken op een (gedeeltelijke) Wajong uitkering met ingang van 1 januari 2015 een beroep doen op een participatie-uitkering. Deze groep kent de komende periode een omvang van circa 150-200 uitkeringsgerechtigden per jaar. Deze toename van het aantal uitkeringsgerechtigden heeft consequenties voor de omvang van de uitvoeringsorganisatie. Op grond van de door het college in 2014 vastgestelde systematiek wordt tweemaal per jaar (stand februari en augustus) de ontwikkeling van het aantal uitkeringsgerechtigden gemeten. Wanneer de mutatie in het bestand meer dan 5% bedraagt ten opzichte van de laatste aanpassing van de uitvoeringscapaciteit, vindt er bijstelling van de capaciteit plaats. In augustus 2015 heeft een dergelijke aanpassing plaatsgevonden, op basis van de stand van 1 februari 2016 is geen aanpassing noodzakelijk.

Wanneer de ontwikkeling van het bestand zich voortzet conform verwachting zal in augustus 2016 wel weer een uitbreiding noodzakelijk zijn, en wel van 4,6 fte. In augustus 2017 wordt een volgende uitbreiding voorzien van 0,9 fte.

Kosten van de uitkeringen

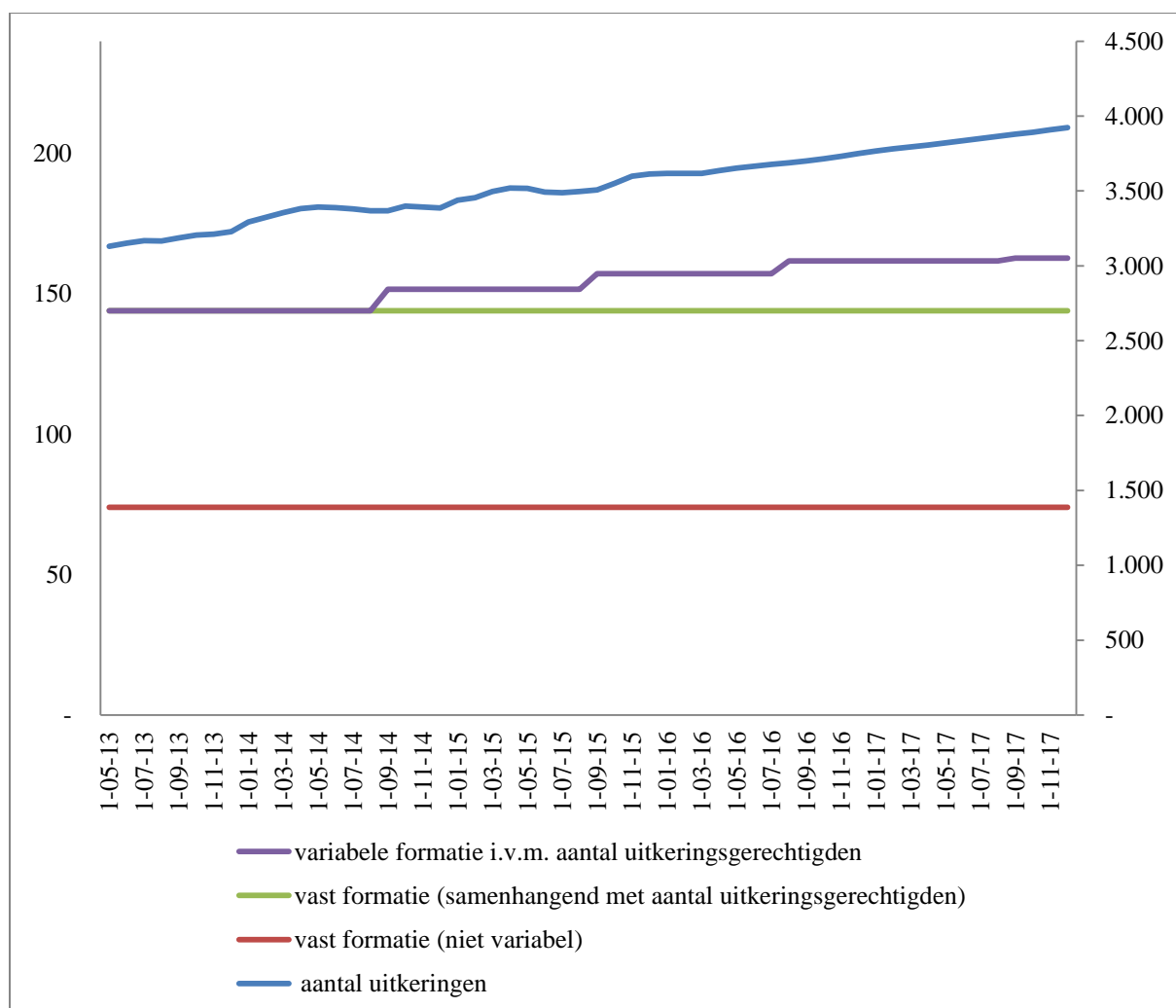
De voortschrijdende stijging van het aantal uitkeringsgerechtigden heeft financiële consequenties voor het gemeentelijke financiële meerjarenbeeld. Zoals reeds bij Kadernota 2015 en begroting 2016 is gemeld, bestaat de verwachting dat de kosten van de uitkeringen in 2016 en de daarop volgende jaren de beschikbare middelen gaan overschrijden. De dekking voor de kosten van de uitkeringen wordt

door het Rijk beschikbaar gesteld in de vorm van de BUIG (Bundeling Uitkeringen inkomensvoorzieningen Gemeenten).

In de afgelopen jaren kende Haarlem een overschot op de BUIG dat is toegevoegd aan de WWB-reserve met als doel het creëren van een buffer voor de kosten van de uitkeringen. Conform interne regelgeving is de omvang van deze reserve gemaximeerd op 10% van de BUIG. De WWB-reserve is de afgelopen periode ook aangewend ten behoeve van het algemene financiële beeld. Ook in 2016 en 2017 zijn nog type onttrekkingen aan de WWB-reserve voorzien. De tekorten op de BUIG zullen naar verwachting in 2016 en 2017 nog wel gedekt kunnen worden uit het resterende deel van de WWB-reserve. Vanaf 2018 zal dit naar verwachting niet meer het geval zijn.

Dekking van de additionele kosten

De kosten van de genoemde capaciteitsuitbreidingen zouden voor 2016 circa € 125.000 (gedeelte van een jaar) en in 2017 € 385.000 bedragen. Dekking voor uitbreiding van de uitvoeringscapaciteit is in het verleden onder meer gevonden door onttrekking aan de WWB-reserve. Zoals hierboven aangegeven zal deze dekking in de komende jaren niet meer afdoende zijn. De BUIG is primair bedoeld ter dekking van de kosten van de uitkeringen. De algemene uitkering voorziet conform het financieringsmodel van het Rijk in de dekking voor de uitvoeringskosten Werk en Inkomen.

b. Ontwikkelingen cluster fysiek

Tabel 7: Ontwikkeling begrotingskader cluster fysiek

(bedragen x € 1.000)

Ontwikkeling begrotingskader		2016	2017	2018	2019	2020
Cluster fysiek						
1	Verhoging bijdrage MRA (progr. 4)	150 n	150 n	150 n	150 n	150 n
	Regisseur gebouwde omgeving MRA (progr. 4)	40 n	40 n	40 n	40 n	40 n
2	Correctie meerjarenraming kosten Haarlem Klimaat Neutraal (progr. 4)		60 n	60 n	60 n	60 n
3	Toezicht op groen, afval en verkeersplan tijdens evenementen (progr. 4)	20 n	20 n	20 n	20 n	20 n
4	invoering nieuwe woningwet (uitbreiding formatie) (progr. 4)			148 n	148 n	148 n
5	Later realiseren taakstelling fiscalisering (progr. 5)	250 n	500 n			
6	Langer doorlopen Programma modernisering parkeren (progr. 5)	250 n				
7	Groot onderhoud (progr. 5)	2.200 n				
	Dekking Alg. Reserve (progr. 7)	-2.200 v				
8	Entree-Oost (areaaluitbreiding) (progr. 5)		39 n	78 n	117 n	156 n
9	Scheepmakerskwartier (areaaluitbreiding) (progr. 5)		26 n	26 n	26 n	26 n
10	Oplevering fietsgarage (progr. 5)		-150 v	-173 v		
11	Personeelsformatie afdeling Vastgoed (progr. 5)		190 n	190 n	190 n	190 n
12	Urgent achterstallig onderhoud (progr. 5)	851 n	299 n	174 n	174 n	174 n
	Onttrekking aan reserve beheer openbare ruimte	-95 v				
	Onderhoud riolering (progr. 5)	400 n	400 n	400 n	400 n	400 n
	Rioolheffing (progr. 5)	-400 v	-400 v	-400 v	-400 v	-400 v
13	Onkruidverwijdering begraafplaatsen (progr. 5)	15 n	15 n	15 n	15 n	15 n
Totaal cluster fysiek		1.481 n	1.189 n	728 n	940 n	979 n

1. Bijdrage Metropoolregio Amsterdam

De organisatie van de MRA is vernieuwd en wordt anders gefinancierd. De MRA organisatie gaat met ingang van 2017 een evenredige verdeelsleutel toepassen op alle deelnemers (de kosten werden tot en met dit lopende jaar vooral betaald door de gemeenten van de stadsregio). Dit leidt tot een verhoging van de bijdrage met € 150.000 per jaar. Daarnaast is een extra budget van € 40.000 nodig voor de inzet van een regisseur gebouwde omgeving MRA.

2. Haarlem Klimaat Neutraal

De restanttaakstelling van € 60.000 wordt niet meer ingevuld. In het kader van de invulling van een andere taakstelling op formatie, is de formatie al verminderd.

3. Toezicht op groen, afval en verkeersplan tijdens evenementen

Tijdens evenementen, met name in monumentale parken, is er geen toezicht aanwezig op het naleven van de gebruiksvergunning. Juist het naleven van de gebruiksvergunning voorkomt dat er onherstelbare schade aan bomen wordt toegebracht. Na afloop van het evenement is een deel van de schade mogelijk niet meer zichtbaar zodat bij controle achteraf dit niet altijd naar voren komt. Om gelijk tijdens voordoen van ongewenste situaties handelend op te treden wordt gevraagd om een budget beschikbaar te stellen zodat bij grotere evenementen wel toezicht ter plaatse kan worden uitgevoerd.

4. Invoering nieuwe Woningwet

Op 1 juli 2015 is de nieuwe Woningwet in werking getreden. Deze wet geeft gemeenten meer mogelijkheden om afspraken te maken met woningcorporaties. Tegelijkertijd betekent dit ook dat er nieuwe taken voor de gemeente bijkomen. Hiervoor is extra capaciteit van 1,2 fte nodig. Het gaat om:

- Actueel houden en concreet maken van het volkshuisvestingbeleid en prestatieafspraken. Nieuw daarbij is het betrekken van de huurdersorganisaties;
- Geven van zienswijzen van corporatiebeslissingen aan het Rijk. Betreft het diensten van algemeen economisch belang (afgekort DAEB), de kernactiviteit van een corporatie of is er sprake van niet DAEB activiteiten?;
- Uitvoeren van een markttoets bij niet DAEB activiteiten van de corporaties;
- Inzicht verkrijgen in de corporatiefinanciën voor prestatieafspraken en achtervangpositie;
- Incidentele kosten voor 2016 en 2017 zullen worden gedekt door een onttrekking aan de reserve Duurzame stedelijke vernieuwing.

5 en 6. Later realiseren taakstelling fiscalisering en langer doorlopen programma modernisering parkeren.

In het Plan van aanpak moderniseren parkeren ([2015/301088](#)), dat op 27 augustus 2015 door de commissie Beheer akkoord is bevonden, is de fase waarin het programma zich nu zou moeten bevinden omschreven als “Fase 5: (voorgenomen) Besluitvormingsprocedure (01-01-2016 t/m 13-03-2016)”. Inmiddels blijkt echter dat deze fase meer tijd vraagt dan vooraf ingeschat. Niet alleen wil het college recht doen aan de bijdragen die uit de participatie gekomen zijn, maar naar mate het programma vordert wordt de complexiteit van het onderwerp ook beter zichtbaar. Met name het formuleren van de juiste voorstellen en maatregelen, de onderlinge verwevenheid en de daarbij behorende financiële onderbouwing kosten meer tijd. Daar komt bij dat het wegen van de diverse en vaak tegenstrijdige belangen om meer tijd vraagt.

Veel van de mogelijke maatregelen zijn afhankelijk van een (raads-) besluit over het al dan niet digitaliseren van onder meer de bezoekersregeling en het parkeren op straat. Vanwege de tijd die na besluitvorming nog nodig is voor de aanbesteding en implementatie van nieuwe systemen, zal de bezuinigingstaakstelling voor 2017 slechts voor de helft kunnen worden gerealiseerd.

De uitwerking en implementatie van het programma modernisering parkeren zal daardoor langer doorlopen dan gepland. Dit heeft als gevolg dat de ambtelijke inzet en externe ondersteuning ook langer doorlopen en dat de gemeente meer kosten maakt voor communicatie over de maatregelen. Deze langere voorbereidingstijd leidt zo tot twee financiële effecten:

- a. Het niet per 1 juli 2016 invoeren van fiscalisering waardoor de taakstelling van € 250.000 voor dit jaar niet wordt behaald en de helft van de taakstelling van € 500.000 die daarbij hoort, niet wordt ingevuld in 2017.
- b. Het niet per 1 januari 2017 invoeren van digitalisering of vervangende maatregelen waardoor de helft van de taakstelling van € 500.000 die daarbij hoort, niet wordt ingevuld in 2017.

7. Groot onderhoud

In 2015 is aangegeven dat een aantal projecten waaronder Amerikaweg, Bernadottelaan en Europaweg niet meer in 2015 tot uitvoering komt. Besloten is om geen budgetoverheveling toe te passen en het budget is verlaagd met ruim € 3 miljoen. Later is gebleken dat voor een bedrag € 0,8 miljoen toch nog is gerealiseerd in 2015, waardoor nog voor een bedrag van € 2,2 miljoen onderhoud tot besteding dient te komen. Wanneer dit bedrag in 2016 alsnog nodig is, is afgesproken dat hiervoor extra budget ten laste van de algemene reserve kan worden gevraagd. Om die projecten in 2016 alsnog te realiseren zijn deze werken voor een bedrag van € 2,2 miljoen geprogrammeerd en is de benodigde capaciteit ingepland. Daarmee wordt verwacht dat de werken in 2016 ook gerealiseerd worden. Hierbij moet als kanttekening worden meegenomen dat onzekerheden die voor alle projecten gelden altijd voor vertraging kunnen zorgen zoals verontreiniging, onwerkbaar weer, etc..

De vertraging van groot onderhoud in de jaren 2012 tot en met 2015 heeft er toe geleid dat een te groot deel van de openbare ruimte onder het kwaliteitsniveau komt dat de raad heeft vastgesteld. Normaal

gesproken leiden vertragingen er toe dat werken doorschuiven in de tijd. Werken die oorspronkelijk in bepaalde jaren geprogrammeerd staan, schuiven verder naar achteren. Zo lang het areaal voldoet aan het gestelde kwaliteitsniveau is dit mogelijk. Wanneer echter een te groot deel van het areaal onder dit kwaliteitsniveau komt, zal een inhaalslag moeten worden gemaakt. De werken die zijn uitgesteld in de jaren 2012 tot en met 2014 (totaal circa € 3 miljoen) moeten daarom worden ingehaald in 2017 (€ 2 miljoen) en 2018 (€ 1 miljoen) om het afgesproken kwaliteitsniveau te realiseren.

Op die manier wordt de vertraging uit eerdere jaren ingelopen en kan daarna weer worden volstaan met de normale onderhoudsprogrammering.

In de planning is extra aandacht geweest voor de rioolwerken waarbij een gedeelte ook een aanpassing in de buitenruimte vraagt. In 2015 is hiervan minder gerealiseerd dan geraamd. Door een langere voorbereidingstijd zijn deze werken ook naar 2016, 2017 en 2018 verschoven. Dit wordt in het te actualiseren VGRP (Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan) ook meegenomen. Omdat het exploitatiebudget in 2016 te laag is om zowel voorbereiding als uitvoering te kunnen doen van genoemde projecten wordt verzocht het budget incidenteel met € 2,2 miljoen te verhogen, te dekken door een evenredige onttrekking aan de algemene reserve.

8. Entree Oost (areaaluitbreiding)

Op 21 mei 2015 stemde de raad in met de nota Vaststellen masterplan de Entree Oost ([2015/61034](#)). In deze nota besloot de raad de toekomstige beheerkosten ten laste te brengen van de algemene middelen. De beheerlasten van het besluit worden nader aangescherpt, starten in 2017 en bedragen naar verwachting uiteindelijk € 195.000 per jaar. Deze beheerlasten worden nu ten laste van de algemene middelen gebracht.

In de nota is de volgende passage opgenomen over de beheerkosten: De kosten voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte zijn middels een grove berekening ingeschat op € 195.000 per jaar, exclusief kosten voor ondergrondse infrastructuur. Bij het vaststellen van het definitief ontwerp is meer inzicht in de beheerlasten per beheerdomein en zal een aanscherping van de berekening plaatsvinden. Deze beheerlasten moeten worden meegenomen in het beheer van de verschillende domeinen. De beheerlasten starten in 2017 en lopen stapsgewijs op met het gereedkomen van de planfasen, zodat de uiteindelijke geschatte beheerlast van € 195.000 per jaar wordt bereikt.

De precieze fasering en de uitsplitsing van de beheerkosten over de verschillende domeinen is op dit moment nog niet bekend. De beheerkosten worden daarom in vijf jaar groeiend begroot op de kostenplaats Haarlem wegen, straten, pleinen. Zij zullen bij toekomstige begrotingen worden uitgesplitst naar domeinen, dagelijks en groot onderhoud. De uitvoeringsfasering van Entree Oost is nog niet bekend. Daarom gaan we uit van een toename van beheerskosten in vijf gelijke stappen van € 39.000 per jaar tot een totaal van € 195.000.

9. Scheepmakerskwartier (areaaluitbreiding)

Op 22 september 2015 stelde het college de 'Realisatieovereenkomst fase 2A ([2015/295616-3](#)) en Intentie overeenkomst fase 2B ([2015/295616-4](#)) Scheepmakerskwartier' vast. In deze nota besloot het college de openbare ruimte (Windasstraat en Kelderwindkade) als onderdeel van de ontwikkeling van Scheepmakerskwartier fase 2 als areaaluitbreiding in beheer te nemen en de kosten van € 25.650 mee te nemen in de Kadernota 2016 ten laste van de algemene middelen. De nota is ter bespreking naar de commissies Beheer en Ontwikkeling gestuurd, maar niet aan de raad aangeboden. In de nota is de volgende passage opgenomen over de beheerkosten: Na uitvoering van fase 2 wordt de openbare ruimte, een kade (Kelderwindkade) en een tussenstraat (Windasstraat) overgedragen aan de gemeente Haarlem. Dit resulteert in een areaaluitbreiding van de openbare ruimte. De exacte jaarlijkse kosten worden met het definitief ontwerp bepaald. De nu ingeschatte kosten bedragen in totaal € 25.650.

10. Latere oplevering fietsgarage Raaks

De oplevering van de nieuw te bouwen fietsgarage Raaks wordt in 2018 verwacht in plaats van 2017. In de begroting waren reeds beheerkosten geraamd. Deze kosten schuiven ook op, waardoor er in 2017 en 2018 een eenmalig voordeel ontstaat.

11. Personeelsformatie afdeling Vastgoed

In 2015 is besloten de personeelsformatie van de afdeling Vastgoed voor de jaren 2015 en 2016 tijdelijk uit te breiden met drie formatieplaatsen. Dit omdat de voorgenomen afbouw van de formatie, voortvloeiend uit de efficiencytaakstelling uit 2012, op dat moment niet haalbaar was. Ook halverwege 2016 blijkt afbouw van de formatie nog niet mogelijk; de werkdruk op de afdeling is te hoog. Dit zal naar verwachting de komende jaren niet wijzigen gezien de opgave waarvoor de afdeling staat.

In de afgelopen jaren zijn veel stappen gezet. Gesteld kan worden dat de basis op orde is. De opgave van de afdeling omvat voor de komende jaren de volgende onderdelen:

- beheer van het gemeentelijk vastgoed;
- uitvoeren van het ontwikkelplan Vastgoed, onder meer invoeren kostprijs dekkende verhuur maatschappelijk vastgoed, vervangen vastgoedinformatie systeem, het in regie zetten van het onderhoud, verduurzamen van gemeentelijk eigendom en actualisatie bezit gronden;
- verkopen van het niet-strategisch bezit (bijvoorbeeld Brinkmann en Egelantier). Het in de markt zetten van dergelijke complexe verkopen vergt specialistische kennis en bovendien een lange adem;
- realiseren van projecten en het gebruiken van gemeentelijke daken ten behoeve van zonnepanelen.

Om zowel de going concern taken als het ontwikkelplan te kunnen uitvoeren is de komende vier jaren afbouw van de formatie niet mogelijk. Na deze vier jaren kan een pas op de plaats gemaakt worden ten aanzien van de gewenste formatie. Op dat moment zal het ontwikkelplan grotendeels zijn gerealiseerd en zal een deel van de portefeuille zijn verkocht. De benodigde structurele capaciteit kan dan goed worden bepaald. Bovendien kan door middel van opleiding en natuurlijk verloop verder gewerkt worden aan de kwaliteit van medewerkers.

Om de vaste personeelsformatie van 2017 tot en met 2020 op het niveau van de benodigde 17,5 fte te houden is een bedrag van € 190.000 per jaar gedurende vier jaren nodig. Dit bedrag komt ten laste van de Algemene Middelen aangezien de omvang van de reserve Vastgoed, rekening houdend met onttrekkingen voor verdere aanpak van het achterstallig onderhoud, onvoldoende is om dit bedrag te dekken. Indien de verkoopopbrengsten de ramingen overtreffen, dan worden middelen teruggestort van de reserve Vastgoed naar de algemene reserve.

12. Urgent achterstallig onderhoud

Vorig jaar is er bij de kadernota verhoging van het budget gevraagd voor toevoeging aan areaal vanuit groot onderhoud. Dit jaar wordt bij de kadernota geld aangevraagd om het budget te verhogen vanwege dagelijks onderhoud. Voor alle objecten in de openbare ruimte is er een schouw geweest. Dit heeft geresulteerd in een goed beeld van de bestaande kwaliteit. Daarnaast is zichtbaar geworden dat er al geruime tijd meer areaal in gemeentelijk bezit is dan in de administratie bekend was. Dit tot nog toe onbekende areaal werd dus ook niet onderhouden.

Met betrekking tot de kwaliteit is duidelijk geworden dat op een aantal domeinen de kwaliteit negatief afwijkt van het door de raad vastgesteld kwaliteitsniveau, met als gevolg dat er meer storingen optreden dan wenselijk (bijvoorbeeld bij beweegbare bruggen), er achterstallig onderhoud optreedt (bomen) of de veiligheid van weggebruiker in geding komt (onder andere asfalt in Waarderpolder). Met betrekking tot aantallen is gebleken dat er circa 3.500 bomen nog niet in onderhoud genomen zijn en dat deze ook een onderhoudsachterstand hebben.

Ook aan riolering en kademuren blijkt meer areaal aanwezig dan eerder bekend. Om dit structureel op te lossen wordt gevraagd om het dagelijks onderhoudsbudget in 2016 te verhogen met € 462.000 en vanaf 2017 structureel met € 574.000. Van dit structurele bedrag is € 400.000 voor areaal in riolering. Dit wordt gedekt door de rioolheffing (zie paragraaf 7.2 Woonlasten). Daarnaast wordt voorgesteld een eenmalige investering in dagelijks onderhoud voor 2016 toe te kennen van € 851.000 waarmee de achterstand in bomenonderhoud, beweegbare bruggen en toeristische bewegwijzering aangepakt wordt. Voorgesteld wordt hiervan € 95.000 te dekken door een onttrekking aan de reserve beheer openbare ruimte en de overige € 756.000 ten laste van het financieel kader te brengen. Voor 2017

wordt een eenmalige budget gevraagd van € 125.000 waarmee kademuren en resterende beweegbare bruggen op niveau worden gebracht.

13. Onkruidverwijdering begraafplaatsen

Sinds de gemeente Haarlem niet meer werkt met Roundup (onkruidverdelger) is het lastig om de grindpaden onkruid vrij te houden. Hierdoor verminderde de uitstraling van de begraafplaatsen. Sinds 2015 wordt gewerkt met nieuwe, duurdere (biologisch) afbreekbare middelen en met alternatieve manieren van verwijderen van onkruid zoals borstelen, branden, heet water, stoom, hete lucht en meer schoffelen. Het inzetten van deze combinatie van middelen heeft effect en hierdoor zijn de paden op het gewenste kwaliteitsniveau te handhaven. Er wordt gevraagd om een budget van € 15.000 beschikbaar te stellen om deze duurdere middelen blijvend in te kunnen zetten.

Inzicht in effect areaaluitbreiding op begroting in samenhang met cluster burger en bestuur

Areaaluitbreiding in het cluster fysiek bestaat uit twee componenten. Allereerst areaaluitbreiding riool, die gedekt wordt door de rioolheffing. Vervolgens uit areaaluitbreiding openbare ruimte. Tegenover de hogere lasten staat een reservering voor groei van de stad in het gemeentefonds waartoe ook areaaluitbreiding behoort. Gelet op een inhaalslag is onbekend areaal geïdentificeerd, hetgeen tot een incidentele inhaalslag leidt in 2016. Voor de volgende jaren zijn de inkomsten nagenoeg toereikend om de lasten van areaaluitbreiding te kunnen opvangen.

Tabel 8: Financieel effect areaaluitbreiding

(bedragen x € 1.000)

Areaaluitbreiding cluster fysiek en cluster burger en bestuur	2016	2017	2018	2019	2020
Cluster fysiek					
Areaaluitbreiding riolering (progr. 5)	400 n	400 n	400 n	400 n	400 n
Rioolheffing (progr. 5)	-400 v	-400 v	-400 v	-400 v	-400 v
<i>Effect begroting</i>	0	0	0	0	0
Entree Oost (areaaluitbreiding) (progr. 5)		39 n	78 n	117 n	156 n
Scheepmakerskwartier (areaaluitbreiding) (progr. 5)		26 n	26 n	26 n	26 n
Areaaluitbreiding (progr. 5)	851 n	299 n	174 n	174 n	174 n
<i>Effect begroting</i>	851 n	364 n	278 n	317 n	356 n
Cluster burger en bestuur					
Areaaluitbreiding algemene uitkering	-300 v	-300 v	-300 v	-300 v	-300 v
Saldo areaaluitbreiding effect begroting	551 n	64 n	-22 v	17 n	56 n

c. Ontwikkelingen cluster burger en bestuur

Tabel 9: Ontwikkeling begrotingskader cluster burger en bestuur

(bedragen x € 1.000)

Ontwikkeling begrotingskader		2016	2017	2018	2019	2020
Cluster burger en bestuur						
1	Geen verdere invulling taakstelling handhaving (progr. 6)		480 n	405 n	405 n	405 n
2	Kosten tegengaan illegaal gebruik gemeentegrond (progr. 6)		220 n	220 n	220 n	220 n
3	Verdere ontwikkeling gebiedsbegroting, incl. digitalisering (progr. 7)	200 n	100 n			
4	Areaaluitbreiding algemene uitkering (progr. 7)	-300 v	-300 v	-300 v	-300 v	-300 v
5	Vennootschapsbelasting overheidsactiviteiten (progr. 7)	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n
6	Bijdrage in kosten overhead (progr. 7)		-125 v	-675 v	-675 n	-675 v
7	Verlaging raming voor onvoorziene uitgaven	-500 v				
8	Lagere kapitaallasten als gevolg van verlaging schuld (via versneld afschrijven)		-262 v	-262 v	-262 v	-262 v
Totaal cluster burger en bestuur		-600 v	113 n	-612 v	-612 v	-612 v

1. Taakstelling handhaving

Bij de begrotingsbehandeling 2016 heeft de raad het amendement ‘Geen regel, geen handhaving - het alternatief’ aangenomen. Hier heeft de raad aangegeven dat een definitief meerjarig alternatief bezuinigingsvoorstel betrokken zal worden bij de afwegingen in de kadernota.

2. Kosten tegengaan illegaal gebruik van gemeentegrond

De kosten van deze aanpak bedragen € 220.000 per jaar voor een periode van 10 jaar. De gemeente dient op grond van de Gemeentewet zorg te dragen voor haar eigendommen. Oneigenlijk gebruik van gemeentegrond is in strijd met de redelijkheid en billijkheid. Het draagt bij aan rechtsongelijkheid tussen bewoners en het kan de ontwikkeling van de publieke ruimte in de weg zitten. Het is dus onwenselijk voor de gemeente én voor bewoners. Om circa 280 oude dossiers aan te pakken is een plan opgesteld en kan uitvoering gaan starten. Hiervoor is een afzonderlijk voorstel aan de raad voorgelegd (2016/119221).

3. Kosten verdere ontwikkeling gebiedsbegroting en digitalisering begroting

Voor de doorontwikkeling van de gebiedsbegroting is een verdere digitalisering van de data verwerking noodzakelijk. Ook voor de doorontwikkeling van meer financiën in de begroting is een meer digitale ontsluiting van de P&C producten noodzakelijk. Een eerste stap wordt gezet in 2016 en in de komende twee jaren zal de verdere uitbouw volgen. Ontwikkelen en uitwerken zorgen voor initiële uitgaven. Verwacht wordt dat bestaande applicaties verder uitgebouwd kunnen worden om de gewenste digitale ontsluiting te realiseren.

4. Areaaluitbreiding algemene uitkering

In de kadernota worden de gevolgen van de areaaluitbreiding geraamd. Voor wat betreft de algemene uitkering worden de hogere baten als gevolg van areaaluitbreiding niet direct als vrije beleidsruimte geraamd, maar afgezonderd om als (gedeeltelijke) dekking te kunnen dienen voor stijgende kosten van areaaluitbreiding. Op basis van de ontwikkeling van het aantal inwoners kan een hogere bijdrage van afgerond € 300.000 worden geraamd.

5. Vennootschapsbelasting overheidsactiviteiten

Nederlandse overheidsondernemingen zijn vanaf 1 januari 2016 in principe belastingplichtig voor de Nederlandse vennootschapsbelasting (Vpb). Op Prinsjesdag 2014 is dit in een wetsvoorstel

opgenomen. Het wetsvoorstel beoogt een gelijk speelveld te creëren tussen overheidsondernemingen en private ondernemingen. Daarmee wil het kabinet zo veel mogelijk ongewenste verstoringen van de concurrentieverhoudingen voorkomen.

Het Rijk houdt rekening met een belastingopbrengst van € 100 miljoen. De helft van de Vpb-opbrengst zou van gemeenten komen, twee vijfde van het Rijk en het overige van provincies en waterschappen. De Vpb-afdracht van lagere overheden zal in de staatskas vloeien en er zal geen terugsluis plaats vinden via individuele compensatie dan wel generieke storting in het gemeente- c.q. provinciefonds.

De tweede fase van het project rond de invoering van de wet is inmiddels afgerond. In deze fase van het project is nader ingezoomd op de activiteiten die in de eerste fase door de fiscale poort kwamen. Hierbij zijn relevante stukken, cijfers en andere zaken betrokken om fiscaal inhoudelijke en financiële componenten samen te brengen. Op basis van deze dossiers zijn de fiscale posities bepaald. Hoewel de wet is aangenomen zijn nog steeds niet alle kaders bekend. Belangrijke aanvullende notities over de uitgangspunten of waarderingsgrondslagen zijn pas zeer recent (in maart over 'rente') of nog niet beschikbaar (notitie 'beginbalansen'). Hierdoor is het nog niet mogelijk om harde uitspraken te doen over de financiële impact die dit met zich meebrengt. Bovendien is de daadwerkelijke belastingdruk afhankelijk van het gerealiseerde fiscale resultaat over 2016. De bepaling van dit resultaat zal afwijken van het 'normale' resultaat omdat fiscale waarderingsgrondslagen wezenlijk anders zijn. Op basis van de huidige inzichten zal de belastingdruk zich begeven binnen een bandbreedte van de € 0 en € 1 miljoen per jaar. Als gevolg van niet gelijkblijvende jaarlijkse (fiscale) resultaten is het ook mogelijk dat in enig jaar geen belasting betaald (of teruggave) hoeft te worden en in andere jaren (bijvoorbeeld door verkoopresultaten binnen belaste activiteiten) boven de bandbreedte wordt uitgekomen. Om nadelige financiële consequenties op te vangen is in de begroting 2016 de raming voor onvoorziene uitgaven onder meer om deze reden verhoogd.

6. Bijdrage in kosten overhead

In het financieel kader zijn alle kosten van overhead integraal geraamd. Het betreffen in hoofdzaak kosten van ondersteunende functies, ICT en huisvesting. Als er door uitbreiding van taken of dienstverlening (ook in regionaal verband) kosten van overhead in rekening kunnen worden gebracht, zonder dat de totale kosten van overhead toenemen, dan ontstaat er een dekkingsvoordeel voor de gemeente. Dit voordeel wordt nu ten gunste van het financieel kader geraamd.

7. Verlaging raming onvoorziene uitgaven

De raming voor onvoorziene uitgaven is in de Programmabegroting 2016-2020 onder meer voor de uitvoering van het Sociaal programma statushouders. Zeer recent is bekend geworden dat het rijk extra middelen beschikbaar stelt voor statushouders. Naar verwachting wordt bij de meicirculaire bekend wat dit voor Haarlem betekent. De verwachting is dat de rijksbijdrage ongeveer € 500.000 bedraagt. Op basis hiervan heeft het college het standpunt ingenomen dat uitgaven voor dit programma voor het lopende begrotingsjaar 2016, zo lang er nog onvoldoende duidelijkheid bestaat over de hoogte van de rijksbijdrage, voor maximaal € 500.000 gedekt kunnen worden uit de reserve sociaal domein. Daarom wordt voorgesteld de post onvoorzien voor 2016 incidenteel met € 500.000 te verlagen. Wanneer bij de Bestuursrapportage 2016 meer zekerheid bestaat over de rijksbijdrage, kan de bijdrage uit de reserve sociaal domein ten behoeve van het sociaal programma statushouders opnieuw worden beoordeeld.

8. Lagere kapitaallasten als gevolg van verlaging schuld

Van het netto rekeningsaldo wordt 50% aangewend voor vermindering van de schuld. Hiervoor worden investeringen versneld afgeschreven. Dit heeft als voordeel dat ook de bestaande en geraamde kapitaallasten afnemen. Omdat het verschillende boekwaarden met verschillende looptijden betreft, wordt nu een inschatting hiervoor gemaakt. De verwachting is dat 10% (€ 262.000) van het saldo dat wordt aangewend, leidt tot lagere kapitaallasten.

Ontwikkeling van de post onvoorziene uitgaven

Bij de ontwikkeling van het cluster burger en bestuur is het van belang ook de uitnutting van de post voor onvoorziene uitgaven in ogenschouw te nemen. In de begroting 2016 is de post voor onvoorziene uitgaven met € 2 miljoen verhoogd, waarvan € 1 miljoen structureel. De claims die werden voorzien waren:

- Gevolgen invoering omgevingswet;
- Huisvesting van statushouders;
- Vennootschapsbelasting;
- Individueel keuzebudget.

Tabel 10: Uitputting post voor onvoorziene uitgaven

(bedragen x €1.000)

	2016	2017	2018	2019	2020
Budget onvoorzien	-2.162 v	-1.162 v	-1.162 v	-1.162 v	-1.162 v
Toegekende claims:					
Invoering omgevingswet (financiële voortgangsrapportage 2016)	250 n				
Internationale Schakelklas (ISK) (financiële voortgangsrapportage 2016)	125 n	38 n			
Dekking kapitaallasten krediet uitbreiding int. School (afzonderlijk raadsvoorstel)	37 n	37 n	37 n	37 n	37 n
Sociaal programma statushouders	0	pm n	pm n	pm n	pm n
Verlaging raming omdat in 2016 maximaal €500.000 ten laste van reserve sociaal domein wordt gebracht	500 n				
Nog niet toegekende claims:					
Vennootschapsbelasting overheidsbedrijven	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n
Individueel keuzebudget	pm n				
Saldo	-1.250 v	-1.087 v	-1.125 v	-1.125 v	-1.125 v

De werkzaamheden met betrekking tot de invoering van het Vpb zijn zodanig gevorderd, dat verwacht wordt dat de financiële consequenties bij de Bestuursrapportage 2016 inzichtelijk zijn. Ook de financiële consequenties van de invoering van het individueel keuzebudget (IKB) zal voor de Bestuursrapportage 2016 berekend kunnen worden. Het betreft een incidenteel nadeel.

Uitkomsten meerjarenraming na kadernotamutaties

Indien alle genoemde voorstellen verwerkt worden in de meerjarenraming, kan samengevat de meerjarenraming worden weergegeven:

Tabel 11 Meerjarenraming na kadernotamutaties

(bedragen x € 1.000)

Samenvatting	2016	2017	2018	2019	2020
Begrotingsstand na financiële voortgangsrapportage 2016	-285 v	-2.852 v	-623 v	-726 v	-1.949 v
Aanwending rekeningresultaat 2015 voor financieel kader	-284 v	-306 v	-2.033 v		
Vervallen algemene bezuinigingstaakstelling		1.033 n	1.033 n	702 n	702 n
Invulling bezuinigingstaakstelling		-1.227 v	-1.227 v	-1.177 v	-1.177 v
Indexatie conform richtlijnen begroting 2017		1.908 n	1.871 n	1.854 n	1.854 n
Financiële consequenties actualisatie IP	-312 v	142 n	863 n	1.222 n	755 n
Cluster sociaal	0	0	0	0	0
Cluster fysiek	1.481 n	1.189 n	728 n	940 n	979 n
Clusterburger en bestuur	-600 v	113 n	-612 v	-612 v	-612 v
Meerjarenraming conform kadernota	0 v	0 v	0 v	2.203 n	552 n

Conclusie:

Op basis van deze kaderstelling kan voor de jaren 2017 en 2018 een sluitende programmabegroting worden voorbereid, waarin de nog openstaande taakstellingen zijn ingevuld. In de Programmabegroting 2017-2021 worden ook de financiële consequenties van de nog te ontvangen meicirculaire meegenomen. Aangezien de algemene uitkering een substantieel deel van de baten van de gemeente vormt, is het denkbaar dat voor nadelen nog nadere voorstellen in de begroting moeten worden opgenomen en dat eventuele voordelen aangewend kunnen worden het perspectief na 2018 nog te verbeteren.

Beslispunt

Het college stelt de raad voor het *begrotingskader* vast te stellen en de Programmabegroting 2017-2021 op te stellen conform deze kaders, onderscheiden naar:

- a. Mutaties financiële voortgangsrapportage 2016 (zie hoofdstuk 4);
- b. De bezuinigingsvoorstellen (zie hoofdstuk 5);
- c. De bestemming van het rekeningresultaat 2015 als volgt vast te stellen;
 - De bestemmingsvoorstellen jaarrekeningsaldo 2015;
 - Van het saldo na bestemming 50% (€ 2,6 miljoen) aan te wenden voor schuldreductie;
 - Van het saldo na bestemming 50% (€ 2,6 miljoen) aan te wenden om in te zetten als dekkingsmiddelen voor 2016, 2017 en 2018;
- d. Financiële ontwikkelingen cluster sociaal;
- e. Financiële ontwikkelingen cluster fysiek;
- f. Financiële ontwikkelingen cluster burger en bestuur;
- g. De bestemmingsreserves Regionaal Kompas en Regionaal Informatie en Expertisecentrum in te stellen.

Het college stelt de raad voor de financiële wijzigingen over 2016 die uit de *Kadernota 2016, inclusief de financiële voortgangsrapportage 2016* (zie hoofdstuk 4), voortvloeien vast te stellen en deze financieel technisch te verwerken in de begroting 2016 volgens de begrotingswijziging Kadernota 2016 in bijlage 5.

3.3 Ontwikkeling algemene reserves

De algemene reserves omvatten naast de algemene reserve tevens de algemene reserve sociaal domein en de algemene reserve grondexploitaties. Deze reserves dienen als buffer voor onvoorziene uitgaven of afdekking van risico's. Onderstaand wordt de verwachte ontwikkeling per reserve weergegeven.

De algemene reserve

De algemene reserve blijft de komende jaren naar verwachting op een gemiddeld niveau van € 24 miljoen. Gelet op het huidige risicoprofiel (geactualiseerd als onderdeel van de jaarstukken 2015) is dit ruim voldoende.

(bedragen x €1.000)

Ontwikkeling algemene reserve	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Stand per 1-1	-26.109 v	-24.990 v	-24.494 v	-24.188 v	-23.951 v	-23.951 v
Terug storting eerdere onttrekking voor Kans en Kracht				-1.796 v		
Dotatie rekening resultaat 2014	-3.376 v					
Dotatie onttrekking reserve Vastgoed	-1.170 v					
Dotatie gedeelte rekeningsaldo 2015		-2.623				
(Voorgenomen) dotaties per jaar	-4.546 v	-2.623 v	0 v	-1.796 v	0 v	0 v
Nationaal uitvoeringsprogramma	1.120 n					
Dotatie sociaal domein Kinderopvang en Bijzondere bijstand	1.822 n					
Bestemming rekeningresultaat	2.724 n					
Geen regel, geen handhaving - het alternatief		555 n				
Oormerken nieuw beleid voor bomen		80 n				
Onttrekking t.b.v. dekking extra onderhoud		2.200 n				
Aanwending voor financieel kader		284 n	306 n	2.033 n		
(Voorgenomen) onttrekkingen per jaar	5.666 n	3.119 n	306 v	2.033 v	0 v	0 v
Stand algemene reserve per 31-12	-24.990 v	-24.494 v	-24.188 v	-23.951 v	-23.951 v	-23.951 v

De algemene reserve grondexploitatie

(bedragen x € 1.000)

Ontwikkeling reserve Grondexploitaties	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Stand per 1-1	-1.890 v	-1.120 v	-153 v	-130 v	-1.242 v	-1.136 v
Dotatie conform jaarstukken 2015	-604 v					
Verwachte winsten bij afsluiting grondexploitaties		-11 v	-308 v	-1.760 v	-476 v	-4.149 v
Dotatie aan ISV-wonen			-292 v			
(Voorgenomen) dotaties per jaar	-604 v	-11 v	-600 v	-1.760 v	-476 v	-4.149 v
Onttrekking conform jaarstukken 2015	1.374 n					
Onttrekking CW verliesvoorziening actieve exploitaties		978 n	623 n	648 n	582 n	255 n
(Voorgenomen) onttrekkingen per jaar	1.374 n	978 n	623 n	648 n	582 n	255 n
Stand algemene reserve per 31-12	-1.120 v	-153 v	-130 v	-1.242 v	-1.136 v	-5.030 v

Deze reserve dient ter opvang van verliezen uit grondexploitaties en afdekking van risico's uit grondexploitaties. Het saldo van grondexploitaties die positief worden afgesloten, wordt gestort in deze reserve.

De algemene reserve sociaal domein

Vanwege het feit dat de Jaarrekening 2015, juist voor wat betreft het sociaal domein, nog niet geheel is afgerond, kan nog geen nieuw actueel overzicht worden opgesteld.

4 Financiële voortgangsrapportage 2016

4.1 Financiële voortgangsrapportage 2016

Net als vorig jaar is de eerste bestuursrapportage geïntegreerd in de kadernota middels dit hoofdstuk 'Financiële voortgangsrapportage 2016'. Hierin zijn hoofdzakelijk wijzigingen opgenomen die het lopende jaar betreffen. Deze worden op hoofdlijnen toegelicht. Allereerst worden de budgettaire wijzigingen toegelicht, vervolgens enkele bestuurlijk relevante neutrale wijzigingen en tot slot wijzigingen in de reserves. Overige wijzigingen worden niet afzonderlijk toegelicht.

Door deze wijzigingen moeten diverse budgetten in de begroting worden aangepast. De wijzigingen in de baten en lasten per beleidsveld en in reserves zijn verwerkt in een begrotingswijziging (zie bijlage 5). Door deze wijziging vast te stellen autoriseert de raad de gewijzigde budgetten en de reservemutaties in de begroting 2016 en verder.

Het resultaat van deze Financiële voortgangsrapportage 2016 bedraagt per saldo in jaar 2016 € **0,5 miljoen voordelig** en wordt met name bepaald door externe oorzaken zoals een verhoging van de algemene uitkering en de verwerking van de cao-stijging. De algemene uitkering heeft meerjarig een voordelig effect op de begroting.

Met de voorstellen in dit hoofdstuk wordt in 2016 € **0,6 miljoen** minder aan de reserves toegevoegd en € **1 miljoen** meer onttrokken aan de reserves (ten opzichte van de huidige begroting). De hogere onttrekkingen hebben met name betrekking op dekking van uitgaven voor het afstoten van niet-strategisch vastgoed en voor onderhoud/verduurzaming van gemeentelijk vastgoed.

In onderstaande tabel zijn de budgettaire wijzigingen in dit hoofdstuk Financiële voortgangsrapportage 2016 ten opzichte van de door de raad vastgestelde gewijzigde Programmabegroting 2016-2020 te zien.

(bedragen x €1.000)

Pr	Beleidsveld	Omschrijving	Budgettair effect				
			2016	2017	2018	2019	2020
<u>Verbeteringen</u>							
7	7.2	Septembercirculaire gemeentefonds 2015	-2.081 v	-1.994 v	-3.281 v	-2.474 v	-3.311 v
7	7.2	Voordelig renteresultaat	-500 v				
1	1.1	Verschuiving uitbreiding schoolgebouw Internationale Taalklas	-105 v				
<i>Subtotaal verbeteringen</i>			-2.686 v	-1.994 v	-3.281 v	-2.474 v	-3.311 v
<u>Verslechtingen extern:</u>							
7	7.2	Decembercirculaire gemeentefonds 2015	480 n	474 n	348 n	348 n	350 n
div.		Cao stijging 2016	1.399 n				
<i>Subtotaal verslechtingen extern</i>			1.879 n	474 n	348 n	348 n	350 n
<u>Verslechtingen intern</u>							
div.		Egelantier	306 n				
1	1.1	Verschuiving uitbreiding schoolgebouw Internationale Taalklas		35 n	35 n	35 n	
<i>Subtotaal verslechtingen intern</i>			306 n	35 n	35 n	35 n	
Resultaat financiële voortgangsrapportage 2016			-501 v	-1.485 v	-2.898 v	-2.091 v	-2.961 v

Toelichting verbeteringen

Septembercirculaire gemeentefonds 2015

De structurele wijzigingen uit de septembercirculaire 2015 van het gemeentefonds worden met deze wijziging verwerkt in de meerjarenbegroting. De septembercirculaire 2015 heeft voor alle jaren in de periode 2015-2020 een hogere algemene uitkering voor de gemeente Haarlem tot gevolg. Hier zijn twee hoofdoorzaken voor aan te wijzen: de stijging van de rijksuitgaven (samen trap op- tap af) en een overschot in het BTW-compensatiefonds. Een uitgebreidere toelichting op de circulaire is opgenomen in nota Septembercirculaire 2015: Uitkomst op hoofdlijnen ([2015/394857](#)).

Voordelig renteresultaat

Door een lagere schuldenlast als gevolg van lagere uitgaven in 2015 en een lagere rente dan begroot, ontstaat in 2016 een incidenteel rentevoordeel van **€ 500.000**.

Verschuiving uitbreiding schoolgebouw Internationale Taalklas aan de Prinses Beatrixdreef 6

De Internationale Taalklas voor primair onderwijs (ITK) is gespecialiseerd in het geven van onderwijs aan anderstalige kinderen van nieuwkomers uit Haarlem en de regio. De leerlingen krijgen de Nederlandse taal geleerd. Door de toename van het aantal statushouders in de regio en het huisvesten van vluchtelingen in de Boerhaavekliniek is uitbreiding van de ITK noodzakelijk. Met raadsbesluit ([2016/55172](#)) is besloten de baten en lasten in 2016 te verhogen met € 192.000. Bij verwerking van dit voorstel blijkt dat de huurlasten van € 192.000 betrekking hebben op de periode 2016 tot en met 2019 en niet alleen op het jaar 2016. De bijdrage van het COA heeft wel alleen betrekking op het jaar 2016. Hierdoor treedt in 2016 een voordeel op van **€ 105.000** en in de jaren 2017-2019 een nadeel van jaarlijks **€ 35.000** (totaal € 105.000). Over de hele periode blijft de wijziging neutraal. De kapitaallasten voor het toegekende krediet van € 365.000 en de dekking vanuit onvoorzien, worden meegenomen in het Investeringsplan 2017-2021.

Toelichting verslechtingen extern

Decembercirculaire gemeentefonds 2015

Ten opzichte van de septembercirculaire is voor alle jaren sprake van een nadeel voor de algemene middelen. Belangrijkste oorzaken zijn een hogere WOZ waarde van het onroerend goed, die leidt tot een hogere aftrekpost bij de bepaling van de algemene uitkering en diverse verschillen in aantallen bij de verdeelmaatstaven als gevolg van het hanteren van geactualiseerde aantallen. Een meer uitgebreide toelichting is opgenomen in nota Decembercirculaire Gemeentefonds 2015 ([2016/20398](#)).

Stijging CAO lonen 3% per 1 januari 2016

In januari 2016 is een principe akkoord bereikt over de ontwikkeling van de lonen. Dit akkoord beslaat een periode van 1 januari 2016 tot en met mei 2017. Als gevolg hiervan worden de loonkosten per saldo verhoogd met **€ 1,4 miljoen**. In deze verhoging is rekening gehouden met een verlaging van de pensioenpremies. Het structurele effect is meegenomen in hoofdstuk 3 van deze kadernota.

Toelichting verslechtingen intern

Invulling taakstelling Egelantier en consequenties uitstel sluiting

In de Kadernota 2014 is besloten om de Egelantier per 1 januari 2016 te sluiten en hiermee een structurele bezuiniging te realiseren van € 320.000. Daarna heeft de gemeenteraad een motie aangenomen om de sluiting van de Egelantier een half jaar uit te stellen tot 1 juli 2016. Dit heeft financiële consequenties want enerzijds kan de ingeboekte bezuiniging voor 2016 niet volledig worden gerealiseerd en anderzijds lopen beheerskosten van het pand door. Het financiële nadeel in 2016 van **€ 306.000** komt ten laste van de algemene middelen. De taakstelling vanaf 2017 zal pas volledig

kunnen worden gerealiseerd bij daadwerkelijke verkoop van de Egelantier. De taakstelling wordt deels ingevuld met een structurele formatievermindering. De uitstroom van de medewerkers van de Egelantier zal niet direct op 1 juli plaats kunnen vinden. Totdat er een passende oplossing is gevonden worden de loonkosten ten laste van de voorziening Boventalligen verantwoord. De voorbereiding van de sluiting van de Egelantier per 1 juli 2016 is inmiddels in een vergevorderd stadium. Om de vaste gebruikers van de Egelantier een alternatief te bieden, wordt het gemeentelijke pand Klein Heiligland 84 gereed gemaakt. De raadscommissie Ontwikkeling is begin april jl. middels een brief over de stand van zaken geïnformeerd.

Verschuiving uitbreiding schoolgebouw Internationale Taalklas aan de Prinses Beatrixdreef 6
Zie de Toelichting verbeteringen.

Individueel keuzebudget (aankondiging voor Bestuursrapportage 2016)

In het cao-akkoord (2013-2015) hebben VNG en vakorganisaties afspraken gemaakt over een nieuw beloningshoofdstuk (hoofdstuk 3 van de CAR/UWO) en een individueel keuzebudget (IKB). Het IKB is een budget in geld dat elke medewerker maandelijks opbouwt én maandelijks kan inzetten voor door hem gekozen doelen en bedraagt 16,3% van de loonsom. Het IKB sluit aan bij de wens tot modernisering van de arbeidsvoorwaarden en meer keuzevrijheid voor de medewerker. In het kader van de invoering van het IKB wordt het betalingsritme van de vakantietoelage omgezet. Dit leidt ertoe dat gemeenten in 2016 voor 19 maanden in plaats van 12 maanden vakantietoelage ramen. Dit leidt derhalve tot een nadeel in 2016. Mede hiervoor is de raming van de post onvoorzien al verhoogd met € 1 miljoen. In de Bestuursrapportage 2016 zal het precieze financieel effect worden verwerkt.

4.2 Neutrale wijzigingen

(bedragen x €1.000)

Pr.	Beleids- veld	Neutrale wijzigingen	Budgettair effect					
			2016	2017	2018	2019	2020	
1	11	Onderwijsachterstandenbeleid 2016 (<i>lasten</i>)	5.500	n				
1	11	Onderwijsachterstandenbeleid 2016 Specifieke uitkering (<i>baten</i>)	-5.500	v				
1	11	Uitbreiding Internationale Schakelklas	125	n	38	n		
7	72	Uitbreiding Internationale Schakelklas (<i>dekking uit onvoorzien</i>)	-125	v	-38	v		
1	11	Clustering van onderdelen Basisinfrastructuur (<i>verschuiving</i>)	-13	v	-13	v	-13	v
1	12	Clustering van onderdelen Basisinfrastructuur (<i>verschuiving</i>)	-33	v	-32	v	-33	v
1	13	Clustering van onderdelen Basisinfrastructuur (<i>verschuiving</i>)	200	n	200	n	200	n
2	22	Clustering van onderdelen Basisinfrastructuur (<i>verschuiving</i>)	-154	v	-155	v	-154	v
2	21	Invulling incidentele taakstelling Jeugdzorg	-51	v				
2	22	Invulling incidentele taakstelling Beschermd Wonen	-3.088	v				
7	72	Invulling incidentele taakstelling Jeugd en Beschermd Wonen (<i>korting AU</i>)	3.139	n				
2	21	Extra middelen voor kosten scootmobielen			36	n	36	n
7	72	Extra middelen voor kosten scootmobielen (<i>dekking AU</i>)			-36	v	-36	v
3	31	Verlenging inzet regionale Jeugdwerkloosheid	100	n				
7	72	Verlenging inzet regionale Jeugdwerkloosheid (<i>dekking AU</i>)	-100	v				
3	32	Aanpassing budget BUIG (<i>lasten</i>)	266	n	266	n	266	n
3	32	Aanpassing budget BUIG (<i>baten</i>)	-266	v	-266	v	-266	v
3	32	Wetsvoorstel Vrijlating Lijfrenteopbouw (<i>lasten</i>)	63	n	80	n	96	n
7	72	Wetsvoorstel Vrijlating Lijfrenteopbouw (<i>dekking AU</i>)	-63	v	-80	v	-96	v
3	32	Huisvesting statushouders ten laste van minimabeleid (<i>lasten</i>)	96	n	96	n		
3	32	Huisvesting statushouders ten laste van minimabeleid (<i>baten</i>)	-96	v	-96	v		
5	51	Aanpassing uren beheren DDO's	-12	v				
5	52	Aanpassing uren beheren DDO's	12	n				
7	72	Middelen voor uitvoering Wet taaleis Participatiewet (<i>lasten</i>)	22	n	44	n	44	n
7	72	Middelen voor uitvoering Wet taaleis Participatiewet (<i>dekking AU</i>)	-22	v	-44	v	-44	v
7	72	Implementatie Omgevingswet (<i>lasten</i>)	250	n				
7	72	Implementatie Omgevingswet (<i>dekking uit onvoorzien</i>)	-250	v				
Totaal neutrale wijzigingen			0	v	0	v	0	v

Toelichting bij tabel neutrale wijzigingen:

Een aantal neutrale wijzigingen betreft de verwerking van wijzigingen uit circulaire van de algemene uitkering (AU) op het betreffende beleidsveld.

Toelichting wijzigingen

Onderwijsachterstandenbeleid 2016

De reguliere specifieke uitkering vanuit het Rijk voor onderwijsachterstandenbeleid is met een jaar verlengd. De verlenging van deze regeling is niet opgenomen in de begroting van 2016. Voorgesteld wordt zowel aan de uitgavenkant als aan de inkomstenkant van de begroting 2016 een bedrag van **€ 5,5 miljoen** op te nemen.

Uitbreiding Internationale Schakelklas

Op 11 februari 2016 heeft de raad besloten een krediet beschikbaar te stellen voor de uitbreiding van de Internationale Taalklas, het primair onderwijs. Overeenkomstig het primair onderwijs is ook voor het voortgezet onderwijs, het ISK, meer onderwijshuisvestingscapaciteit noodzakelijk. Voorzien in voldoende onderwijshuisvestingscapaciteit voor de ISK behoort tot de wettelijke zorgplicht van de gemeente. De noodzakelijke huisvestingscapaciteit voor de ISK is voorhanden aan de Rijkstraatweg 374. Dit voormalige schoolgebouw kan per direct en vanwege het tijdelijke gebruik van anderhalf jaar met minimale aanpassingen door het schoolbestuur worden gehuurd ten behoeve van de

capaciteitsuitbreiding van de ISK ([2016/114342](#)). De kosten van het besluit bedragen € 162.500. Het besluit wordt gedekt uit het budget voor Onvoorziene uitgaven voor € **125.000** in 2016 en voor € **37.500** in 2017. Een bijdrage van het Centraal Orgaan Asielzoekers wordt ten gunste van het budget voor Onvoorziene uitgaven verantwoord.

Clustering van onderdelen Basisinfrastructuur

De nieuwe indeling van de begroting basisinfrastructuur wordt via deze wijziging doorgevoerd. Het betreft een uitwerking van de eerder verschenen nota Kaderstelling gemeentelijke vraag basisinfrastructuur sociaal domein 2016-2020 ([2015/68952](#)) en informatienota Subsidieverstrekking basisinfrastructuur 2016 tot en met 2019 ([2016/46463](#)).

Invulling incidentele taakstelling en structurele stelpost Beschermd Wonen

Het effect van de vermeerderingen en verminderingen in de uitkeringen van het Rijk in het sociaal domein zoals opgenomen in Decemercirculaire 2015 zijn tot nu toe opgenomen als taakstellingen. Door middel van deze melding worden deze posten met ingang van het begrotingsjaar 2016 verwerkt in de reguliere materiële budgetten van het sociaal domein. Voor Jeugd betreft het een korting van € **51.000** en voor Beschermd Wonen een korting van € **3.088.000** in 2016. De korting Beschermd Wonen wordt veroorzaakt door de herijking van de landelijke verdeelmodel.

Extra middelen voor kosten scootmobielen

Vanwege de plicht tot hergebruik van rolstoelen en scootmobielen is er een korting opgelegd aan gemeenten via het gemeentefonds. In de Septemercirculaire 2015 is de korting voor de jaren 2017 en latere jaren bijgesteld. Ten opzichte van de eerdere raming is dit een meevaller van € **36.000**.

Verlenging inzet regionale Jeugdwerkloosheid

Voor 2016 is eenmalig een bedrag € **100.000** voor bestrijding van de regionale jeugdwerkloosheid toegekend door het Rijk (septemercirculaire 2015). Voorgesteld wordt om dit bedrag toe te voegen aan het re-integratiebudget en in te zetten voor de aanpak van de jeugdwerkloosheid. Voor een meer uitgebreide toelichting wordt verwezen naar collegenota Regionaal plan van aanpak jeugdwerkloosheid 'Samen naar een werkende toekomst' ([2015/209509](#)).

Aanpassing budget BUIG

In december 2015 is de voorlopige beschikking van het BUIG budget voor het jaar 2016 ontvangen. Op grond daarvan moet rekening worden gehouden met een rijksbijdrage voor de betaling van de uitkeringslasten van € 49.598.733. Ten opzichte van de voorlopige beschikking 2015 is dat een verhoging van € **266.000**. Voorgesteld wordt dit budget te ramen op de te verwachten verplichte lasten loonkostensubsidie waarvoor nog geen budget is geraamd in 2016 en verder. Loonkostensubsidie is een instrument waarmee gemeenten werkgevers kunnen compenseren voor de verminderde productiviteit van een werknemer. Voor meer informatie wordt verwezen naar de Verordening Loonkostensubsidie Participatiewet gemeente Haarlem ([2015/136644](#))

Wetsvoorstel Vrijlating Lijfrenteopbouw

Voor 2016 en verder is een wettelijke aanpassing gemaakt om te voorkomen dat uitkeringsgerechtigden gedwongen worden hun pensioenvoorziening aan te spreken. Omdat dit meer uitkeringslasten tot gevolg heeft, ontvangt de gemeente een hogere bijdrage van het Rijk. Voorgesteld wordt om deze extra middelen toe te voegen aan het budget waaruit de uitkeringen betaald worden. Het betreft een bedrag van € **63.000** voor 2016 oplopend naar € **119.000** structureel.

Huisvesting statushouders ten laste van minimabeleid

Het college stelt voor om de lasten voor de huisvesting statushouders ten laste te brengen van het minimabeleid en de vergoeding van € 96.000 per jaar van het Rijk (via het Gemeentelijk Versnellingsarrangement, GVA) ten gunste brengen van het minimabeleid. Dat geldt vooralsnog voor de jaren 2016 en 2017. Voor een meer uitgebreide toelichting wordt verwezen naar collegenota Aanhuur 2e verdieping Zijlweg 245 ten behoeve van statushouders ([2015/524330](#)).

Aanpassing uren beheren Domein Dienstverleningsovereenkomst (DDO)

Voor de begroting 2016 is een evaluatie gemaakt voor de benodigde uren voor het beheren van de DDO's. Hieruit blijkt dat de begrotingsbedragen afwijken van de waarde van de DDO's. Hieruit vloeit een aantal aanpassingen in de begroting voort. De lasten van het product afvalinzameling stijgen door een toename van restafval wat leidt tot een hogere afvalverbrandingsbelasting en door hogere kosten voor plasticinzameling vanwege areaaluitbreiding. Deze extra kosten van € 67.000 worden in 2016 gedekt uit de voorziening afvalstoffenheffing.

Middelen voor uitvoering Wet taaleis Participatiewet

Met de invoering van de Wet taaleis Participatiewet per 1 juli 2016 heeft de gemeente de verplichting om elke uitkeringsgerechtigde te beoordelen op de kennis van de Nederlandse taal. Dit brengt extra uitvoeringskosten met zich mee. Voor 2016 is dat een bedrag van € 22.000 en voor de jaren erna structureel € 44.000.

Implementatie Omgevingswet

In 2016 is begonnen met de voorbereiding van de implementatie van de Omgevingswet. Het betreft in 2016 onder meer voorbereidingen voor digitalisering en een impactanalyse. Hiervoor is in 2016 binnen de stelpost onvoorzien € 250.000 gereserveerd. Met deze begrotingswijzing wordt het budget op de juiste plek in de begroting geraamd. De Omgevingswet treedt naar verwachting in 2019 in werking.

4.3 Reservemutaties

In deze paragraaf worden voorstellen gedaan die naast een wijziging in de baten en lasten ook een effect hebben op de saldi van de reserves. Ten opzichte van de huidige begroting wordt in 2016 € 0,6 miljoen minder toegevoegd aan de reserves en € 1 miljoen meer onttrokken aan de reserves. De onttrekkingen hebben met name betrekking op dekking van uitgaven voor verkoop van niet-strategisch vastgoed en onderhoud/verduurzaming van gemeentelijk vastgoed.

(bedragen x €1.000)

Beleids- veld	Wijzigingen met reserves	Budgettair effect				
		2016	2017	2018	2019	2020
11	Alternatief voorstel voor voetbalverenigingen HYS en De Brug	54 n	21 n	50 n	50 n	
11	Reserve Vastgoed: <i>onttrekking</i>	-54 v	-21 v	-50 v	-50 v	
41	Agenda wonen, Woonvisie en Structuurvisie Pr. duurzame woningverbetering	295 n				
41	Reserve ISV Wonen: <i>onttrekking</i>	-295 v				
41	Afronding "Project Wonen Boven Winkels"	116 n				
41	Reserve Volkshuisvesting: <i>onttrekking</i>	-116 v				
51	Herprofilering Kleine Houtstraat / Lange Veerstraat (Liander)	150 n	135 n			
51	Reserve Beheer en onderhoud Openbare Ruimte: <i>onttrekking</i>	-150 v	-135 v			
53	Afstoten van niet-strategisch vastgoed en onderhoud/verduurzaming vastgoed	1.000 n				
53	Reserve Vastgoed: <i>onttrekking</i>	-1.000 v				
53	Verkoop Huis ter Kleef	-236 v				
53	Reserve Vastgoed: <i>toevoeging</i>	236 n				
61	Beschikbaar stellen gelden t.b.v. het referendum op 6 april 2016.	220 n				
72	Beschikbaar stellen gelden t.b.v. het referendum op 6 april 2016 (<i>dekking AU</i>)	-177 v				
61	Reserve verkiezingen: <i>onttrekking</i>	-43 v				
72	Sanering gemeentelijke archieven	150 n				
72	Reserve Archief: <i>onttrekking</i>	-150 v				
21	Actualisatie oude prognoses Wmo	0 v				
	Algemene reserve sociaal domein: <i>lagere toevoeging</i>	-833 v	-833 v	-833 v	-833 v	-833 v
	Algemene reserve sociaal domein: <i>lagere onttrekking</i>	833 n	833 n	833 n	833 n	833 n
Totaal budgettair effect van wijzigingen met reserves		0 v	0 v	0 v	0 v	0 v

Toelichting wijzigingen

Alternatief voorstel voor voetbalverenigingen HYS en De Brug

Op 5 november 2015 heeft het college het bezuinigingsvoorstel voor sportaccommodaties voorgelegd aan de commissie Samenleving. Over het onderdeel 'structurele netto besparing door optimaliseren gebruik velden' zijn in de begrotingsweek kritische vragen gesteld en heeft de gemeenteraad een motie ingediend. Het college heeft vervolgens een alternatief uitgewerkt, waarbij HYS op haar locatie kon blijven, zonder de bezuiniging in te trekken. Deze kosten (totaal € 175.000) moeten opgebracht worden uit de toekomstige verkoop van de accommodatie van de Brug. Verwezen wordt naar collegenota *Alternatief voorstel voor voetbalverenigingen HYS en de Brug* ([2016/57135](#)).

Agenda wonen, Woonvisie en Structuurvisie Programma duurzame woningverbetering

Voorgesteld wordt € 295.000 uit de reserve ISV Wonen te onttrekken voor onder andere de uitvoering

van de agenda wonen, opstellen Woonvisie en de Structuurvisie Programma duurzame woningverbetering.

Afronding Project Wonen Boven Winkels

In 2016 wordt de laatste subsidie uitgekeerd in het kader van het project Wonen boven Winkels. Het benodigde budget van € **115.500** wordt aan de reserve Volkshuisvesting onttrokken.

Herprofilering Kleine Houtstraat / Lange Veerstraat (Liander)

In 2016 vervangt Liander de gasleidingen in Kleine Houtstraat / Lange Veerstraat. De gemeente wil dit aangrijpen om de straat van gevel tot gevel op te knappen (werk met werk). De straat behoort tot het kernwinkelgebied en functioneert als hoofd fietsroute. De huidige inrichting dateert uit 1979. De bestrating is acceptabel maar voor fietsers niet ideaal. Een aanpak zoals in 2014 uitgevoerd in de Gierstraat is uitgangspunt, dat wil zeggen conform het HIOR met hergebruik van bestaand materiaal. Er is sprake van cofinanciering door Liander, en een kans op een bijdrage van de provincie. Aansluitend wordt in 2017 de openbare verlichting vervangen. Daarna kan de straat weer 20 jaar mee. De bestemmingsreserve Beheer en Onderhoud openbare ruimte is onder andere bedoeld voor uitgaven zoals hier omschreven. Voorgesteld wordt om dit project uit te voeren en de kosten € 285.000 (€ **150.000** in 2016 en € **135.000** in 2017) te onttrekken uit deze reserve.

Verkopen van niet-strategisch vastgoed en onderhoud/verduurzaming vastgoed

Voor onttrekkingen aan de reserve Vastgoed gaan we uit van het voorzichtigheidsprincipe 'eerst verdienen, dan pas uitgeven'. Dat betekent dat in de begroting geen onttrekkingen worden geraamd maar dat op basis van de stand van de reserve op het eind van het boekjaar wordt bepaald wat mogelijk is. Nu die stand per eind 2015 bekend is (ruim € 1,7 miljoen), met het voorbehoud van vaststelling van de Jaarrekening 2015 door de raad, kan een voorstel voor onttrekking aan de raad worden voorgelegd. Rekening houdend met een bij de Bestuursrapportage 2015-2 besloten onttrekking per 1 januari 2016, is nu het voornemen om € **1 miljoen** aan de reserve te onttrekken ten behoeve van:

- het verkopen van niet-strategisch vastgoed: de kosten van advies, onderzoek en verkoop worden geraamd op € 425.000.
- een extra inzet op (achterstallig en planmatig) onderhoud én op verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed: de kosten van deze extra inzet bedragen € 400.000.
- het tijdelijk aantrekken van gespecialiseerd personeel: hiervoor is € 175.000 benodigd.

Met deze voorgenomen onttrekking is de stand van de reserve op dit moment nihil; de reserve zal in de loop van 2016 door verkoopopbrengsten weer positief worden. Zoals bekend vindt voeding van de reserve plaats door het verkopen van niet-strategisch bezit; de netto-opbrengst wordt aan de reserve toegevoegd. Aangezien de momenten van daadwerkelijke verkoop op termijn niet of nauwelijks te voorspellen zijn, is ook de toekomstige stand van de reserve onvoorspelbaar. Vandaar dat voor deze reserve het voorzichtigheidsprincipe wordt gehanteerd.

Verkoop Huis ter Kleef

De gemeente heeft in 2012 besloten ([2012/418433](#)) om het niet strategisch bezit (panden die niet meer voor beleidsdoelen nodig zijn of hiervoor niet geschikt zijn) te verkopen. Het college heeft besloten ([2015/503783](#)) het rijksmonument Huis ter Kleef, lange tijd in gebruik als kantine voor Spaarnelanden en haar voorgangers, te verkopen. Het is geen strategisch vastgoed en is vanuit deze optiek ter verkoop aangeboden. Met NV Stadsherstel is een verkoopprijs van € 240.000 k.k. overeengekomen. De netto-opbrengst van € **236.394** wordt toegevoegd aan de reserve Vastgoed.

Beschikbaar stellen gelden t.b.v. het referendum op 6 april 2016

Op 6 april 2016 is een raadgevend referendum over het associatieverdrag tussen de Europese Unie en Oekraïne gehouden. Het college van Burgemeester en Wethouders was door inwerkingtreding van de Wet raadgevend referendum op 1 juli 2015, hoofdzakelijk verantwoordelijk voor de organisatie ervan. De lasten met betrekking tot de uitvoering en organisatie (€ **220.000**) worden deels gedekt door de

reeds ontvangen middelen in het gemeentefonds (€ 177.000). Voor het verschil wordt een bedrag van € 43.000 onttrokken aan de Reserve Verkiezingen. Na ontvangst van aanvullende rijksmiddelen bij de meicirculaire zal de reserve voor hetzelfde bedrag weer worden aangevuld. De totale dekking wordt toegevoegd aan beleidsveld 6.1 Dienstverlening. Verwezen wordt naar collegenota Beschikbaar stellen gelden voor organisatie en uitvoering referendum 6 april 2016 ([2016/85047](#)).

Sanering gemeentelijke archieven

Voor de uitvoering van het project ‘Sanering gemeentelijke archieven’ is een bestemmingsreserve beschikbaar. Met het project worden de papieren archieven uit de periode 1991 tot 2016 gesaneerd, bewerkt en gedeeltelijk overgebracht naar het Noord-Hollands Archief. Hiermee wordt voldaan aan de wettelijke richtlijnen die hiertoe zijn gesteld. Voor 2016 wordt voorgesteld om € 150.000 te onttrekken aan de bestaande reserve ten behoeve van inhuur van twee medewerkers.

Actualisatie oude prognoses Wmo

In het verleden zijn diverse wijzigingen op het gebied van de Wmo ten gunste of ten laste van de voormalige reserve Wmo geraamd. Deze reserve is inmiddels opgegaan in de algemene reserve sociaal domein. Als gevolg van de oude ramingen worden bedragen aan de reserve toegevoegd, maar ook onttrokken. Voorgesteld wordt deze ‘elkaar opheffende ramingen’ te verwijderen. Dit heeft géén effect op het saldo van de algemene reserve sociaal domein.

Vorming nieuwe bestemmingsreserve Duurzame stedelijke vernieuwing

Sinds enkele jaren is het gebruikelijk om het vormen van nieuwe reserves tot een minimum te beperken, gezien het risico van het hebben van allerlei ‘potjes’ waarvan het doel en de besteding een eigen leven gaan leiden. Het college is van mening dat voor het activiteitenprogramma Duurzame stedelijke vernieuwing (Dsv) een uitzondering mag worden gemaakt gezien het belang van een adequate uitvoering en een goede beheersing van dit activiteitenprogramma. Bovendien betreft het hier een nieuwe activiteit waarvoor de raad bij de begroting 2016 structureel € 1 miljoen beschikbaar heeft gesteld. Sturing door de raad is geborgd door het feit dat dotaties en onttrekkingen aan deze nieuw te vormen bestemmingsreserve slechts kunnen plaatsvinden na een positief besluit van de raad.

Naam van de reserve	Bestemmingsreserve Duurzame stedelijke vernieuwing
Doel van de reserve	De reserve is bestemd voor de uitvoering van activiteiten omtrent Duurzame stedelijke vernieuwing.
Programma	4. Duurzame stedelijke vernieuwing
Budgethouder	Afdelingshoofd Wonen, Welzijn, Gezondheid en Zorg
Voeding	Vanuit het activiteitenprogramma Dsv én eventuele opbrengsten uit bestedingen
Bestedingsraming	Alleen aan activiteiten in het kader van Duurzame stedelijke vernieuwing
Maximale omvang	Maximaal € 2 miljoen, gelijk aan het totaal van twee jaarbudgetten
Minimale omvang	0
Maximale duur	Onbeperkt
Bijzonderheden	Geen

Doel van de reserve

De reserve is bestemd voor de uitvoering van activiteiten omtrent Duurzame stedelijke vernieuwing (Dsv) vanaf 2017. In de Programmabegroting 2016-2020 heeft de raad voor die activiteiten structureel € 1 miljoen beschikbaar gesteld. Dit bedrag is opgenomen in programma 4 Duurzame stedelijke vernieuwing. De middelen zijn voor het jaar 2016 tijdelijk ondergebracht bij de bestemmingsreserve ISV Wonen. Het is de bedoeling dat dit bedrag vanaf de begroting 2017 als budget in de exploitatiebegroting wordt opgenomen.

Voeding

De bestemmingsreserve wordt gevoed met middelen van het activiteitenprogramma Dsv die gedurende het begrotingsjaar niet zijn besteed én met eventuele opbrengsten die voortvloeien uit dit activiteitenprogramma. Een mogelijke eerste dotatie geschiedt aan het einde van het begrotingsjaar 2016 indien het exploitatiebudget van € 1 miljoen niet volledig is besteed. Het is niet de bedoeling dat de bestemmingsreserve wordt ingezet voor bestedingen die vallen buiten het kader van Dsv.

Bestedingsraming

Het activiteitenprogramma Dsv is de basis voor de besteding van het jaarlijkse budget. Gezien het meerjarige karakter van het activiteitenprogramma zal de bestemmingsreserve Dsv ook worden ingezet om voldoende budget beschikbaar te hebben voor activiteiten van grotere omvang, waarvan de uitvoering meerdere jaren vraagt.

Beslispunten

Het college stelt de raad voor ten aanzien van *Duurzame stedelijke vernieuwing*:

- a. Met ingang van 1 juli 2016 een bestemmingsreserve Duurzame stedelijke vernieuwing (Dsv) in te stellen, overeenkomstig de beschreven condities;
- b. Met ingang van de Programmabegroting 2017-2020 het structurele bedrag voor activiteiten Dsv niet meer in een reserve te storten maar als budget in de exploitatiebegroting op te nemen.

Het college stelt de raad voor ten aanzien van de *reserve Beheer en Onderhoud*:

- a. Project 'Herprofilering Kleine Houtstraat / Lange Veerstraat' uit te voeren en te dekken uit de reserve Beheer en onderhoud.

5 Bezuinigingen

5.1 Bezuinigingen

In de Programmabegroting 2016-2020 (bladzijde 27) is in de paragraaf bezuinigingen opgenomen dat van de oorspronkelijke € 10 miljoen aan bezuinigingen, zoals afgesproken in het coalitieprogramma Samen doen!, nog ruim € 1 miljoen ingevuld moest worden vanaf 2017 en verder. Na 2018 neemt dit bedrag af tot € 0,7 miljoen. Daarbij is aangegeven dat het college in de Kadernota 2016 met voorstellen komt. Ter invulling van de bestaande structurele bezuinigingsopgave en vanwege het meerjarig tekort worden er bezuinigingsvoorstellen gedaan voor een bedrag van ruim € 1,2 miljoen waardoor nu een punt achter deze bezuinigingen gezet kan worden en er geen oude taakstellingen van voorgaande jaren meer openstaan. De bezuinigingen zijn opgesplitst naar programma en worden afzonderlijk toegelicht.

Voor invulling van de structurele maatregelen worden de volgende maatregelen voorgelegd:

Tabel 1: totaaloverzicht bezuinigingsvoorstellen

(bedragen x €1.000)

Bezuinigingsvoorstellen	2016	2017	2018	2019	2020
Programma 1					
Bekostiging peuterspeelzaalwerk uit onderwijsachterstandenbeleid		-50 v	-50 v	-50 v	-50 v
Programma 2					
Beschermingsbewind terug naar gemeenten			pm v	-100 v	-100 v
Regionale dekking bed, bad, brood (economische daklozen)		-100 v	-100 v	-100 v	-100 v
Maatschappelijke opvang jongeren		-50 v	-50 v	-50 v	-50 v
Programma 4					
Haarlem marketing		-30 v	-30 v	-30 v	-30 v
Vrijval reserve volkshuisvesting		-150 v			
Vrijval reserve wonen			-150 v		
Voordeel NH-Archief		-40 v	-40 v	-40 v	-40 v
Programma 5					
Parkeerbatan		-100 v	-100 v	-100 v	-100 v
Programma 6					
Aanpassen legesverordening (advieskosten)		-75 v	-75 v	-75 v	-75 v
Programma 7					
Invulling efficiencymaatregelen overhead boven taakstelling		-150 v	-150 v	-150 v	-150 v
Materiële budgetten 0,5 % minder indexeren		-287 v	-287 v	-287 v	-287 v
Subsidies 0,5% minder indexeren, incl. Spaarnelanden		-195 v	-195 v	-195 v	-195 v
Totaal opbrengst bezuinigingsmaatregelen		-1.227 v	-1.227 v	-1.177 v	-1.177 v

Toelichting op bezuinigingsvoorstellen:

Programma 1

Bekostiging peuterspeelzaalwerk uit onderwijsachterstandenbeleid

Het budget voor peuterspeelzaalwerk wordt aangevuld met een rijksbijdrage voor Voor- en vroegschoolse Educatie. Hiervan kan een gedeelte, namelijk € 50.000, voor de taakstelling worden ingezet. Dit kan voor een deel worden opgevangen door een aantal taken op een andere manier uit te voeren.

Programma 2

Beschermingsbewind

Beschermingsbewind is op dit moment uitbesteed. Dit levert hoge kosten op omdat de uurtarieven die bewindvoerders rekenen veelal hoog zijn. Deze kosten worden gedekt uit de bijzondere bijstand. Het is een overweging om beschermingsbewind weer in eigen hand te nemen. Dit leidt tot het aantrekken van bewindvoerders, maar zal per saldo tot een besparing leiden waarvan de exacte omvang nog niet bepaald kan worden (PM). Nadere uitwerking van deze bezuinigingsmogelijkheid wordt gegeven in het onderzoek naar aanleiding van motie 21 (en de nieuwe nota schulddienstverlening) waarover naar verwachting voor de zomer aan college en raad gerapporteerd zal worden. De verwachte besparing van € 100.000 zal pas op termijn geëffectueerd kunnen worden (is ingevuld vanaf 2019).

Regionale dekking Bed Bad Brood

Voor de opvang van economisch daklozen, uitgedeelde asielzoekers en een woonhotel is € 725.000 structureel beschikbaar. Hiervan zou met ingang van 2017 € 100.000 ingezet kunnen worden voor de taakstellingen, te realiseren als we in de regio afspraken kunnen maken over verdeling van de middelen.

Maatschappelijke opvang jongeren

Hiervoor is een bedrag van het Rijk beschikbaar gekomen van € 150.000 voor extra begeleiding naar zelfstandigheid. De plannen voor de uitvoering van de begeleiding zijn nog niet vastgelegd. Daardoor is het mogelijk een gedeelte van de extra middelen voor de taakstelling in te zetten.

Programma 4

Haarlem Marketing

Op de subsidie aan Haarlem marketing kan € 30.000 bezuinigd worden.

Vrijval reserves Wonen en volkshuisvesting

Incidenteel is het mogelijk in 2017 respectievelijk 2018 € 150.000 uit deze reserves in te zetten voor de invulling van de taakstelling.

Noord-Hollands Archief

Bij de gemeenschappelijke regeling Noord-Hollands Archief is op dit moment sprake van een klein voordeel van € 40.000. Dit bedrag is door de raad voor drie jaren ingezet ten behoeve van Museum Haarlem. Voorgesteld wordt dit bedrag nu als bezuiniging aan te wenden.

Programma 5

Parkeerbatens

Uit de jaarrekening blijkt dat de parkeerbatens € 170.000 hoger uitvallen dan geraamd. Hiervan wordt verwacht dat € 100.000 structureel is. Voorgesteld wordt de baten structureel € 100.000 hoger te ramen.

Programma 6

Aanpassen legesverordening heffen van tarieven voor adviezen op ruimtelijke initiatieven

Het college stelt voor de volgende nieuwe producten in de legesverordening op te nemen: advies vergunningsvrij bouwen, advies bestemmingsplan, advies haalbaarheid initiatief, advies haalbaarheid complex initiatief. Dit betreft producten in het kader van vooroverleg over een ruimtelijk initiatief. Hiermee sluit de gemeente Haarlem aan bij de omliggende gemeenten. Bij navraag bij verschillende gemeenten is gebleken dat zij een tarief rekenen voor een dergelijke vorm van vooroverleg. Dit voorstel gaat uit van een vast bedrag per advies. Dit kan via de website worden aangevraagd en betaald. Het voorstel dient verder te worden uitgewerkt. Op basis van het vooronderzoek leidt dit voorstel tot € 75.000 structureel hogere baten.

Omschrijving product	Aantal	Tarief	Extra opbrengsten
Advies vergunningsvrij bouwen	100	€ 47,50	€ 4.750
Advies bestemmingsplan	300	€ 47,50	€ 14.250
Advies haalbaarheid initiatief	200	€ 95,00	€ 19.000
Advies haalbaarheid complex (bouw)initiatief	50	€ 750,00	€ 37.500
Totaal			€ 75.500

Programma 7

Invulling efficiencymaatregelen overhead boven de taakstelling

Voor de overhead geldt allereerst het principe van mee ademen. Indien het primaire proces krimpt of uitzet dan ademt de staf in een bepaalde verhouding met deze krimp en uitzet mee. Naast een bestaande taakstelling overhead op basis van het mee adem principe is er nog een resterende taakstelling op overhead die niet gebaseerd is op het mee adem principe. Dit deel van de taakstelling moet ingevuld worden door efficiency maatregelen binnen de overhead.

Bij de Jaarrekening 2015 is een voordelig resultaat gerealiseerd op overhead van € 1,5 miljoen. Er is een beperkt structureel voordeel dat op € 150.000 wordt geraamd.

Minder indexeren materiële budgetten en subsidies

In de richtlijnen voor het opstellen van de begroting is opgenomen dat de materiële budgetten met 1% inflatie worden verhoogd en de subsidies met 2%. Als bezuinigingsmaatregel wordt voorgesteld de materiële budgetten 50% minder te indexeren, dus met 0,5% in plaats van 1% en de subsidies 25% minder te indexeren, dus 1,5% in plaats van 2%. Dit levert een begrotingsvoordeel van € 482.000 op.

6 Investerings en MPG/grondbeleid

6.1 Hoofdpijnen Investeringsplan 2016-2021

Het investeringsplan bevat investeringen die de gemeente in de periode 2017-2021 wil uitvoeren. Het Investeringsplan wordt vastgesteld bij de Programmabegroting 2017-2021. In deze kadernota worden de belangrijkste kaders en hun financiële consequenties behandeld, zodat bij de begroting 2017 een afgewogen investeringsplan kan worden vastgesteld op basis van de kaders.

De basis wordt gevormd door het Investeringsplan 2015-2020, dat is vastgesteld bij de Programmabegroting 2016-2020. De volgende zaken zijn meegenomen als mutaties op dit plan:

- Actualisatie Investeringsplan 2015-2020;
- Nieuwe aanvragen;
- Doorschuiven reeds opgenomen investeringen.

Bovenstaande leidt tot de volgende mutaties:

(bedragen x € 1.000)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Investeringsplan 2015-2020	37.096	26.567	17.839	17.496	19.351	-
Actualisatie investeringsplan	1.013	2.983	-318	-1.306	-2.034	153
Nieuwe aanvragen	1.680	500	500	757	4.175	58.175
Doorschuiven	4.957	12.765	4.974	281	224	-
Stelpost i.v.m. overschrijding kasstroomplafond	-	-2.170	2.170	-	-	-
Investeringsplan 2016-2021	44.746	40.645	25.165	17.228	21.716	58.327

Actualisatie Investeringsplan 2015-2020

Na het vaststellen van het Investeringsplan 2015-2020 zijn er nog besluiten genomen en nieuwe zaken aan de orde gekomen die zorgen voor mutaties op het investeringsplan. In onderstaand overzicht zijn deze mutaties opgenomen.

(bedragen x € 1.000)

Actualisatie investeringsplan	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Waarderhaven aanvullend krediet (3de berap 2015)	1.950					
Buitenrustbruggen (B&W 18-2-2016)	-353	2.961				
Kozijnen De Regenboog school van 2016 naar 2015	-600					
Vervangen walmuur Industriehaven (walmuren verkocht)			-325	-800		
Vervangen Kennemerbrug (niet meer noodzakelijk)				-500	-1.800	
Overige mutaties	16	22	7	-6	-234	153
Totaal	1.013	2.983	-318	-1.306	-2.034	153

Waarderhaven (Bestuursrapportage 2015-3)

Het meerwerk en de aanvullende kosten pasten niet in het bestaande projectbudget van € 4.196.000 ([2010/417092](#) en [2014/168845](#)). Er is besloten om een extra krediet beschikbaar te stellen en IP post GOB.55 van € 1.662.000 te verhogen met € 1.950.000. De consequenties voor de begroting en de bijbehorende kapitaallasten zijn nu meegenomen bij het opstellen van het investeringsplan en de Kadernota 2016.

Kredietaanvraag herstellen Buitenrustbruggen gehonoreerd ([2016/37416](#))

In 2013 en 2014 is een kostenraming aan de raad gepresenteerd voor de herstelwerkzaamheden. De gemeenteraad heeft het college gevraagd om de kosten voor het project te actualiseren en met een volledig dekkingsvoorstel te komen. Na de actualisatie van de kosten is gebleken dat het budget dat opgenomen is in het IP WZ.05 ontoereikend was.

De raad heeft besloten een aanvullend krediet te verstrekken om het werk te kunnen aanbesteden. Het investeringsplan bood onvoldoende dekking voor uitvoering van het project. Voorgesteld is om de dekking voor het project binnen het IP op te lossen, door een actualisatie van het IP.

Vervangen kozijnen De Regenboog ([2015/358027](#))

Voor 2016 stond een bedrag van € 600.000 opgenomen. De werkzaamheden zijn nu in 2015 uitgevoerd omdat verder uitstel tot hogere kosten leidt. Met de actualisatie van het IP is dit weer gecorrigeerd.

Vervanging walmuren Industriehaven

De helft van de te vervangen walmuur is inmiddels verkocht en overgedragen; de andere helft is verkocht maar nog niet afgenomen. Het investeringsbedrag van in totaal € 1,1 miljoen kan vrijvallen.

Kennemerbrug

Uit inspectie in 2015 is gebleken dat de Kennemerbrug met het uitvoeren van levensverlengend onderhoud nog 15 jaar mee kan. Dit onderhoud is deels uitgevoerd in 2015 en staat deels geprogrammeerd in 2018. Het in het investeringsplan opgenomen vervangingsbedrag van in totaal € 2,3 miljoen komt daarmee te vervallen.

Nieuwe aanvragen

In onderstaande tabel zijn de nieuwe investeringen opgenomen:

(bedragen x € 1.000)

Beleidsveld	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.1 Onderwijs en Sport	515	0	0	0	0	7.164
Eerste inrichting						484
SHO Uitbreiding onderwijshuisvesting PO Haarlem Noord						659
SHO Uitbreiding onderwijshuisvesting PO Schalkwijk						1.706
SHO Uitbreiding onderwijshuisvesting VO						2.081
SHO Uitbreiding onderwijshuisvesting PO Haarlem Zuid-west						788
SHO Internationale Taalklas	515					
Vervanging natuurgras sportvelden						126
Vervanging binnen – en buitensportaccommodaties						530
Vervanging kunstgrasvelden buitensport						260
Vervangingsinvesteringen kunstgrasvelden buitensport TOPLAAG						530
5.1 Openbare ruimte en mobiliteit	0	0	0	200	3.675	49.880
Vervanging riolering						14.000
Bereikbaar houden Schalkwijk					250	9.750
Langzaam Verkeer brug Industriehaven Waarderpolder					700	700
Waterverbinding Floris van Adrichemlaan (incl. Poort van Boerhaave grachtje)					250	2.730
Groenherstel Schalkwijk					100	4.900
LV-verbinding Entree-oost ter hoogte van St. Jacob					45	405
Herinrichting openbare ruimte getransformeerde Middengebied					100	2.400
Herinrichten Gedempte Oostersingelgracht inclusief Papentorenvest						2.625
Pladellastraat - inrichting als fietsstraat						550
Schalkstad openbare ruimte aan Noord, Oost en Zuid-zijde (buiten grex)					100	3.400
Reconstructie Nieuwe Groenmarkt					200	1.000

Beleidsveld	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Reconstructie Nassaulaan					50	1.200
Kennemerstraat, aanpassingen in aansluiting op nieuwe rode looperbrug					50	450
Spaarndam- aanleg parkeervoorziening Kerklaan/Westkolk					30	270
Herinrichten Prins Bernhardlaan						5.500
Vondelweg, aanpassingen in het kader van de oostelijke randweg				200	1.800	
5.3 Overige beheertaken	116	0	0	57	0	631
Vervanging Schouwburg (8jr)						28
Vervanging Schouwburg (5jr)						59
Vervanging Schouwburg (10jr)						28
Vervanging Toneelschuur licht/geluid en automatisering						1
Vervanging Patronaat						283
Vervanging Philharmonie (5jr)						182
Vervanging Philharmonie (10jr)						49
Vervanging Philharmonie (25jr)	40					
Vervanging Philharmonie (40jr)	19					
Aanschaf nieuwe units voor bovengronds begraven	57			57		
7.2 Algemene dekkingsmiddelen	1.050	500	500	500	500	500
Geluid- en beeldregistratie Raadszaal en Fab.zaal	150					
Vervanging klimaatbeheersing in de Raadszaal en de Fabriciuskamer	400					
Vervanging Datacenter/software aanbesteden	500	500	500	500	500	500
	1.680	500	500	757	4.175	58.175

Bij de vaststelling van het Investeringsplan 2017-2021 als onderdeel van de begroting 2017 zal investering (GOB.39) aanleg parkeervoorziening Spaarndam (Kerklaan\Westkolk) naar 2017 worden gehaald en passend gemaakt binnen de actualisatie van het investeringsplan ten opzichte van het kasstroomplafond.

Doorschuiven reeds opgenomen investeringen 2016-2021

Uit de jaarschijf 2015 wordt er een bedrag van € 23,2 miljoen aan niet gerealiseerde investeringen doorgeschoven naar 2016. Om een realistisch investeringsprogramma neer te zetten is het totale programma beoordeeld en hebben de volgende verschuivingen plaatsgevonden.

(bedragen x € 1.000)

Doorschuiven	2016	2017	2018	2019	2020
Alles van 2015 naar 2016	23.201				
SHO Bouw Eerste Christelijk Lyceum	-1.000	1.000			
SHO 2012 Lokaal bewegingsonderwijs Gonnestrataat	-725	725			
SHO programmalijn Schalkwijk		-270	270		
SHO Stelpost 1e inrichting	171		-171		
SHO Bouw De Schelp	-1.000	1.270	-270		
SHO Haarlem Zuid west naar PO Cruquis			445	-144	-301
Parkeerautomaten Vervanging	-854	854			
Riool	-8.000	7.000	300	300	400
Integraal Waterplan Haarlem (incl. Waarderpolder)	-2.464	2.464			
Dekking investering Integraal Waterplan Haarlem (incl. Waarderpolder)	1.400	-1.400			
Dekking investering Integraal Waterplan Haarlem (incl. Waarderpolder)	325	-325			
Walmuur Nieuw Gracht (Kruisbrug-Jansbrug-Nassaubrug)	-1.114	1.114			
Schoterbos	-1.670	-330	2.000		

Doorschuiven	2016	2017	2018	2019	2020
Verbreden Waarderweg	-2.325	-2.225	100	2.225	2.225
Dekking Verbreden Waarderweg	2.100	2.100		-2.100	-2.100
Versmallen rijbaan Amsterdamsevaart	-400	400			
Bijdrage Herinrichting Houtplein	-1.760	1.760			
Rijksstraatweg- aanpassing tbv HOV	1.760	-1.760			
Parkeervoorziening Schalkstad	-3.000	-1.800	4.800		
Bijdrage Parkeervoorziening Schalkstad	2.300	1.500	-3.800		
Duinwijkhal	-2.021	1.821	200		
Bijdrage Stichting Duinwijk: Multifunctionele sporthal					
Duinwijk	334	-334			
Fietsparkeergarage Raaks	-300	-800	1.100		
	5.285	12.765	4.974	281	224

6.2 Kasstroomplafond, investeringsplafond en schuldreductie

Kasstroomplafond

Bij de Kadernota 2014 is een kasstroomplafond investeringen in het leven geroepen vanaf het jaar 2016. Doel van dit investeringsplafond is het reduceren van de schuldenlast. Om te voorkomen dat extra geldleningen aangetrokken moeten worden om de nieuwe investeringen te financieren is het van belang dat het jaarlijkse investeringsvolume lager is dan de afschrijvingslast in de begroting.

De jaarlijkse afschrijvingskosten bedragen gemiddeld € 29 miljoen per jaar. Indien het netto-investeringsvolume in een jaar onder de € 29 miljoen blijft, is het niet nodig om geld aan te trekken voor de financiering van de investeringen van dat jaar. Bij een investeringsvolume kleiner dan € 29 miljoen levert het investeringsplan een bijdrage aan de reductie van de schuldenlast. In het Investeringsplan 2014-2019 is er een plafond ingesteld voor de jaarlijkse investeringen. Dit heet het kasstroomplafond, en het is vastgesteld op € 26,5 miljoen. Er ontstaat zodoende een jaarlijkse aflossingscapaciteit van circa € 2,5 miljoen.

Voor het kasstroomplafond moet een correctie gemaakt worden voor de investeringen die voorheen onder de jaarschijf 2015 vielen. Bij de bepaling van de schuldpositie is met deze investeringen namelijk al rekening gehouden. Er is voor investeringen die niet onder het kasstroomplafond vallen een totaalbedrag van € 32,6 miljoen opgenomen in dit investeringsplan. Van dit totaalbedrag was een aandeel van € 9,3 miljoen al bij de vaststelling Investeringsplan 2015-2020 bekend. Een bedrag van € 23,3 miljoen aan niet-gerealiseerde en doorgeschoven investeringen ultimo 2015 is hier bij gekomen. Deze investeringen vinden over meerdere jaren plaats. Bij de actualisatie van het investeringsplan is een groot gedeelte van de investering 2016 geherprogrammeerd naar 2017 en verder. Hierdoor ontstaat er voor 2016 geen overschrijding van het plafond.

(bedragen x € 1.000)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Investeringsplan 2016-2021	44.746	40.646	25.165	17.229	21.716	58.327
Doorschuiven (niet onder kasstroomplafond)	-25.289	-7.103	-180	-	-	-
Investeringsplan vallend onder kasstroomplafond	19.457	33.543	24.985	17.229	21.716	58.327
Kasstroomplafond	26.500	26.500	26.500	26.500	26.500	26.500
Ruimte onder kasstroomplafond	7.043	-7.043	1.515	9.271	4.784	-31.827

De ruimte van 2016 van € 7 miljoen kan gebruikt worden als investeringsruimte in latere jaren zonder dat daarbij afbreuk wordt gedaan aan de schuldreductie. Dit is ook in lijn met het uitgangspunt om jaarlijks binnen het kasstroomplafond te blijven. Dit betekent dat de ruimte voor 2016 van € 7 miljoen gebruikt kan worden in 2017. Hierdoor is de overschrijding van 2017 beperkt tot € 2,2 miljoen.

Het kasstroomplafond investeringen is ingesteld met ingang van 2016. Investerings die eerder geprogrammeerd zijn dan 2016, maar nog niet gerealiseerd zijn worden vanaf 2016 geprogrammeerd en vallen niet onder het kasstroomplafond. Dit brengt een dubbele registratieplicht met zich mee en is beheersmatig arbeidsintensief. Voorgesteld wordt om tot en met 2018 (deze coalitieperiode) deze constructie mogelijk te maken. Vanaf 2019 vallen alle investeringen ongeacht het jaar van herkomst onder het kasstroomplafond investeringen.

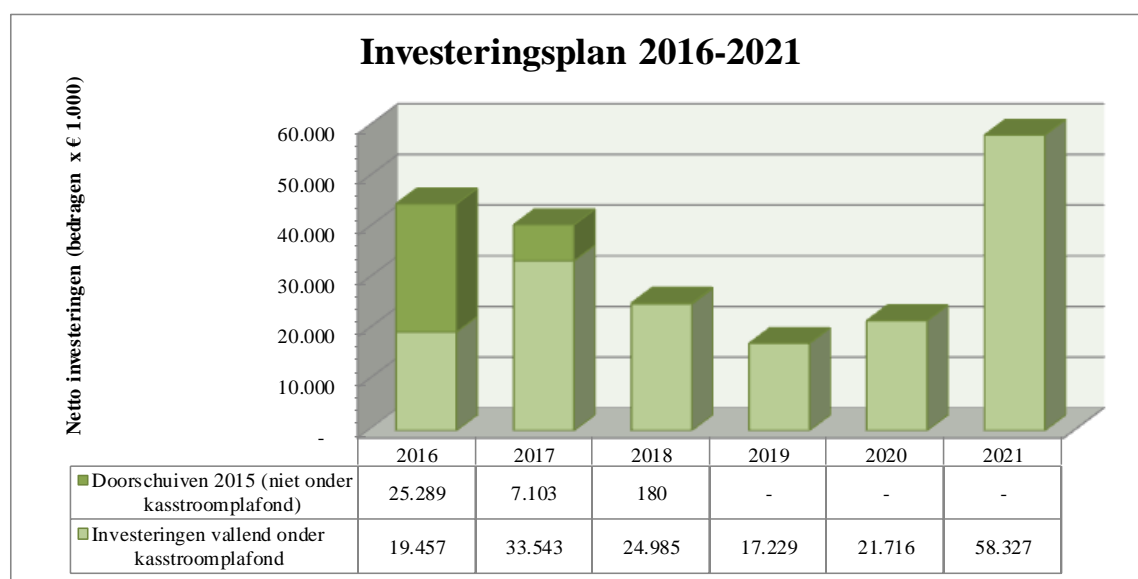
Voorstel om in 2017 binnen kasstroomplafond te blijven

Om binnen de gestelde kaders te blijven heeft er een selectie plaatsgevonden van investeringen die kunnen worden doorgeshoven. Bij de begroting (vaststelling IP 2016-2021) zullen de definitieve keuzes gemaakt moeten worden. Vooral nog komen de volgende posten voor doorschuiving in aanmerkingen:

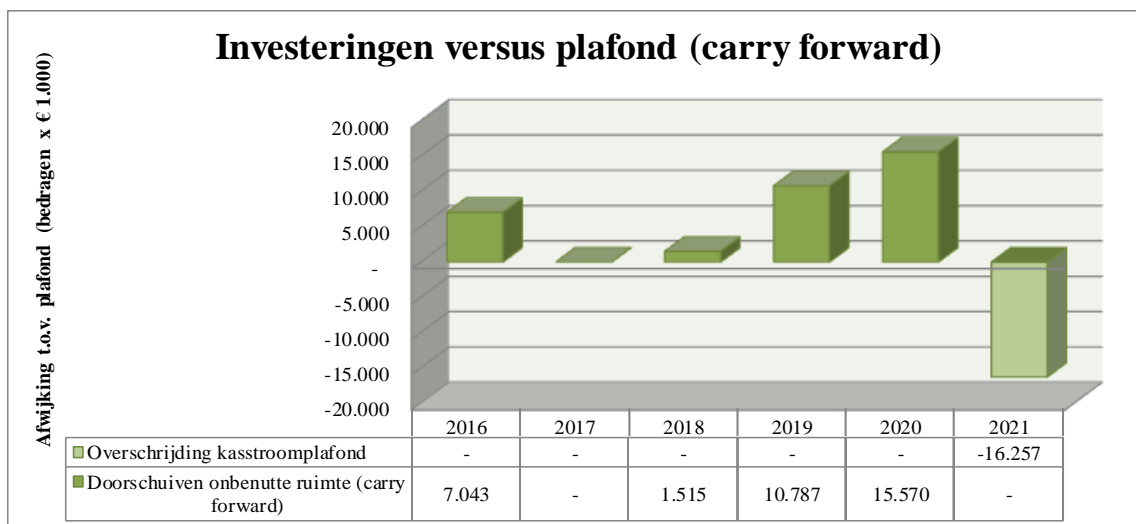
(bedragen x €1.000)

Posten in aanmerking voor doorschuiven	
Riool: Zuiderpolder	800
Riool: Generaal Spoorlaan	46
SHO: Schalkwijk	1.400
Totaal	2.246

In onderstaande grafiek zijn de investeringen die wel en niet onder het kasstroomplafond vallen weergegeven.

Op basis van het principe dat de onbenutte ruimte van een jaar door mag schuiven naar volgende jaren (carry forward), kan de ruimte van 2016 gebruikt worden voor de overschrijding in 2017 waardoor de overschrijding in 2017 beperkt wordt tot ruim € 2,2 miljoen. Indien dit principe ook wordt gehanteerd voor de volgende jaren ontstaat het volgende beeld.

Investeringsplafond

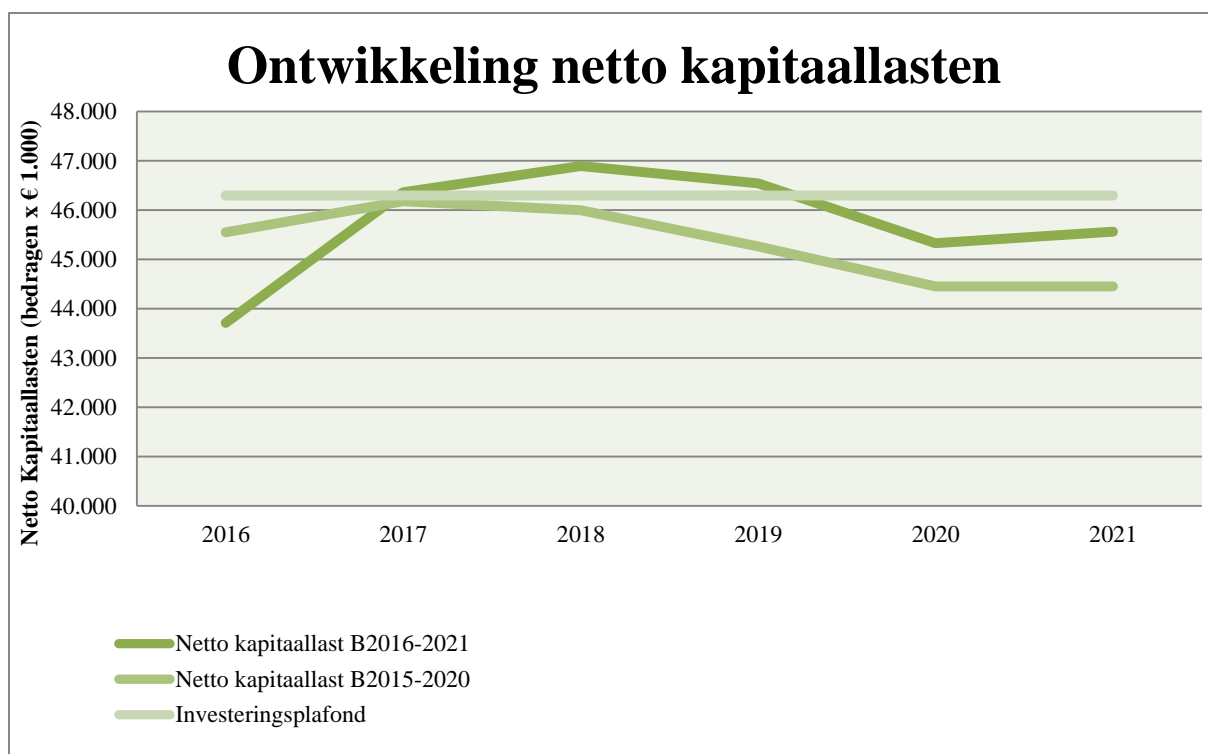
Om de kosten van investeringen beheersbaar te houden is in 2012 een investeringsplafond ingesteld. De vrijvallende afschrijvingslasten worden daarbij gehanteerd als investeringsplafond. Op het moment dat het investeringsplafond werd ingesteld is het niveau van de netto kapitaallasten bepaald op € 52 miljoen. Wanneer alle vrijval van kapitaallasten wordt ingezet ter dekking van de kapitaallasten van nieuwe investeringen, dan blijft de netto kapitaallast gelijk. Wanneer de gemiddelde afschrijftermijn van de nieuwe investeringen gelijk is aan de gemiddelde afschrijftermijn van de vrijgevallen investeringen, dan zal de boekwaarde van de activa gelijk blijven en zullen er geen extra financieringsmiddelen aangetrokken hoeven te worden.

Het college beschouwt het kasstroomplafond als basis om de schuldenreductie te realiseren. Daarnaast streeft zij er naar om ook binnen het investeringsplafond te blijven. In aanloop naar de begroting 2017 zal onderzocht worden in hoeverre deze doelstelling haalbaar is in relatie tot de noodzakelijke investeringen in de stad in het kader van de leefbaarheid, mobiliteit en onderwijs.

Als gevolg van de voorgestelde aanpassing van de omslagrente bij de Kadernota 2015 en de daaruit voortvloeiende lagere kapitaallasten is het investeringsplafond met ingang van 2016 bijgesteld. Op basis van een omslagrente van 4% is het plafond met € 5,7 miljoen verlaagd van € 52 miljoen naar € 46,3 miljoen. Voornamelijk als gevolg van het doorschuiven van niet-gerealiseerde investeringen in 2015 ontstaat er in 2016 een ruime marge onder het investeringsplafond. Deze ruimte wordt in latere jaren teniet gedaan door het doorschuiven in combinatie met de actualisatie. De overschrijding van het plafond is van tijdelijke aard. De kapitaallast in de eerste jaren is relatief het hoogst (rentecomponent) en door het doorschuiven van investeringen naar 2016 en 2017 ontstaat in 2017 en 2018 een overschrijding.

(bedragen x € 1.000)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Investeringsplafond	46.300 n	46.300 n	46.300 n	46.300 n	46.300 n	46.300 n
<u>Gebruikte ruimte:</u>						
Kapitaallasten	50.956 n	53.480 n	54.655 n	54.986 n	54.068 n	53.861 n
Dekking rioolrecht	-6.464 v	-6.562 v	-7.172 v	-7.826 v	-8.194 v	-8.574 v
Overige nieuwe dekking	-778 v	-557 v	-586 v	-618 v	-543 v	276 v
Gebruikte ruimte	43.714 n	46.361 n	46.897 n	46.542 n	45.331 n	45.563 n
Ruimte onder investeringsplafond	-2.586 v	61 n	597 n	242 n	-969 v	-737 v

Schuldreductie

In de Jaarrekening 2015 is de schuldpositie geëindigd op € 512 miljoen. Dat is een lagere schuld dan eerder verwacht. Voor een deel wordt dat veroorzaakt door een lagere realisatie van investeringen in 2015. Wat de betekenis is van het sociaal domein voor de kasstromen kan nog niet vastgesteld worden omdat de jaarstukken voor het sociaal domein nog niet afgerond zijn. Ook het positieve rekening resultaat draagt bij aan een positieve kasstroom.

Wat betreft de verwachting van de schuldpositie kan vermeld worden dat een belangrijk deel van de investeringen die niet in 2015 gerealiseerd zijn als nog zullen worden uitgevoerd en dat deze investeringen niet onder het kasstroomplafond vallen. Dat heeft een negatief effect op de kasstromen. Een verwachting van de kasstromen sociaal domein kan nog niet opgesteld worden omdat allereerst een analyse van 2015 nodig is. Bij de grondexploitatie zien we door aantrekkende verkopen een positieve ontwikkeling voor de kasstromen. In de meerjarenbegroting wordt meer aan de reserves onttrokken dan gestort hetgeen een negatief effect heeft op de kasstromen. De BBV wijziging van het verplicht activeren van maatschappelijk nut kan ook invloed hebben op de kasstromen. Indien het voorstel in deze kadernota wordt overgenomen om een reserve kapitaallasten activa met een maatschappelijk nut in te stellen dan is er sprake van een neutraal kasstroom effect. Voor de Programmabegroting 2017-2021 zal een nieuwe verwachting worden opgesteld van de ontwikkeling van de schuldpositie.

Vanuit de raad is een overweging meegegeven om rentevoordelen in te zetten voor de aflossing van schulden (2014/262523). Toegezegd is deze overweging te betrekken bij de Kadernota 2016. Vanuit het enkele onderwerp rentevoordelen is het begrijpelijk om deze voordelen te willen inzetten voor extra aflossing van schuld. Vanuit het geheel van het beheersen van de begroting op realisatiebasis betekent de oplossingsrichting een verkleining van het domein waarbinnen algemene en specifieke tegenvallers opgevangen moeten worden. Bijvoorbeeld tegenvallers aan de inkomsten kant als het gemeentefonds, leges en belastingen. Het college kiest voor een zo breed mogelijke afwegingsruimte waarbij vastgelegd is in Samen doen! dat een saldo aan voordelig resultaat voor de helft wordt ingezet om de schuld verder te reduceren.

6.3 Financiële impact

In onderstaande tabel is het financiële effect van de mutaties op het Investeringsplan 2015-2020 weergegeven:

(bedragen x € 1.000)

Budgettair effect	2016	2017	2018	2019	2020	2021
A-Mutaties kapitaallasten (incl. nieuwe investeringen)	-2.293 v	-800 v	173 n	837 n	401 n	243 n
B-Mutaties in dekking riolering	947 n	1.212 n	950 n	641 n	606 n	225 n
C-Mutaties in overige dekking	-37 v	-271 v	-260 v	-255 v	-252 v	-247 v
D-Nadeel kostenplaats kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
E-Actualisatie stelpost verlaging omslagpercentage	0	0	0	0	0	0
F- Stelpost extra afschrijving	182 n	0	0	0	0	0
G-Actualisatie stelpost onderuitputting	888 n	0	0	0	0	0
Totaal	-312 v	142 n	863 n	1.222 n	755 n	221 n

De uitkomsten van de mutaties zijn meegenomen in het meerjarig begrotingskader.

6.4 Veranderen categorie

In het investeringsplan worden de volgende categorieën gehanteerd:

- A. reeds besloten door college en/of raad
- B. gemandateerd aan college, nog te besluiten door college
- C. nog te besluiten door raad

Dit betekent dat alleen als er een raadsbesluit beschikbaar is (in de vorm van begroting/mandaat/specifiek raadsbesluit), uitgaven ten laste van de in het investeringsplan opgenomen bedragen kunnen worden gedaan. Beschikbaar gestelde kredieten worden zo snel mogelijk afgesloten. Indien kredieten twee jaar na de geplande uitvoeringsdatum nog openstaan zal een verzoek tot verlenging van de krediettermijn moeten worden ingediend.

Voor de volgende zaken wordt gevraagd om de categorie te wijzigingen.

Riool (IP post 63.09) van B naar A:

In Haarlem worden de rioolinvesteringen bij het opstellen van het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (kortweg vGRP) vastgesteld. Periodiek wordt in het vGRP het riool- en grondwaterbeleid en de heffing over de looptijd vastgesteld. Alle rioolinvesteringen zijn een-op-een-ervangingen. Bij een aantal rioolprojecten worden in het kader van 'werk met werk' gelijktijdige reconstructies uitgevoerd. Het college krijgt voorafgaand altijd het Definitief Ontwerp (kortweg DO) ter goedkeuring. De raad ontvangt het DO ter kennisname. Ieder jaar geeft het college de benodigde middelen vrij op basis van een kredietaanvraag, die ter kennisname aan de raad wordt aangeboden. De rioolinvesteringen vallen daarmee in categorie B.

Rioolprojecten zijn onderdeel van het Programma Onderhoud Werken (POW). De programmering in het POW wordt bepaald door de technische noodzaak en afgewogen aan de hand van het vastgestelde kader uit de Visie en strategie beheer openbare ruimte ([2012/398572](#)). Het POW wordt ter kennisname aan college en raad voorgelegd. Controle vindt plaats middels de jaarrekening, waarin de doelen en prestaties van het afgelopen begrotingsjaar worden verantwoord. Met de kadernota en bestuursrapportage kan het POW bijgestuurd worden.

Samengevat doorlopen de investeringen uit het vGRP het volgende proces:

1. vGRP (rioolbeleid) wordt vastgesteld door college en raad;
2. Individuele projecten staan in het POW/MJGP en worden jaarlijks vastgesteld door het college (ter kennisname aan de raad);

3. Van rioolvervanging in combinatie met reconstructies keurt het college het DO goed (ter kennisname aan de raad);
4. Het jaarlijkse bestedingsvoorstel voor de stelpost riolering wordt vrijgegeven door het college;
5. Middels de jaarrekening worden doelen en prestaties aan de raad verantwoord;
6. Via de kadernota en bestuursrapportage is bijsturen mogelijk.

Stap 4 in het bovengenoemde proces geeft geen extra sturing op deze beleidsarme investering. Daarom wordt voorgesteld het proces te versimpelen, door van de B-investering een routinematige A-investering te maken. Dit past meer bij de aard van het werk en is efficiënter:

- De omzetting van B- naar A-investering heeft geen gevolgen voor de bestuurlijke besluitvorming en verantwoording. Bij reconstructies wordt het DO aangeboden aan het college en ter kennisname aan de commissie raad.
- Met dit voorstel wordt het proces efficiënter. Het draagt bij aan vermindering van de bestuurslast.
- Rioolinvesteringen zijn routinematige werkzaamheden die nodig zijn om de kwaliteit en prestaties van het stelsel in stand te houden. De investeringen zijn reeds opgenomen en afgewogen in het POW.

Vervanging parkeerautomaten (IP post 12.20) van A naar C:

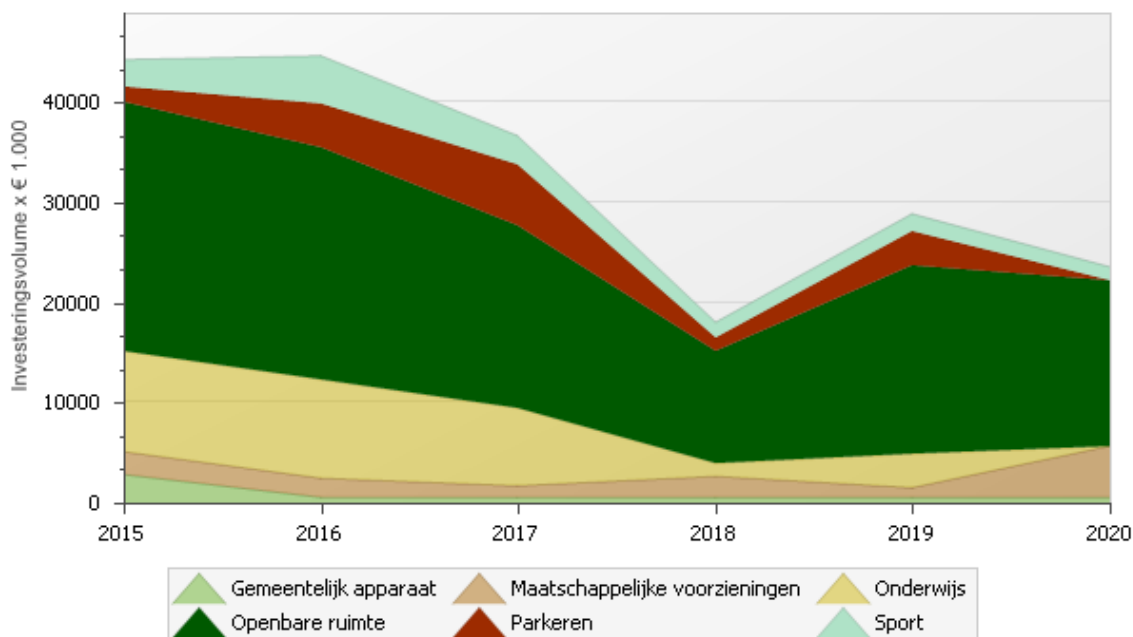
Het oorspronkelijke doel is gewijzigd. De vervanging parkeerautomaten zal worden gebruikt voor kentekenparkeren.

Diverse vervangingsinvestering van B naar A

Deze investeringen hebben betrekking op de volgende routinematige vervangingsinvesteringen:

IP post 12.15 Parkeergarage Houtplein-ventilatiesysteem	€ 40.000
IP post 12.15 Parkeergarage Stationsplein-ventilatiesysteem	€ 30.000
IP post WZ.14 Vervangen Nimos minitrac begraafplaats	€ 56.200

Investeringsvolume

Beslispunt

Het college stelt de raad voor ten aanzien van *investeringen*:

- a. Het niet gebruikte investeringsvolume tot aan het plafond van € 26,5 miljoen in jaar t-1 aan te wenden voor toekomstige jaren;
- b. Alle investeringen inclusief de doorgeschoven investeringen uit voorgaande jaren vanaf het jaar 2019 onder het kasstroomplafond laten vallen;
- c. Bij elk investeringsbesluit dat meer middelen nodig heeft dan in het investeringsplan is opgenomen, aan te geven of het meerdere aan investeringsvolume binnen of buiten het kasstroomplafond valt;
- d. In te stemmen met de verandering van de categoriecodes van de volgende investeringen:
 - Rioolinvesteringen (IP 63.19) van categorie B naar A;
 - Vervanging parkeerautomaten (IP 12.20) van categorie A naar C;
 - Diverse vervangingsinvestering (IP 12.15 en WZ.14) van B naar A;
- e. Tot het afsluiten van de in bijlage 8 opgenomen kredieten;
- f. In te stemmen met het kader voor het Investeringsplan 2017-2021 zijnde:
 - Actualisatie investeringsplan 2015-2020;
 - Nieuwe aanvragen;
 - Doorschuiven reeds opgenomen investeringen 2016-2021.

6.5 Hoofdlijnen MPG/grondbeleid

Inleiding

Met het Meerjaren Perspectief Grondexploitatie (MPG) informeert het college de raad jaarlijks financieel en inhoudelijk over de projecten met een grondexploitatie. Een grondexploitatie is een meerjaren projectbegroting en is een middel om ruimtelijke en maatschappelijke doelstellingen te realiseren. Grondexploitatie wordt geopend als de gemeente kiest voor een actieve (risicovolle) rol bij ontwikkelingsprojecten. De beleidskaders waar aan deze projecten getoetst worden zijn de Woonvisie ([2012/220951](#)), de nota Grondbeleid ([2013/74991](#)), de nota Grondprijzen ([2011/289157](#)) en de financiële verordening ([2015/98823](#)). Het MPG wordt bij de kadernota vastgesteld. Bij de begroting wordt de jaarsnede van het volgende jaar van de grondexploitatie vastgesteld. Gezien de risico's in projecten met een grondexploitatie, worden deze actief bewaakt en geactualiseerd aan de hand van de laatste inzichten in bouwprogramma, fasering en financiële uitgangspunten. De grondexploitatie wordt drie keer per jaar geactualiseerd en in twee bestuursrapportages aan de gemeenteraad voorgelegd. Op deze manier blijft de raad altijd op de hoogte van de laatste ontwikkelingen in de projecten.

De ontwikkelingen in de grondexploitatie zijn ook samengevat in een infographic, die [hier](#) raadpleegbaar is. De gedetailleerde uitwerking per grondexploitatie is opgenomen in bijlage 1.

Aantrekkende markt

De woningmarkt trekt aan en de belangstelling van ontwikkelaars voor Haarlemse locaties groeit weer. In 2015 is gewerkt aan de verkoop van verschillende bouwlocaties. In 2016 zullen er in verschillende projecten grondleveringen plaatsvinden zodat de bouw kan starten.

Ook in de Waarderpolder is er weer interesse van bedrijven in nieuwbouwkavels. Naar verwachting zullen er in 2016 diverse grondverkoop gaan plaatsvinden.

Wijzigingen wetgeving

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is aangescherpt. De gevolgen hiervan worden toegelicht en zijn (gedeeltelijk) in het MPG verwerkt.

Eén van de onderdelen van het aangescherpte BBV is dat per 1 juli 2017 alleen de werkelijke rentekosten ten laste van de grondexploitatie gebracht mogen worden. Dit percentage bedraagt 2,91% op basis van de cijfers uit de Jaarrekening 2014. Het is wel toegestaan voor een langere periode het rentepercentage constant te houden in het kader van stabiel begrotingsbeleid mits het werkelijke rentepercentage binnen een bandbreedte van 0,5% blijft. De huidige omslagrente van 4% die gehanteerd wordt in het MPG valt buiten deze bandbreedte.

Ook wordt met ingang van 2017 een nieuwe regel ten aanzien van het disconteringspercentage van kracht. Dit percentage wordt gebruikt voor het berekenen van de verwachte resultaten van grondexploitaties (Netto Contante Waarde). Het disconteringspercentage mag maximaal 2% bedragen. In het voorliggende MPG wordt gerekend met 4% zowel voor de rentoerekening als de disconteringsvoet. Op dit moment is het nog niet mogelijk om binnen het financiële pakket van de grondexploitaties te werken met verschillende rentepercentages voor discontering en rentoerekening. Daarom worden zowel het rente effect als de nieuwe renteregels pas na de update van het pakket (verwachte uitlevering mei 2016) berekend. De effecten worden meegenomen in de Bestuursrapportage 2016 en de Programmabegroting 2017-2021.

Overheden zijn per 1 januari 2016 belastingplichtig over 'ondernemersactiviteiten'. Grondexploitaties vallen binnen deze categorie. De consequenties van deze vennootschapsbelasting zijn onderzocht en worden, indien van belang, in het MPG toegelicht

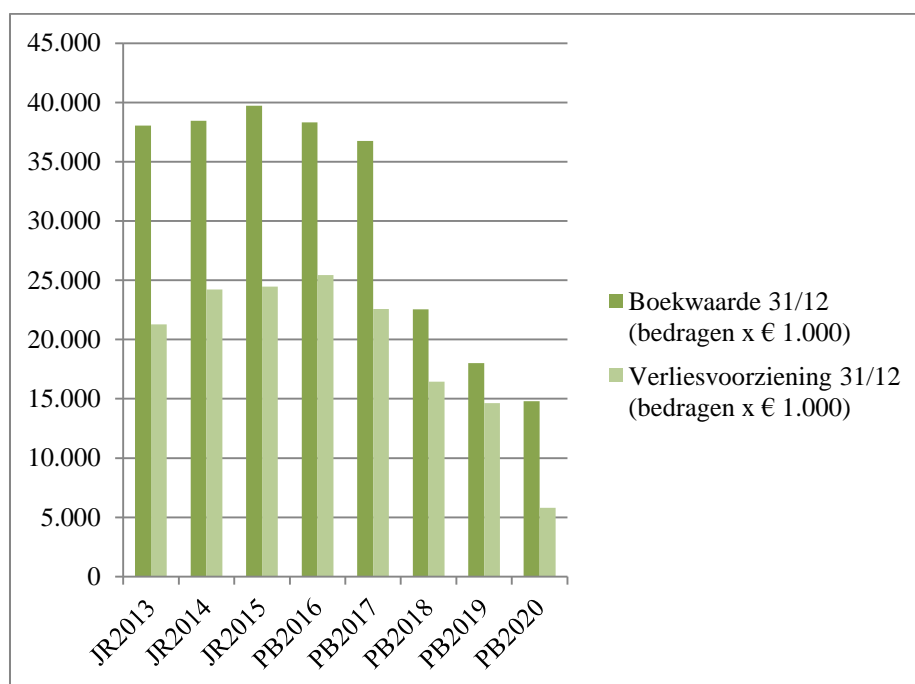
Projecten

Haarlem heeft thans 17 actuele grondexploitaties. Het totaal geraamde bouwprogramma binnen de actuele grondexploitaties bedraagt ruim 2.500 woningen, circa 50.000 m² bvo niet-woningbouw en ruim 100.000 m² grond (bedrijfsterrein).

Belangrijkste ontwikkelingen in de projecten

- Voor het Slachthuissterrein en Laan van Decima hebben belangrijke marktconsultaties plaatsgevonden. Hier wordt in 2016 vervolg aan gegeven.
- Er zijn overeenkomsten gesloten voor de herontwikkeling van Scheepmakerskwartier Fase 2. De uitwerking van de bouwplannen volgt.
- De locatie DSK 2 zal in de verkoop gebracht worden.
- Voor Aziëweg en Meerwijk hebben ontwikkelaars koopovereenkomsten getekend. Planning is dat de uitvoering van beide projecten in 2016 gaat starten.
- De streefdatum voor de start van het bouwplan Italiëlaan in Europawijk is 2016/2017.
- Voor Schalkstad wordt de verkoop van percelen grond op het Floridaplein via een tender voorbereid.
- Het bestemmingsplan Entree Oost is vastgesteld dus de planvorming voor de eerste bouwfase kan uitgewerkt worden. De eerste grondoverdracht zal in het tweede kwartaal 2016 plaatsvinden.
- Voor de herontwikkeling van het Deliterrein is de intentieovereenkomst ondertekend door de ontwikkelaar. Het streven is in 2016 de koopovereenkomst te laten ondertekenen.

Financiële ontwikkeling MPG op hoofdlijnen

In de jaren 2013 tot en met 2015 is de boekwaarde van de exploitaties en de bijbehorende verliesvoorziening gestegen. Met ingang van het MPG 2016-2020 is een trendbreuk zichtbaar. Door de aantrekkende markt daalt de grondvoorraad en verliesvoorziening onder de € 15 miljoen in 2020. Voor de gemeente is dit een positieve ontwikkeling.

(bedragen x €1.000)

Ontwikkeling boekwaarde MPG 2016-2020	Programmabegroting				
	2016	2017	2018	2019	2020
Boekwaarde grondexploitatie 1/1	39.713	38.318	36.756	22.539	18.006
Kosten grondexploitatie exclusief rente	5.754	15.955	2.973	8.772	2.601
Baten grondexploitatie	-8.749	-15.620	-13.628	-12.310	-1.570
Rentetoerekening grondexploitatie	1.589	1.533	1.470	902	720
Verwachte verliezen bij afsluiting grondexploitatie	0	-3.738	-6.791	-2.373	-9.101
Verwachte winsten bij afsluiting grondexploitatie	11	308	1.760	476	4.149
Boekwaarde grondexploitatie 31/12	38.318	36.756	22.539	18.006	14.806

Een andere ontwikkeling is het afsluiten van grondexploitaties. In de komende jaren 2016 tot en met 2020 verwacht het college 11 exploitaties af te sluiten. Hierbij wordt voor zes plannen een winst voorzien van in totaal € 6,7 miljoen en voor 5 plannen een verlies van in totaal € 22 miljoen. Voor het verlies is reeds een voorziening getroffen en dit leidt dus niet meer tot een negatief effect op de financiële positie. Daarentegen zorgt de winst wel voor een toevoeging aan de reserve grondexploitatie die dan uitkomt op € 5,030 miljoen ultimo 2020. Daarmee wordt de weerstandpositie van de gemeente verder versterkt.

De verwachte daling van de grondvoorraad heeft als bijkomend voordeel dat de rentelast voor de grondexploitatie afneemt. Dit effect wordt versterkt als de nieuwe regels van rentetoerekening van kracht worden in 2017. Het voordelige effect op de grondexploitaties heeft wel een keerzijde.

Grondexploitaties dragen namelijk voor een groot deel bij aan het positieve renteresultaat wat wordt ingezet als algemeen dekkingsmiddel in de gemeentebegroting. Het rente voordeel op de grondexploitaties zorgt dus voor een nadeel op de algemene dekkingsmiddelen. Aan de andere kant wordt de begroting veel minder belast met de toevoeging van rente aan de verliesvoorziening.

Weerstandsvermogen

bedragen x €1.000)

Ontwikkeling Weerstandsvermogen MPG 2016-2020	Programmabegroting				
	2016	2017	2018	2019	2020
Stand reserve grondexploitatie per 1/1	-1.120	-153	-130	-1.242	-1.137
Verwachte winsten bij afsluiting grondexploitatie	-11	-308	-1.760	-476	-4.149
Toevoeging bijdrage ISV-Wonen		-292			
Onttrekking CW verliesvoorziening actieve exploitaties	978	623	648	582	255
Stand reserve grondexploitatie per 31/12	-153	-130	-1.242	-1.137	-5.030
Stand verliesvoorzieningen per 1/1	-24.462	-25.440	-22.576	-16.432	-14.641
Verwachte verliezen bij afsluiting grondexploitatie	0	3.738	6.791	2.373	9.101
CW verliesvoorziening actieve exploitaties	-978	-623	-648	-582	-255
Stand verliesvoorzieningen per 31/12	-25.440	-22.325	-16.432	-14.641	-5.796
Weerstandsvermogen per 31/12	-25.593	-22.455	-17.674	-15.778	-10.826
Boekwaarde grondexploitaties per 31/12	38.318	36.756	22.539	18.006	14.806
Vershil	12.725	14.301	4.865	2.229	3.980

Het aanwezig weerstandsvermogen bedraagt per 1 januari 2016 € 25,582 miljoen. Dit bedrag is opgebouwd uit de reserve grondexploitaties (€ 1,120 miljoen) plus de voorziening toekomstige verliezen grondexploitaties (€ 24,462 miljoen).

Het weerstandsvermogen daalt naar € 10,826 miljoen ultimo 2020, maar daalt minder sterk dan de boekwaarde van de grondexploitaties (van € 38,318 miljoen naar € 14,806 miljoen). Des te kleiner het verschil tussen de boekwaarde en het aanwezige weerstandsvermogen des te beter de weerstandspositie. De verwachte weerstandspositie in 2020 is daarmee beter dan in 2016.

Beslispunt

Het college stelt de raad voor:

- Het *Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG) 2016-2020* vast te stellen;
- In 2017 een bedrag van € 292.000 over te hevelen van de reserve ISV-Wonen naar de reserve Grondexploitaties.

De overige uit de vaststelling van het MPG 2016 voortvloeiende reservemutaties zijn conform de financiële verordening gemeente Haarlem en worden verwerkt in de Programmabegroting 2017-2021.

7 Belastingen en woonlasten

7.1 Uitgangspunten en landelijke ontwikkelingen

Algemene uitgangspunten tarievenbeleid

Het belastingbeleid in Haarlem is gebaseerd op twee uitgangspunten: kostendekkendheid voor rechten en inflatieaanpassing voor belastingen. Voor 2017 wordt voor belastingen een inflatie aangehouden van 1%, zoals berekend en toegelicht in bijlage 3: Richtlijnen Programmabegroting 2017-2021. Voor heffingen geldt dat een compensatie pas mogelijk is als die binnen de grenzen van kostendekkendheid blijft, maar de belastingvoorstellen worden pas in december 2016 (voorafgaand aan het begrotingsjaar 2017) vastgesteld.

Naast deze algemene uitgangspunten van het tarievenbeleid is in het coalitieprogramma Haarlem 2014-2018 Samen Doen! vastgelegd de gemeentelijke belastingen, behoudens inflatie, ongemoeid te laten, met uitzondering van de precariotarieven op kabels en leidingen. De woonlasten in Haarlem liggen boven het landelijk gemiddelde van de 100.000+ gemeenten. Het uitgangspunt van beleid is dat de woonlasten relatief niet verder stijgen. Daarom zal de OZB voor woningen de komende jaren niet meer stijgen dan met het inflatiepercentage. De OZB voor niet-woningen wordt het komende jaar nog wel met maximaal 3% boven inflatie verhoogd (tot maximaal het gemiddelde van de grote gemeenten). Voor de riool- en afvalstoffenheffingen geldt het uitgangspunt dat deze 100% kostendekkend moeten blijven.

Inzicht in wettelijke ontwikkelingen

Bij brief van 1 december 2015 heeft de vaste Kamercommissie van Binnenlandse Zaken schriftelijke terugkoppeling gegeven van de gesprekken die over de rioolheffing en de precariorechten worden gevoerd met de VNG. Voor de rioolheffing wordt, zoals de minister van Binnenlandse Zaken in zijn brief van 10 november 2015 aan de Tweede Kamer heeft gemeld, het principe van 'de gebruiker betaalt' centraal gesteld. In de uitwerking wordt bekeken of het mogelijk is dat gemeenten een eigen keuze kunnen blijven maken voor wat betreft de grondslagen van de rioolheffing, mits deze rechtstreeks verband houden met de belasting van het riool. De minister zal nog dit jaar een wetsvoorstel naar de Tweede Kamer sturen. In Haarlem wordt rioolheffing geheven van de eigenaar tegen een vast tarief. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen het hebben van een directe aansluiting op de riolering en een indirecte aansluiting. Het is op dit moment niet duidelijk of deze heffingsgrondslag gehandhaafd kan blijven. Daarvoor moet het wetsvoorstel afgewacht worden.

Voor de (door het Rijk gewenste) afschaffing van precario op nutsnetwerken wordt gemeld, dat dit het beste kan worden geregeld bij een komende grotere hervorming/verruiming van het gemeentelijk belastinggebied (zie VNG advies vergroting financiële ruimte voor gemeenten informatienota [2015/329842](#)), aldus de minister. Daarin kunnen de effecten worden opgevangen. Hierop vooruitlopend stuurt de minister dit voorjaar een wetsvoorstel naar de Tweede Kamer om er in ieder geval voor te zorgen dat met ingang van 1 januari 2017 de tarieven voor precario op nutsnetwerken niet verder oplopen en het aantal gemeenten dat deze vorm van precario heft, niet verder stijgt. Het wetsvoorstel gaat uit van afschaffing, maar biedt gemeenten nog tien jaar de mogelijkheid om maximaal het op 1 januari 2016 in hun gemeente geldende tarief te hanteren. Na uiterlijk tien jaar is geen precarioheffing meer mogelijk op nutsnetwerken. Deze periode kan worden bekort bij een grotere hervorming/verruiming van het gemeentelijk belastinggebied. Na 2018 wordt de opbrengst uit precario op kabels en leidingen niet meer aangewend ten behoeve van de begroting (dekking), maar gestort in de reserve achterstallig onderhoud, waardoor afschaffing geen consequenties heeft voor een sluitende meerjarenraming, maar uiteraard wel op de beschikbare middelen voor achterstallig onderhoud. Gelet op de maximale termijn van tien jaar, wordt over een aantal jaar bezien hoe dit wordt opgevangen.

7.2 Woonlasten

Haarlem vergeleken met andere gemeenten

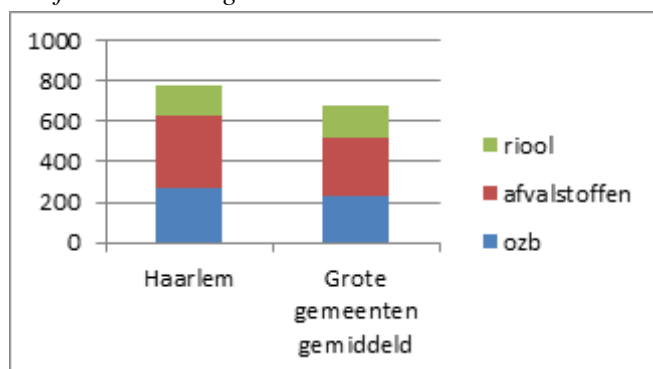
Jaarlijks vergelijkt het COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden) de tarieven en woonlasten van grote gemeenten. In 2016 stijgen de woonlasten van de grote gemeenten gemiddeld met 0,6%, dat is minder dan de verwachte inflatie. De woonlasten in Haarlem dalen echter in 2016 met 2% volgens de COELO-definitie.

De daling in Haarlem wordt met name veroorzaakt door een lager tarief afvalstoffenheffing. Een rechtszaak ten aanzien van het verbeterde contract voor de verwerking van restafval is in het voordeel van de gemeente beslist. Hierdoor is het tarief voor afvalstoffenheffing verlaagd van € 354 naar € 337. De OZB en rioolheffing laten een minder sterke stijging zien ten opzichte van het gemiddelde van de grote gemeenten. De OZB stijgt in 2016 gemiddeld 1,5% en in Haarlem 0,9%. De rioolheffing stijgt gemiddeld 1,9%, maar daalt in Haarlem met 0,4%.

De netto-woonlasten van een meerpersoonshuishouden in 2016 in Haarlem bedragen € 762 per woning (was € 778 in 2015). Het gemiddelde van de grote gemeenten in 2016 bedraagt € 679. De woonlasten in Haarlem zijn 12% hoger dan het gemiddelde van de grote gemeenten. Vooral de afvalstoffenheffing draagt hieraan bij (€ 337 versus € 283 gemiddeld). De duurste grote gemeente is Delft (€ 832), de goedkoopste Den Haag (€ 249).

Van de 36 grote gemeenten daalt Haarlem van plaats drie in 2015 naar plaats zes van duurste gemeenten in 2016. Dat betekent dat vijf gemeenten hogere en 30 gemeenten lagere woonlasten hebben dan Haarlem.

Grafiek 1: Omvang woonlasten 2016

Ontwikkelingen woonlasten

De lokale woonlastendruk voor een gemiddeld meerpersoonshuishouden is opgebouwd uit de zogenaamde woning gebonden heffingen: de OZB voor woningen, de riool- en de afvalstoffenheffing. Na vaststelling van de belastingvoorstellen in december, bedragen de woonlasten voor 2016 € 762 per meerpersoonshuishouden. Indien voor 2017 rekening wordt gehouden met de inflatiecorrectie voor OZB kan het volgende overzicht worden verstrekt van de ontwikkeling van de woonlasten:

(bedragen x €1.000)

Lokale lastendruk Woonlasten 2016-2021 prijspeil 2017	2016	2017	2018	2019	2020
OZB eigenaren woningen	269	272	272	272	272
Rioolheffing	156	152	158	164	170
Afvalstoffenheffing	337	321	321	321	330
Totaal	762	745	751	757	772
Woonlastenindex	100%	98%	99%	99%	101%

Toelichting:

OZB:

De OZB stijgt niet verder dan inflatiedoorberekening. Omdat als prijspeil 2017 wordt aangehouden, blijven de woonlasten op dit onderdeel ongewijzig na 2017.

Rioolheffing:

Als gevolg van een verschuiving in fasering van investeringen in de riolering, dalen de lasten van riolering op kortere termijn. In 2020/2021 is het investeringsniveau weer op peil zoals bij de begroting 2015 werd voorzien. In het investeringsplan is de volgende verschuiving zichtbaar:

(bedragen x €1.000)

Rioolrecht	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Dekking rioolrecht B2016-2021	-6.464	-6.562	-7.172	-7.826	-8.194	-8.574
Dekking rioolrecht B2015-2020	-7.411	-7.774	-8.123	-8.466	-8.799	-8.799
Verschil in dekking	947	1.212	950	641	606	225

Vanwege de lagere kapitaallasten stijgen de lasten van de riolering minder dan bij de begroting 2016 werd voorzien. De onderhoudskosten stijgen wel vanwege areaaluitbreiding (zie paragraaf 2.3 cluster fysiek). Deze gevolgen zijn zichtbaar gemaakt in de tabel mutatie woonlasten rioolheffing:

(bedragen x €1.000)

Lokale lastendruk Mutatie woonlasten rioolheffing	2016	2017	2018	2019	2020
Rioolheffing conform begroting 2016	156	160	163	166	171
effect prijsindexatie		1	1	1	1
Lagere kapitaallasten		-14	-11	-8	-7
Kosten areaaluitbreiding		5	5	5	5
Herberekende woonlasten	156	152	158	164	170

Afvalstoffenheffing:

In het kader van de afvalstoffenheffing is de raad geïnformeerd (2016/183383) over de kostenopbouw middels het onderzoek afvalstoffenheffing (ASH) en is de raad om haar opinie gevraagd over de beoogde scheidingsinspanning middels het Strategisch plan afvalbeheer (2016/148113).

Onderzoek ASH

De kosten van het domein afval van Spaarnelanden worden voor 2017 verlaagd door efficiencymaatregelen met € 696.000.

Bij het onderzoek naar de lasten en baten structuur van de afvalstoffenheffing is ook aandacht gegeven aan een afspraak over de opbrengsten van textiel. In 2013 is besloten om de opbrengsten te bestemmen voor re-integratie trajecten die uitgevoerd worden door Werkpas. Er zijn afspraken gemaakt in een opgesteld businessplan. Onderzocht wordt in welke mate de afspraken uit het businessplan gerealiseerd zijn. Voorts wordt onderzocht of het nog steeds wenselijk is wel de lasten en niet de baten te betrekken bij de afvalstoffenheffing en te onderzoeken wat mogelijke alternatieven zijn om de re-integratie trajecten door inzamelen en verwerken van textiel en huisraad te bekostigen. Het effect op de afvalstoffenheffing is om die reden pm geraamd.

Een aanvullend voorstel dat volgt uit het onderzoek ASH is het bijstellen van de korting voor éénpersoonshuishoudens van 40% naar 34%. De korting is daarmee meer in lijn met de kosten die afhankelijk zijn van de hoeveelheid aangeboden afval.

Ultimo 2015 bedroeg de stand van de voorziening egalisatie ASH € 1.798.000. Deze voorziening is voornamelijk gevormd uit de vrijval risicovoorziening AEB en wordt ingezet ter egalisatie van de opbrengst ten opzichte van de geraamde kostendekking. Voorgesteld wordt in de komende drie jaar de voorziening via tariefverlaging terug te geven.

Strategisch plan afvalbeheer (SPA)

Met het SPA is aan de raad inzicht gegeven in de stappen die noodzakelijk zijn om een hogere scheidingsgraad te realiseren. Aan deze maatregelen zijn ook kosten en opbrengsten verbonden. Voorgesteld wordt om voor de invoering van SPA alleen voor 2017 de eerste fase op te nemen in de afvalstoffenheffing. Daarna wordt jaarlijks bekeken wat nodig is om de ambitie van SPA te realiseren.

De ontwikkeling van de kosten van de afvalstoffenheffing kunnen als volgt worden geschetst:

(bedragen x €1.000)

Lokale lastendruk ontwikkeling afvalstoffenheffing meerpersoonshuishoudens	2016	2017	2018	2019	2020
Basis	337	337	337	337	337
Mutaties:					
Vrijval voorziening AEB 1)		-9	-9	-9	0
Effect verlaging DDO Spaarnelanden		-11	-11	-11	-11
Wijziging tariefstructuur 2)		-7	-7	-7	-7
Effect baten uit textiel		pm	pm	pm	pm
Effect prijsindexatie		4	4	4	4
Subtotaal	337	314	314	314	323
Consequenties invoering SPA fase 1		7	7	7	7
Consequenties invoering SPA volgende fasen			pm	pm	pm
Totaal lastendruk afvalstoffenheffing	337	321	321	321	330

Conclusie

De woonlasten afvalstoffenheffing meerpersoonshuishoudens dalen ten opzichte van 2016, als gevolg van een aantal zaken: mindere stijging van de rioolheffing door lagere kapitaallasten, vermindering van de kosten van afvalinzameling, de vrijval van de voorziening ASH, een verlaging van doorberekende kosten van Spaarnelanden en vanwege een gewijzigde tariefstructuur tussen één en meerpersoonshuishoudens.

7.3 Overige belastingen en heffingen

OZB-niet woningen

Als onderdeel van de invulling op de taakstelling inkomsten uit het vorige coalitieakkoord wordt de OZB-niet woningen jaarlijks tot en met 2016 met € 500.000 verhoogd tot maximaal het landelijke gemiddelde is bereikt. Het tarief in Haarlem bedraagt voor de eigenaren 0,28655% van de WOZ-waarde, terwijl landelijk voor de grote gemeenten het tarief 0,29390% bedraagt. Voor gebruikers bedraagt het tarief in Haarlem 0,22906% van de WOZ-waarde, terwijl de grote gemeenten gemiddeld een tarief van 0,22711% in rekening brengen.

Voorstel

1. Het eigenarentarief voor niet woningen is nog 2,5% lager dan het landelijk gemiddelde. Dit betekent dat er voor 2017 nog ruimte is voor een tariefsverhoging voor de niet-woningen. Hiermee wordt een extra opbrengst gegenereerd van afgerond € 200.000.
2. Het gebruikerstarief voor niet-woningen bevindt zich inmiddels al op landelijk niveau. Een verdere stijging past niet in het afgesproken beleid.

Kostendekkendheid Wabo, havengelden en begraafrechten

Als onderdeel van de invulling op de taakstelling inkomsten is in de Kadernota 2012 besloten tot een betere kostendekkendheid van de overige heffingen. Hiervoor is in de meerjarenraming een opbrengstenstijging voorzien van € 150.000 tot en met 2017. De tarieven van (bouw-) leges, haven- en begraafrechten worden met gemiddeld 1,75% extra verhoogd, dus met 2,65% totaal (inclusief inflatie). Voor de omgevingsvergunningen is dat 1,75%, omdat de inflatie bij de omgevingsvergunning is verdisconteerd in de bouwrijzen.

Precariobelasting

Bij het Onderzoek dossiers precario innemen openbare grond 2012, 2013 en 2014 ([2015/226165](#)) is gebleken dat de tekst van de huidige precarioverordening en tarieventabel voor het onderdeel ‘innemen openbare grond bij bouw’ in een beperkt aantal gevallen niet eenduidig is uitgelegd, c.q. toegepast. Op basis daarvan is aan de commissie Bestuur toegezegd de verordening hierop te verduidelijken.

Daarbij is verder de toezegging gedaan om tegelijk de hele precarioverordening door te nemen op zaken die geactualiseerd en/of vereenvoudigd kunnen worden.

Voor de huidige *tarieventabel* is erg uitgebreid. Er zijn veel verschillende categorieën waaruit bij het opleggen van de precario een keus moet worden gemaakt. Dit komt voor een deel door de uitgebreide zone- en klasse-indeling die op dit moment wordt gehanteerd. Deze zone- en klasse-indeling wordt bij de nieuwe verordening vereenvoudigd. Er blijven slechts twee zones over namelijk de zone centrum en de zone overig. De nieuwe tarieventabel wordt daarmee korter en daarmee overzichtelijker. Omdat een groot deel van de precariobelasting al aan het begin van het kalenderjaar wordt opgelegd, wordt ernaar gestreefd om de nieuwe precarioverordening te laten ingaan op 1 januari 2017.

Als onderdeel van de maatregelen om de structurele taakstelling voor 2017 en verder in te vullen, is voorgesteld nieuwe tarieven in de legesverordening op te nemen voor het geven van adviezen op het gebied van ruimtelijke initiatieven. Hiervoor wordt verwezen naar de toelichting in paragraaf 5.1. Een tweede voorstel betreft een verhoging van de grondslag voor de berekening van de Wabo-leges met 0,12% van de bouwsom.

Beslispunten

Het college stelt de raad voor ten aanzien van de *belastingen en heffingen*:

- a. Het tarief OZB woningen voor 2017 met 1% inflatie te verhogen;
- b. Het tarief voor eigenaren OZB niet-woningen per 1 januari 2017 met 2,5% boven inflatie te verhogen tot het landelijk gemiddelde, dus met 3,5%;
- c. Het tarief voor gebruikers OZB niet-woningen per 1 januari 2017 met 1% inflatie te verhogen;
- d. De tarieven afval-en rioolheffing vast te stellen op basis van 100% kostendekkendheid;
- e. Bijstellen van de korting tarief afvalstoffenheffing voor éénpersoonshuishoudens van 40% naar 34%;
- f. De egalisatievoorziening ASH in drie jaar (2017 t/m 2019) te laten vrijvallen ten behoeve van een verlaging van de tarieven afvalstoffenheffing;
- g. De kosten van fase 1 Strategisch plan afvalbeheer (2016/148113) te verwerken in de tarieven afvalstoffenheffing 2017;
- h. De tarieven voor leges (excl. Wabo) (voor zover niet wettelijk gemaximaliseerd), haven- en begraafrechten per 1 januari 2017 met 1,75 % boven inflatie te verhogen, conform de in de Kadernota 2011 vastgelegde bezuinigingstaakstelling inkomsten tot en met 2017. De tariefstijging per 1-1-2017 bedraagt daarmee 2,75%, inclusief inflatiecorrectie;
- i. In de legesverordening tarieven op te nemen voor adviezen op het gebied van ruimtelijke initiatieven.

8 Bedrijfsvoering

Na jaren van bezuinigingen staan de komende jaren verschillende nieuwe ontwikkelingen op de rol. De gemeente voert hier de regie op met behulp van een programmatische aanpak. Om de ambitieuze doelstellingen van de Digitale Overheid 2020 te halen, wil de organisatie op het terrein van digitalisering en informatisering een grote stap vooruit zetten. Daarnaast hebben de volgende HRM-onderwerpen de aandacht: het generatiepact, garantiebanen en het Individueel Keuze Budget.

Digitaal informatiebeheer en papieren archief

Door de ontwikkeling naar 100% digitaal werken binnen de organisatie verschuift de focus bij digitaal informatiebeheer meer richting het stellen van kaders en regie houden en wordt minder ingezet op de uitvoerende taken.

Security

In de nota Transparant en veilig ([2015/128172](#)) is de visie voor informatiebeveiliging en verschillende bijpassende security-maatregelen beschreven. In 2015 is een start gemaakt met deze maatregelen en in 2016 wordt hier verder aan gewerkt. Het gaat hier om verbeteringen op het gebied van preventie, pro-actie en snelle reactie ter voorkoming van grote beveiligingsproblemen. De ervaringen en bedreigingen vanuit de digitale criminaliteit (hackers) ontwikkelen zich in een razend tempo. Haarlem heeft tot nu toe succesvol geopereerd op dit vlak. Snellere en aanvullende maatregelen om onze netwerken op een goed niveau te blijven beschermen, blijven echter noodzakelijk. Als de maatregelen niet uit de bestaande budgetten kunnen worden gedekt, zal er extra budget voor worden gevraagd.

Vervanging grote softwarepakketten

Om te kunnen vernieuwen, moeten de sterk verouderde kernapplicaties (zoals Verseon, GWS, GFS en E-HRM) tijdig worden vervangen. Hierbij zijn de beschikbare middelen en capaciteit een aandachtspunt. Op dit moment wordt de aanpak en de planning in verschillende scenario's uitgewerkt. Met de huidige bemensing kan de vervanging volgtijdelijk plaatsvinden.

Datacenter

Om op het terrein van digitalisering stappen voorwaarts te kunnen zetten moet worden gekeken naar het tijdig vervangen van de digitale infrastructuur waarmee de organisatie haar werk doet. Dit jaar start daarom de voorbereiding voor de vervanging van het datacenter. Op dit moment worden scenario's uitgewerkt om een goede oplossing te creëren voor de toekomst. Uit deze scenario's komen verschillende kostenplaatjes voort. Vooralsnog wordt ingeschat dat de maximale kosten tussen de € 2 en de € 2,5 miljoen uitkomen, uitgesmeerd over de periode tot realisatie. Hierbij worden zowel het investeringsplan als de exploitatie benut. Als de maatregelen niet uit de genoemde dekkingsbronnen kunnen worden gedekt, zal er extra budget worden gevraagd.

Interne auditing (security en informatiebeheer)

Het Rijk stuurt aan op de invoering van een Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA) per 2017. Vanaf volgend jaar is het dan nodig een interne auditor op het gebied van Informatiebeveiliging en Informatiebeheer aan te stellen. Naar verwachting is er bij de begroting meer zicht op de eisen van het Rijk.

Generatiepact

VNG en bonden hebben afgesproken dat gemeenten de mogelijkheden van een generatiepact gaan onderzoeken. Het generatiepact is een instrument om oudere werknemers lang(er) actief in het arbeidsproces te houden. Anderzijds is het een middel om deze werknemers te stimuleren minder te gaan werken, zodat structureel ruimte ontstaat in de formatie om de verjonging van de sector een

impuls te geven. Met het generatiepact wordt beweging gecreëerd en ontstaat voor de organisatie ook een evenwichtiger leeftijdsopbouw. Voor de noodzakelijke herbezetting zal een extra budget noodzakelijk zijn. Onderzocht wordt wat de omvang hiervan moet zijn.

Garantiebanen

In het Sociaal Akkoord van april 2013 hebben kabinet en werkgevers afgesproken 125.000 extra banen te creëren voor mensen met een arbeidsbeperking. Deze opdracht moet uiterlijk 2026 zijn gerealiseerd. Haarlem gelooft in kansen voor Haarlemmers met afstand tot de arbeidsmarkt. Daarom heeft de gemeente het Lokaal Sociaal Akkoord gesloten en de toezegging gedaan om vanaf 2015 vijf garantiebanen per jaar te realiseren. In 2026 is het maximum aantal van 50 garantiebanen bereikt. Dit brengt ook substantiële kosten met zich mee. Uiterlijk bij de Programmabegroting 2017-2021 is er meer duidelijkheid over de vraag hoe de gemeente Haarlem de garantiebanen daadwerkelijk binnen de eigen organisatie gaat realiseren en de wijze waarop de bijbehorende kosten worden gedekt.

9 Voorstel

Het college stelt de raad voor:

Kennis te nemen van:

1. De voortgang van de uitvoering van de *het coalitieprogramma 2014-2018 Samen doen!* (zie paragraaf 2.1).
2. De *beleidsmatige hoofdkoers* binnen de clusters sociaal, fysiek en burger en bestuur die wordt uitgewerkt in de Programmabegroting 2017-2021 (zie paragraaf 2.2, 2.3 en 2.4).
3. De *vuistregel* voor de relatie tussen de groei van de stad (toename van het aantal inwoners en woningen) en de inkomsten (zie paragraaf 2.5 en bijlage 4).
4. De gevolgen die de *wijzigingen in het BBV* heeft voor de overhead en rentetoerekening (zie paragraaf 2.6).
5. De *innovaties in de programmabegroting*, in het bijzonder de verbetertrajecten beleidsindicatoren en meer financiën in de begroting en de ontwikkeling van de gebiedsbegroting (zie paragraaf 2.7).
6. De *risico's en onzekerheden ten aanzien van de financiële kaderstelling* (zie hoofdstuk 3).
7. De ingeschatte ontwikkeling van de *algemene reserve en de algemene reserve grondexploitatie* (zie paragraaf 3.3).

en te besluiten:

8. Het *Strategisch plan afvalbeheer* vast te stellen;
 - a. Waarbij wordt gekozen voor ambitie 1, waarmee wordt voldaan aan de landelijke afvalscheidingsnorm van 68%, waarbij de fasen na 2017 jaarlijks worden afgewogen tegen de financiële consequenties.
 - b. De voorgestelde vaststelling van SPA vindt plaats onder gelijktijdige intrekking van de bestaande beleidskaders: beëindiging van GFT-inzameling bij hoogbouw (2005/3041), de businesscase DAB ([2014/31014](#)) en de garantstelling aan Spaarnelanden van €3,8 miljoen voor de uitvoering van DAB ([2014/21455](#)).
9. Om uitvoering te geven aan de *wijzigingen in de BBV* en de wens om *meer financiën in de begroting* op te nemen:
 - a. Een reserve kapitaallasten activa met een maatschappelijk nut in te stellen per 1 januari 2017 ter dekking van investeringen met maatschappelijk nut;
 - b. Het kasstroomplafond te verhogen om investeringen met maatschappelijk nut mogelijk te maken die na 2016 niet meer ten laste van de exploitatie gebracht mogen worden;
 - c. In de begroting wijzigingen van € 100.000 of meer afzonderlijk toe te lichten/specificeren. Verder worden tekstuele koppelingen aangebracht tussen de voorliggende besluiten uit de Kadernota 2016 en teksten in de Programmabegroting 2017-2021 die niet financieel doorwerken;
 - d. De programmabegroting op te delen in kleinere producten van ongeveer € 5 miljoen of minder, waarbij autorisatie op beleidsniveau ongewijzigd blijft, conform bijlage 6.
10. Het *begrotingskader* vast te stellen en de Programmabegroting 2017-2021 op te stellen conform deze kaders, onderscheiden naar:
 - a. Mutaties financiële voortgangsrapportage 2016;
 - b. De bezuinigingsvoorstellen;

- c. De bestemming van het rekeningresultaat 2015 als volgt vast te stellen;
 - de bestemmingsvoorstellen jaarrekeningsaldo 2015;
 - van het saldo na bestemming 50% (€ 2,6 miljoen) aan te wenden voor schuldreductie;
 - van het saldo na bestemming 50% (€ 2,6 miljoen) aan te wenden om in te zetten als dekkingsmiddelen voor 2016, 2017 en 2018;
 - d. Financiële ontwikkelingen cluster sociaal;
 - e. Financiële ontwikkelingen cluster fysiek;
 - f. Financiële ontwikkelingen cluster burger en bestuur;
 - g. De bestemmingsreserves Regionaal kompas en Regionaal Informatie en Expertisecentrum in te stellen.
11. De financiële wijzigingen over 2016 die uit de *Kadernota 2016, inclusief de financiële voortgangsrapportage 2016 (zie hoofdstuk 4)*, voortvloeien vast te stellen en deze financieel technisch te verwerken in de begroting 2016 volgens de begrotingswijziging Kadernota 2016 in bijlage 5.
12. Ten aanzien van *Duurzame stedelijke vernieuwing*:
- a. Met ingang van 1 juli 2016 de bestemmingsreserve Duurzame stedelijke vernieuwing (Dsv) in te stellen, overeenkomstig de beschreven condities;
 - b. Met ingang van de Programmabegroting 2017-2021 het structurele bedrag voor activiteiten Dsv niet meer in een reserve te storten maar als budget in de exploitatiebegroting op te nemen.
13. Ten aanzien van de *reserve Beheer en Onderhoud*:
- a. Project ‘Herprofilering Kleine Houtstraat / Lange Veerstraat’ uit te voeren en te dekken uit de reserve Beheer en onderhoud.
14. Ten aanzien van *investeringen*:
- a. Het niet gebruikte investeringsvolume tot aan het plafond van € 26,5 miljoen in jaar t-1 aan te wenden voor toekomstige jaren;
 - b. Alle investeringen inclusief de doorgeschoven investeringen uit voorgaande jaren vanaf het jaar 2019 onder het kasstroomplafond laten vallen;
 - c. Bij elk investeringsbesluit dat meer middelen nodig heeft dan in het investeringsplan is opgenomen, aan te geven of het meerdere aan investeringsvolume binnen of buiten het kasstroomplafond valt;
 - d. In te stemmen met de verandering van de categoriecodes van de volgende investeringen:
 - Rioolinvesteringen (IP 63.19) van categorie B naar A;
 - Vervanging parkeerautomaten (IP 12.20) van categorie A naar C;
 - Diverse vervangingsinvestering (IP 12.15 en WZ.14) van B naar A;
 - e. Tot het afsluiten van de in bijlage 8 opgenomen kredieten;
 - f. In te stemmen met het kader voor het Investeringsplan 2017-2021 zijnde:
 - Actualisatie investeringsplan 2015-2020;
 - Nieuwe aanvragen;
 - Doorschuiven reeds opgenomen investeringen 2016-2021.
15. Het college stelt de raad voor:
- a. Het *Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG) 2016-2020* vast te stellen;
 - b. In 2017 een bedrag van € 292.000 over te hevelen van de reserve ISV-Wonen naar de reserve Grondexploitaties.

16. Ten aanzien van de *belastingen en heffingen*:

- a. Het tarief OZB woningen voor 2017 met 1% inflatie te verhogen;
- b. Het tarief voor eigenaren OZB niet-woningen per 1 januari 2017 met 2,5% boven inflatie te verhogen tot het landelijk gemiddelde, dus met 3,5%;
- c. Het tarief voor gebruikers OZB niet-woningen per 1 januari 2017 met 1% inflatie te verhogen;
- d. De tarieven afval-en rioolheffing vast te stellen op basis van 100% kostendekkendheid;
- e. Bijstellen van de korting tarief afvalstoffenheffing voor éénpersoons-huishoudens van 40% naar 34%;
- f. De egalisatievoorziening ASH in drie jaar (2017 t/m 2019) te laten vrijvallen ten behoeve van een verlaging van de tarieven afvalstoffenheffing;
- g. De kosten van fase 1 Strategisch plan afvalbeheer ([2016/148113](#)) te verwerken in de tarieven afvalstoffenheffing 2017;
- h. De tarieven voor leges (excl. Wabo) (voor zover niet wettelijk gemaximaliseerd), haven- en begraafrechten per 1 januari 2017 met 1,75 % boven inflatie te verhogen, conform de in de Kadernota 2011 vastgelegde bezuinigingstaakstelling inkomsten tot en met 2017. De tariefstijging per 1-1-2017 bedraagt daarmee 2,75%, inclusief inflatiecorrectie;
- i. In de legesverordening tarieven op te nemen voor adviezen op het gebied van ruimtelijke initiatieven.

10 Besluit

De raad der gemeente Haarlem,

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders

Neemt kennis van:

1. De voortgang van de uitvoering van de *het coalitieprogramma* 2014-2018 Samen doen! (zie paragraaf 2.1).
2. De *beleidsmatige hoofdkeers* binnen de clusters sociaal, fysiek en burger en bestuur die wordt uitgewerkt in de Programmabegroting 2017-2021 (zie paragraaf 2.2, 2.3 en 2.4).
3. De *vuistregel* voor de relatie tussen de groei van de stad (toename van het aantal inwoners en woningen) en de inkomsten (zie paragraaf 2.5 en bijlage 4).
4. De gevolgen die de *wijzigingen in het BBV* heeft voor de overhead en rentetoerekening (zie paragraaf 2.6).
5. De *innovaties in de programmabegroting*, in het bijzonder de verbetertrajecten beleidsindicatoren en meer financiën in de begroting en de ontwikkeling van de gebiedsbegroting (zie paragraaf 2.7).
6. De *risico's en onzekerheden ten aanzien van de financiële kaderstelling* (zie hoofdstuk 3).
7. De ingeschatte ontwikkeling van de *algemene reserve en de algemene reserve grondexploitatie* (zie paragraaf 3.3).

en besluit:

8. Het *Strategisch plan afvalbeheer* vast te stellen;
 - a. Waarbij wordt gekozen voor ambitie 1, waarmee wordt voldaan aan de landelijke afvalscheidingsnorm van 68%, waarbij de fasen na 2017 jaarlijks worden afgewogen tegen de financiële consequenties.
 - b. De voorgestelde vaststelling van SPA vindt plaats onder gelijktijdige intrekking van de bestaande beleidskaders: beëindiging van GFT-inzameling bij hoogbouw (2005/3041), de businesscase DAB ([2014/31014](#)) en de garantstelling aan Spaarnelanden van €3,8 miljoen voor de uitvoering van DAB ([2014/21455](#)).
9. Om uitvoering te geven aan de *wijzigingen in de BBV* en de wens om *meer financiën in de begroting* op te nemen:
 - a. Een reserve kapitaallasten activa met een maatschappelijk nut in te stellen per 1 januari 2017 ter dekking van investeringen met maatschappelijk nut;
 - b. Het kasstroomplafond te verhogen om investeringen met maatschappelijk nut mogelijk te maken die na 2016 niet meer ten laste van de exploitatie gebracht mogen worden;
 - c. In de begroting wijzigingen van € 100.000 of meer afzonderlijk toe te lichten/specificeren. Verder worden tekstuele koppelingen aangebracht tussen de voorliggende besluiten uit de Kadernota 2016 en teksten in de Programmabegroting 2017-2021 die niet financieel doorwerken;
 - d. De programmabegroting op te delen in kleinere producten van ongeveer € 5 miljoen of minder, waarbij autorisatie op beleidsniveau ongewijzigd blijft, conform bijlage 6.
10. Het *begrotingskader* vast te stellen en de Programmabegroting 2017-2021 op te stellen conform deze kaders, onderscheiden naar:
 - a. Mutaties financiële voortgangsrapportage 2016;
 - b. De bezuinigingsvoorstellen;

- c. De bestemming van het rekeningresultaat 2015 als volgt vast te stellen;
 - de bestemmingsvoorstellen jaarrekeningsaldo 2015;
 - van het saldo na bestemming 50% (€ 2,6 miljoen) aan te wenden voor schuldreductie;
 - van het saldo na bestemming 50% (€ 2,6 miljoen) aan te wenden om in te zetten als dekkingsmiddelen voor 2016, 2017 en 2018;
 - d. Financiële ontwikkelingen cluster sociaal;
 - e. Financiële ontwikkelingen cluster fysiek;
 - f. Financiële ontwikkelingen cluster burger en bestuur;
 - g. De bestemmingsreserves Regionaal Kompas en Regionaal Informatie en Expertisecentrum in te stellen.
11. De financiële wijzigingen over 2016 die uit de *Kadernota 2016*, inclusief de financiële voortgangsrapportage 2016 (zie hoofdstuk 4), voortvloeien vast te stellen en deze financieel technisch te verwerken in de begroting 2016 volgens de begrotingswijziging Kadernota 2016 in bijlage 5.
12. Ten aanzien van *Duurzame stedelijke vernieuwing*:
- a. Met ingang van 1 juli 2016 de bestemmingsreserve Duurzame stedelijke vernieuwing (Dsv) in te stellen, overeenkomstig de beschreven condities;
 - b. Met ingang van de Programmabegroting 2017-2021 het structurele bedrag voor activiteiten Dsv niet meer in een reserve te storten maar als budget in de exploitatiebegroting op te nemen.
13. Ten aanzien van de *reserve Beheer en Onderhoud*:
- a. Project ‘Herprofilering Kleine Houtstraat / Lange Veerstraat’ uit te voeren en te dekken uit de reserve Beheer en onderhoud.
14. Ten aanzien van *investeringen*:
- a. Het niet gebruikte investeringsvolume tot aan het plafond van € 26,5 miljoen in jaar t-1 aan te wenden voor toekomstige jaren;
 - b. Alle investeringen inclusief de doorgeschoven investeringen uit voorgaande jaren vanaf het jaar 2019 onder het kasstroomplafond laten vallen;
 - c. Bij elk investeringsbesluit dat meer middelen nodig heeft dan in het investeringsplan is opgenomen, aan te geven of het meerdere aan investeringsvolume binnen of buiten het kasstroomplafond valt;
 - d. In te stemmen met de verandering van de categoriecodes van de volgende investeringen:
 - Rioolinvesteringen (IP 63.19) van categorie B naar A;
 - Vervanging parkeerautomaten (IP 12.20) van categorie A naar C;
 - Diverse vervangingsinvestering (IP 12.15 en WZ.14) van B naar A;
 - e. Tot het afsluiten van de in bijlage 8 opgenomen kredieten;
 - f. In te stemmen met het kader voor het Investeringsplan 2017-2021 zijnde:
 - Actualisatie investeringsplan 2015-2020;
 - Nieuwe aanvragen;
 - Doorschuiven reeds opgenomen investeringen 2016-2021.
15. De raad besluit:
- a. Het *Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG) 2016-2020* vast te stellen;
 - b. In 2017 een bedrag van € 292.000 over te hevelen van de reserve ISV-Wonen naar de reserve Grondexploitaties.

16. Ten aanzien van de *belastingen en heffingen*:

- a. Het tarief OZB woningen voor 2017 met 1% inflatie te verhogen;
- b. Het tarief voor eigenaren OZB niet-woningen per 1 januari 2017 met 2,5% boven inflatie te verhogen tot het landelijk gemiddelde, dus met 3,5%;
- c. Het tarief voor gebruikers OZB niet-woningen per 1 januari 2017 met 1% inflatie te verhogen;
- d. De tarieven afval-en rioolheffing vast te stellen op basis van 100% kostendekkendheid;
- e. Bijstellen van de korting tarief afvalstoffenheffing voor éénpersoons-huishoudens van 40% naar 34%;
- f. De egalisatievoorziening ASH in drie jaar (2017 t/m 2019) te laten vrijvallen ten behoeve van een verlaging van de tarieven afvalstoffenheffing;
- g. De kosten van fase 1 Strategisch plan afvalbeheer ([2016/148113](#)) te verwerken in de tarieven afvalstoffenheffing 2017;
- h. De tarieven voor leges (excl. Wabo) (voor zover niet wettelijk gemaximaliseerd), haven- en begraafrechten per 1 januari 2017 met 1,75 % boven inflatie te verhogen, conform de in de Kadernota 2011 vastgelegde bezuinigingstaakstelling inkomsten tot en met 2017. De tariefstijging per 1-1-2017 bedraagt daarmee 2,75%, inclusief inflatiecorrectie;
- i. In de legesverordening tarieven op te nemen voor adviezen op het gebied van ruimtelijke initiatieven.

Gedaan in de vergadering van 30 juni 2016

De griffier

De voorzitter

Bijlagen

Bijlage 1: Meerjarenperspectief grondexploitaties (MPG)

Bijlage 2: Begrotingskader

bedragen x € 1.000)

Financiële ontwikkelingen die voortvloeien uit reeds genomen besluiten	2016	2017	2018	2019	2020
Zie pagina 13 van de Programmabegroting 2016-2020	0 v	-1.600 v	2.043 n	1.148 n	845 n
Verwerking eerder genomen besluiten:					
Doorwerking Bestuursrapportage 2015-3 (2015/472398)	-400 v	-481 v	-482 v	-497 v	-497 v
Haarlemse belastingvoorstellen 2016 (2015/463997)	616 n	616 n	616 n	616 n	616 n
Kosten nachttrein (2015/303293)		50 n	50 n	50 n	pm n
Brug Industriehaven (2015/40473)		48 n	48 n	48 n	48 n
Uitkomst na verwerking eerder genomen besluiten	216 n	-1.367 v	2.275 n	1.365 n	1.012 n
Mutaties financiële voortgangsrapportage 2016					
Verwerking septembercirculaire (2015/394857)	-2.081 v	-1.994 v	-3.281 v	-2.474 v	-3.311 v
Doorwerking decembercirculaire	480 n	474 n	348 n	348 n	350 n
Overige wijzigingen financiële voortgangsrapportage	1.100 n	35 n	35 n	35 n	
Uitkomst na verwerking financiële voortgangsrapportage 2016	-285 v	-2.852 v	-623 v	-726 v	-1.949 v
Ontwikkeling begrotingskader algemeen					
Resterende bezuinigingstaakstelling		1.033 n	1.033 n	702 n	702 n
Bezuinigingsvoorstellen (uitgesplitst in onderstaande bijlage 1)		-1.227 v	-1.227 v	-1.177 v	-1.177 v
Invulling bezuinigingstaakstelling		-194 v	-194 v	-475 v	-475 v
Bestemming rekeningresultaat					
Rekeningresultaat 2015	-6.934 v				
Bestemmingsvoorstellen					
Herstructurering WSW-sector	489 n				
Regeling minimabeleid	250 n				
Regionaal Kompas	164 n				
RIEC	223 n				
Regionaal werkbedrijf	70 n				
Reservering voor minima en bijzondere bijstand	492 n				
Schuldreductie	2.623 n				
Minder bezuinigen (door saldo aan algemene reserve toe te voegen en in 2016 resp. 2017 te onttrekken)	2.623 n				
Bestemming Saldo:	0				
Aanwending voor financieel kader	-284 v	-306 v	-2.033 v		
Indexatie personeelslasten		1.666 n	1.652 n	1.652 n	1.652 n
Indexatie overige baten en lasten		242 n	219 n	202 n	202 n
Financiële consequenties indexatie conform richtlijnen begroting	0	1.908 n	1.871 n	1.854 n	1.854 n

Financiële ontwikkelingen die voortvloeien uit reeds genomen besluiten	2016	2017	2018	2019	2020
Fin. consequenties actualisatie IP	-312 v	142 n	863 n	1.222 n	755 n
Mutatie cluster sociaal					
Bijdrage Zandvoort voor vaste beheerskosten (progr. 2)		-500 v	-1.050 v	-1.050 v	-1.050 v
Aanwending bijdrage voor dekking overhead (progr. 7)		500 n	1.050 n	1.050 n	1.050 n
Realisatie WMO-taakstelling (progr. 2)	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n
Maatschappelijke participatie Statushouders (progr. 3)	500 n	pm n	pm n	pm n	pm n
Onttrekking aan reserve sociaal domein	-500 v				
Ontwikkeling uitkeringsgerechtigden versus benodigde formatie (progr. 3)	pm n	pm n	pm n	pm n	pm n
Saldo cluster sociaal	0	0	0	0	0
Mutatie cluster fysiek					
Verhoging bijdrage MRA (progr. 4)	150 n	150 n	150 n	150 n	150 n
Regisseur gebouwde omgeving MRA (progr. 4)	40 n	40 n	40 n	40 n	40 n
Correctie meerjarenraming kosten Haarlem Klimaat neutraal (progr. 4)		60 n	60 n	60 n	60 n
Toezicht op groen, afval en verkeersplan tijdens evenementen (progr. 4)	20 n	20 n	20 n	20 n	20 n
Formatie wonen (incl. overhead) / uitvoering nieuwe woningwet			148 n	148 n	148 n
Later realiseren taakstelling fiscalisering (progr. 5)	250 n	500 n			
Langer doorlopen Programma modernisering parkeren (progr. 5)	250 n				
Groot onderhoud (progr. 5)	2.200 n				
Dekking Alg. Reserve (progr. 7)	-2.200 v				
Entree-Oost (areaaluitbreiding) (progr. 5)		39 n	78 n	117 n	156 n
Scheepmakerskwartier (areaaluitbreiding) (progr. 5)		26 n	26 n	26 n	26 n
Oplevering fietsgarage (progr. 5)		-150 v	-173 v		
Personeelsformatie afdeling vastgoed		190 n	190 n	190 n	190 n
Areaaluitbreiding (progr. 5)	851 n	299 n	174 n	174 n	174 n
Onttrekking aan reserve beheer openbare ruimte	-95 v				
Areaaluitbreiding riolering (progr. 5)	400 n	400 n	400 n	400 n	400 n
Rioolheffing (progr. 5)	-400 v	-400 v	-400 v	-400 v	-400 v
Onkruidverwijdering begraafplaatsen (progr.5)	15 n	15 n	15 n	15 n	15 n
Saldo cluster fysiek	1.481 n	1.189 n	728 n	940 n	979 n
Mutatie cluster burger en bestuur					
Geen verdere invulling taakstelling handhaving (progr. 6)		480 n	405 n	405 n	405 n
Kosten tegenaan illegaal gebruik gemeentegrond (progr. 6)		220 n	220 n	220 n	220 n
Verdere ontwikkeling gebiedsbegroting, incl. digitalisering (progr. 7)	200 n	100 n			
Areaaluitbreiding algemene uitkering (progr. 7)	-300 v	-300 v	-300 v	-300 v	-300 v

bedragen x € 1.000)

Financiële ontwikkelingen die voortvloeien uit reeds genomen besluiten	2016	2017	2018	2019	2020
Bijdrage in kosten overhead (o.m. dekking overcapaciteit huisvesting. De hogere lasten die in het financieel kader zitten worden nu gedekt)		-125 v	-675 v	-675 v	-675 v
Verlaging raming onvoorziene uitgaven	-500 v				
Lagere kapitaallasten als gevolg van verlaging schuld (via versneld afschrijven) (progr. 7)		-262 v	-262	-262 v	-262 v
Saldo cluster burger en bestuur	-600 v	113 n	-612 v	-612 v	-612 v
Meerjarenraming conform kadernota	0	0	0	2.203	552

(bedragen x € 1.000)

Bijlage 1: Bezuinigingsvoorstellen	2016	2017	2018	2019	2020
Programma 1					
Bekostiging peuterspeelzaalwerk uit onderwijsachterstandenbeleid		-50 v	-50 v	-50 v	-50 v
Programma 2					
Beschermingsbewind terug naar gemeenten			pm	-100 v	-100 v
Regionale dekking bed, bad, brood (economische daklozen)		-100 v	-100 v	-100 v	-100 v
Maatschappelijke opvang jongeren		-50 v	-50 v	-50 v	-50 v
Programma 4					
Haarlem marketing		-30 v	-30 v	-30 v	-30 v
Vrijval reserve volkshuisvesting		-150 v			
Vrijval reserve wonen			-150 v		
Voordeel NH-Archief		-40 v	-40 v	-40 v	-40 v
Programma 5					
Parkeerbatens		-100 v	-100 v	-100 v	-100 v
Programma 6					
Aanpassen legesverordening (advieskosten)		-75 v	-75 v	-75 v	-75 v
Programma 7					
Invulling efficiëncymatregelen overhead boven taakstelling		-150 v	-150 v	-150 v	-150 v
Materiële budgetten 0,5 % minder indexeren		-287 v	-287 v	-287 v	-287 v
Subsidies 0,5% minder indexeren, incl. Spaarnelanden		-195 v	-195 v	-195 v	-195 v
Totaal structurele maatregelen		-1.227 v	-1.227 v	-1.177 v	-1.177 v

Bijlage 3: Richtlijnen Programmabegroting 2017-2021

Uitgangspunten 2017-2021

Actuele ontwikkelingen

Bij het opstellen van de Programmabegroting 2017-2021 zijn de volgende actuele ontwikkelingen van belang:

- Gewijzigde regelgeving als gevolg van vernieuwing Besluit Begroting en Verantwoording (BBV);
- Invoering Vennootschapsbelasting;
- Motie 48 bij Programmabegroting 2016: ‘Meer financiën in de begroting’;
- Moties 19 ‘Strevenwaardig inzicht door indicatoren’ en motie 24 ‘benchmark prestaties van de gemeente’ ingediend bij de Programmabegroting 2016-2020;
- Digitaal publiceren begroting 2017.

Bij de verwerking van bovenstaande ontwikkelingen zullen in voorkomende gevallen keuzes moeten worden gemaakt. Daar waar relevant voor de raad worden deze keuzes voorgelegd in de Kadernota 2016.

Het college hanteert de volgende uitgangspunten om te komen tot een sluitende programmabegroting voor 2017.

1.1 Kaders

De kaders van de meerjarenraming 2017-2021 worden gevormd door:

- Het Coalitieprogramma 2014-2018 Samen Doen!;
- Het door de raad vastgestelde beleid bij de Programmabegroting 2016-2020 (inclusief aanvullende bezuinigingen en aangenomen moties en amendementen), Kadernota 2015 en de vastgestelde Haarlemse belastingvoorstellen van december 2015;
- De meest recente informatie over de Algemene Uitkering (meicirculaire);
- Het Investeringsplan 2016-2021;
- Uitwerking van de bezuinigingsvoorstellen 2016-2020 uit Kadernota 2015.

1.2 Begrotingsuitgangspunten

De meerjarenbegroting wordt opgesteld in constante prijzen. Dat wil zeggen dat loon- en prijspeilniveau van 2017 voor de volgende jaren constant wordt gehouden. Dit geldt ook voor de baten uit het gemeentefonds en de belastingen.

Een aantal uitgangspunten wordt ontleend aan de prognoses van het Centraal Planbureau (CPB). Het CPB heeft op 7 maart 2016 kerngegevens vrij gegeven voor de periode 2014-2017, vooruitlopend op het uit te brengen concept- Centraal Economisch Plan 2016.

Omschrijving	Uitgangspunten 2016	Uitgangspunten 2017
Loonontwikkelingen (incl. sociale lasten)	1,25%	2,45% ¹
Materiële uitgavenstijging	0,9%	1% ²
Subsidies onder de € 45.000	0%	0%
Subsidies boven de € 45.000	1,2%	2% ³
Lange rente nieuwe leningen	2,6%	0,6% ⁴
Rente-omslag	4%	4%
Belastingen en overige eigen inkomsten ⁵	0,9%	1%
Specifieke uitgangspunten voor grondexploitatie (MPG)⁶		
Stijging kostencomponent (mix loon uitbestedings- en bouwkosten)	2%	2%
Rente-omslag	4%	Max. 2% ⁷
Baten	0,9%	1%

¹ Voor de gemeenteambtenaren is per 28 januari 2016 een principe akkoord bereikt. De cao-lonen stijgen met 3% per 1 januari 2016 en 0,4% in 2017. Voor 2016 was al een stijging van 1,25% geraamd. Inclusief de ontwikkeling van de werkgeverslasten wordt een stijging van 2,45% geraamd.

² Conform raming CPB

³ Berekening is als volgt: Lonen 2,45% x 0,7 en materieel 1% x 0,3 = 2% afgerond

⁴ Conform raming CPB

⁵ gelijk aan materiele uitgavenstijging.

⁶ De uitgangspunten voor grondexploitaties worden bepaald voor projecten met een zeer lange doorlooptijd. De percentages gelden voor een 10-jaarsgemiddelde.

⁷ Gebaseerd op nog te verschijnen richtlijn BBV. Als percentage wijzigt, zal deze nog aangepast worden.

1.3 Overige kengetallen/parameters

Bij het opstellen van de begroting 2017 gaan we uit van de volgende kengetallen per 1 januari 2016:

Kengetallen	Begroting 2016	Begroting 2017
Aantal inwoners	158.000	159.400
w.v.		
0 – 19	34.800	35.200
20 – 44	54.800	54.900
45 – 64	42.000	42.500
65 – 74	15.000	15.200
74 e.o.	11.400	11.600
Aantal woningen	73.340	74.076
Direct productieve uren per fte	1.350	1.350

1.4 Bezuinigingen

In de Kadernota 2016 zullen maatregelen worden opgenomen om de nog resterende structurele taakstellingen concreet in te vullen om een structureel sluitende meerjarenraming aan te kunnen bieden.

1.5 Formatie en loonsom

Iedere hoofdafdeling wordt gebudgetteerd voor de toegestane formatie. De salarislasten worden opgehoogd met 2,45% loonkostenstijging (zie bij begrotingsuitgangspunten) en worden verminderd met eventuele besluiten over de invulling van bezuinigingen.

De salarisberekening gebeurt normatief. Op basis van vastgesteld beleid vindt berekening plaats van de salarislasten naar een gemiddelde van de 10^e periodiek van de functionele schaal. De uitwerking (per schaal) wordt door de afdeling M&S/HRM aan het DT aangeleverd ter vaststelling

De toegestane formatie wordt gebruikt om de personeelslasten voor 2017 te kunnen berekenen en dient als basis voor de verdeling van de productieve uren in de begroting 2017.

De toegestane formatie voor 2017 wordt door de afdeling M&S/HRM aan het DT aangeleverd ter vaststelling.

Op basis van deze uitwerking worden door M&S/Fin formats uitgezet om een opgave te doen van de direct productieve uren. Voor de verdere verwerking in de begroting geldt dat een medewerker, die

niet onder de overhead valt volgens de definitie van het gewijzigde besluit BBV, 1.350 uur productief wordt doorbelast naar de producten (direct productieve uren). De overige uren worden doorbelast naar het nieuwe beleidsveld overhead binnen programma 7.

Op basis van deze uitgangspunten en onder verwijzing naar de besluitvorming over de overhead door de directie, worden de uurtarieven voor 2017 berekend en aan de directie ter vaststelling aangeboden. De verschillen in uurtarieven tussen 2016 en 2017 zijn toegelicht. Ook wordt inzicht gegeven in de kostenontwikkeling van de centrale overhead en decentrale overhead ten opzichte van de kostenontwikkeling van de lijnafdelingen.

1.6 Kaders raming materiële uitgaven en areaaluitbreiding

De materiële kostencompensatie, die bij de begrotingsuitgangspunten is gehanteerd, is ontleend aan het concept Centraal Economisch Plan van maart 2016. De index voor de materiële uitgavenstijging is op 1 % geraamd voor 2017.

Deze ramingen worden centraal in de meerjarenbegroting verhoogd. Daarbij gelden de volgende bijzonderheden:

- Budgetten waarvoor specifieke afspraken gelden, zoals bijvoorbeeld DVO Spaarnelanden, worden geïndexeerd volgens die specifieke afspraken;
- Budgetten waar lastenverhogingen van de gemeente tegenover staat (verhoging OZB bijvoorbeeld) worden daarvoor gecompenseerd. Het betreft budgetten van onder meer vastgoed en onderwijs;
- Grondexploitaties worden gebudgetteerd conform de specifieke uitgangspunten voor de grondexploitatie (MPG);
- Sociaal domein: Hiervoor is het uitgangspunt dat rijksbudget is werkbudget. Budgetten worden niet op voorhand geïndexeerd, maar berekend zodra de rijksbudgetten bekend zijn (meicirculaire). Dit is beperkt tot de budgetten waarvan voor- of nadelen ten gunste of ten laste van de algemene reserve sociaal domein komen.

De indexatie van de materiële budgetten wordt concernbreed ingevoerd door de afdeling M&S/Fin conform deze kaders. Indien er ten aanzien van indexeringen andere afspraken gelden, om redenen als hiervoor genoemd, stemmen de bedrijfsbureaus van de hoofdafdelingen dit tijdig af met de afdeling M&S/Fin.

1.7 Investeringsramingen en kapitaallasten

Het prijspeil van de investeringsramingen, is daar waar afzonderlijk aangegeven, in het IP 2017-2021 geactualiseerd. De investeringen bevatten daarom het actuele prijspeil. Omdat Haarlem een meerjarenraming in constante prijzen kent, worden de investeringen verder niet geïndexeerd.

De kapitaallasten wordt centraal geraamd.

In de begroting 2017 worden de kapitaallasten geraamd, die voortvloeien uit:

- a. De tot en met 2015 in de jaarrekening opgenomen investeringsbedragen;
- b. De geraamde investeringen volgens het nieuwe investeringsplan 2017-2021.
- c. De bijkomende budgettaire lasten uit het investeringsplan (zowel positief als negatief) dienen in de analyse afzonderlijk naar voren te komen.

De rentecomponent (het zogenaamde rente-omslagpercentage) voor zowel de rendabele als de onrendabele investeringen bedraagt 4%. Het saldo van de kostenplaats treasury wordt ten gunste van de exploitatie geraamd.

Met het oog op een betere vergelijkbaarheid van de kosten, wordt in het nieuwe BBV de systematiek van activering en afschrijving voor alle investeringen gelijk getrokken: investeringen met een maatschappelijk nut dienen, evenals investeringen met een economisch nut, te worden geactiveerd en over de verwachte levensduur te worden afgeschreven. De verplichting om alle investeringen te

activeren volgens de nieuwe methode wordt alleen van toepassing op nieuwe investeringen die na 2017 worden gedaan. Voor de begroting 2017 heeft dit geen effect.

1.8 Indexatie subsidies en verbonden partijen

Voor de raming van subsidies voor 2017 en verder zijn de volgende variabelen van belang:

1. De bestaande meerjarenraming 2017-2021. In de meerjarenraming zijn alle eerdere wijzigingen waartoe is besloten al meerjarig geraamd.
2. Zowel de subsidies als de bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen worden geïndexeerd voor inflatie. Voor wat betreft de feitelijke toekenning van subsidies wordt het volgende onderscheid toegepast:
 - a. Voor subsidies beneden de € 45.000 wordt conform bestaand beleid, geen kostencompensatie toegekend.
 - b. Subsidies en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen boven de € 45.000 worden conform bestaand beleid gecompenseerd via een gewogen percentage. Bij het bepalen van het uiteindelijke percentage vindt een weging plaats waarbij de loonsverhoging voor 70% meetelt en de materiële lastenstijging voor 30%. Voor 2015 wordt uitgegaan van een loonkostenstijging van 2,45%. Voor de materiële kostencompensatie wordt uitgegaan van 1%. Het gewogen percentage is berekend op afgerond 2%.

Er vindt geen verrekening plaats op basis van de werkelijke materiële of loonkosten.

De gemeenschappelijke regelingen en de meer omvangrijke subsidierelaties van de gemeente Haarlem worden hierover geïnformeerd (Hoofdafdeling Stadszaken in afstemming met de Concernstaf).

De verzelfstandigde organisaties vallen onder het regime van de subsidies.

De hier geschetste wijze van indexeren geldt voor de totstandkomingen van ramingen voor de begroting 2017. Individuele organisaties en instellingen die subsidies ontvangen kunnen geen rechten ontlenen aan deze wijze van berekenen.

1.9 indexatie eigen inkomsten en kaders raming lokale lasten

Voor de belastingen en algemene baten (huren, pachten etc.) wordt het inflatiepercentage aangehouden dat gelijk is aan die van de materiële kostencompensatie, door het CPB geraamd op 1%. Daarbij worden de baten geïndexeerd, waarbij de volgende uitzonderingen gelden:

- Huren, pachten en leges worden verhoogd voor zover juridisch toegestaan (contracten, wetgeving, maximum rijkstarieven);
- Afval- en rioolheffing worden niet geïndexeerd. De baten worden in verband met 100% kostendekkendheid berekend aan de hand van de ontwikkeling van de lasten (per saldo budgettair-neutraal);

1.10 indexatie en raming algemene uitkering

In de meerjarenraming 2016-2020 is de algemene uitkering vanaf 2016 in constante prijzen geraamd. Omdat 2017 de primaire begrotingsschijf wordt, zal de algemene uitkering herberekend moeten worden in lopende prijzen voor 2017. Dat wil zeggen dat de algemene uitkering dan opgehoogd wordt aan het gestegen loon-en prijsniveau, prijspeil 1 januari 2017.

Daarnaast wordt de algemene uitkering geactualiseerd aan de hand van de zogenaamde meicirculaire. Hierin is ook informatie opgenomen die van belang is voor de drie decentralisaties (sociaal domein). Aan de hand van de berekeningen conform deze circulaire kunnen de budgetten ten behoeve van het sociaal domein worden herberekend voor 2017 en verder. De meicirculaire wordt te laat ontvangen om nog in de Kadernota 2016 te kunnen verwerken. Over de gevolgen van de meicirculaire wordt de raad afzonderlijk geïnformeerd en de consequenties worden verwerkt in de concept-begroting 2017.

De algemene uitkering wordt gebaseerd op het aantal woningen en inwoners voor 2017 als opgenomen in deze uitgangspunten. Dit betekent dat de algemene uitkering iets hoger wordt vanwege areaaluitbreiding. Deze hogere baten worden gereserveerd ter dekking van kosten van Beheer en Onderhoud ten gevolge van areaaluitbreiding.

1.11 Vennootschapsbelasting voor overheidsondernemingen (VPB)

Voor de onderdelen parkeergarages en grondexploitaties zal door de hoofdafdelingen een raming van de belastingdruk moeten worden opgeven. Deze post zal als last op programma 7 worden opgenomen.

1.12 Motie 48 ‘Meer financiën in de begroting’

In deze motie wordt het college verzocht enkele aspecten te verbeteren en de voorstellen hiervoor te verwerken in de richtlijnen voor de begroting 2017:

- Duidelijke, zichtbare koppeling van begroting met de kadernota;
- Inzicht financiële uitwerking en zelfstandig leesbaar;
- Bestemmingsreserves.

Per onderdeel van de motie zal worden weergegeven wat de beoogde aanpak is.

- **Duidelijke en zichtbare koppeling met de kadernota**

De primaire koppeling van de kadernota met de begroting vindt plaats in de paragraaf financiële ontwikkelingen van de programmabegroting. Daarin worden de uitkomsten van de begroting afgezet tegen die van de kadernota en toegelicht. Deze wijze van presentatie blijft gehandhaafd. Hoe deze wijzigingen vervolgens in de programma's en beleidsvelden zijn verwerkt, is echter niet één op één te volgen. Daarom wordt als verbetermaatregel opgenomen dat wijzigingen van € 100.000 of meer, waartoe in de kadernota is besloten afzonderlijk worden gespecificeerd in de programmabegroting. Dit geldt ook voor eventuele latere wijzigingen die nog in de primaire begroting worden geraamd. Indien het besluiten van de kadernota betreffen die niet direct financieel doorwerken (zoals bijvoorbeeld een besluit nieuwe investeringen uit de categorie ‘wenselijk’ op te nemen in de financiële kaderstelling) dient een koppeling in de tekst van de begroting te worden gelegd waar dit wordt uitgewerkt (paragraaf investeringen in de begroting en het investeringsplan). Daarmee kan de koppeling tussen kadernota en begroting meer inzichtelijk worden vastgelegd.

- **Inzicht financiële uitwerking en zelfstandig leesbaar**

Er is een voorstel is in voorbereiding om de beleidsvelden verder te specificeren en daarbij ook een korte tekstuele beschrijving op te nemen, waardoor inzichtelijk wordt aan welke taken en activiteiten welke middelen worden besteed (of ontvangen). Om het ook inzichtelijk te kunnen houden wordt een basiseenheid genomen van maximaal € 5 miljoen. Op een begroting van € 500 miljoen betekent dit circa honderd specificaties. Op deze wijze kan meer inzicht aan de raad worden gegeven in de opbouw van de begrotingsposten. Uiteraard moet het naar de aard van de activiteit wel splitsbaar zijn. Het heeft bijvoorbeeld geen toegevoegde waarde de algemene uitkering van € 280 miljoen verder op te splitsen. Het autorisatieniveau blijft, conform de financiële verordening, wel op het niveau van beleidsveld. Dat wil zeggen dat het college bevoegd blijft te schuiven met budgetten binnen een beleidsveld, uiteraard binnen de afgesproken beleidskaders. Door de wijziging van de BBV zullen binnen het nieuwe beleidsveld overhead specificaties opgenomen worden die met overhead samenhangen (ICT, huisvesting, facilitaire zaken, etc.)

- **Bestemmingsreserves**

De vraag van de raad is dat van elke bestemmingsreserve het doel ervan wordt beschreven met daarbij een meerjarige planning van stortingen en onttrekkingen. De uitwerking van dit verzoek geschiedt langs twee lijnen. Vóór de behandeling van de begroting 2017 wordt een geactualiseerde nota

Reserves en voorzieningen 2016 uitgebracht. Hier worden nut en noodzaak van reserves, de voeding van de reserves en de maximale omvang tegen het licht gehouden. Een meerjarenoverzicht van reserves wordt reeds in de begroting opgenomen. Tevens wordt reeds bij elk programma in de begroting opgenomen wat de geraamde toevoegingen en onttrekkingen zijn om de doelstellingen voor dat jaar te realiseren (zoals ook de investeringen voor het begrotingsjaar per programma zijn gespecificeerd). Langs deze lijn wordt invulling gegeven aan de wens meer inzicht te geven in het doel van de reserve en de meerjarige stortingen en onttrekkingen.

1.13 Planning

De bestuurlijke planning is vastgelegd in de eerder vastgestelde planning en control kalender 2016.

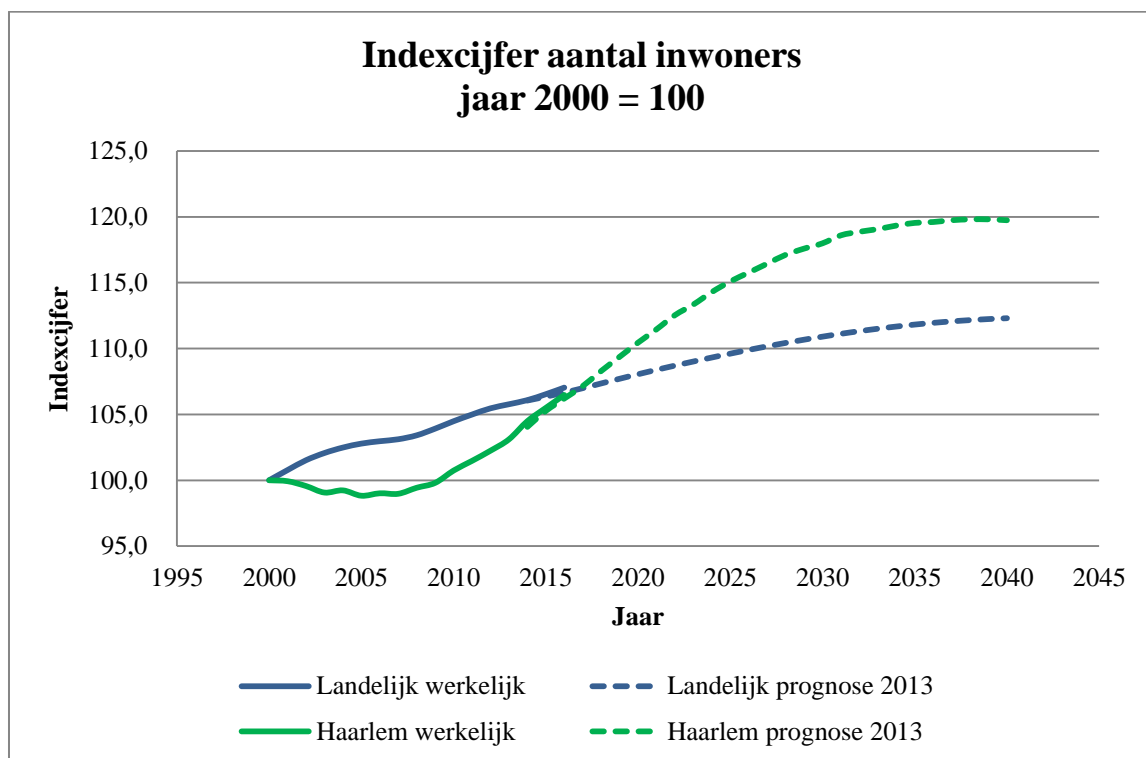
Bijlage 4: Rapport rekenmodel 'Groei van de stad'

Inleiding

Het aantal inwoners van Haarlem groeit de laatste jaren harder dan verwacht. Dat heeft gevolgen voor bijvoorbeeld de economie, leefbaarheid, woningbouw en veiligheid in de stad. Deze gevolgen kunnen diverse consequenties hebben voor de uitgaven op deze terreinen, veelal op basis van besluitvorming door de gemeenteraad. Maar wat zijn de gevolgen voor de inkomsten van de gemeente en in hoeverre kan Haarlem daarin sturen? Bijvoorbeeld via het bepalen van de locatie van nieuwe woningen of het type nieuwe woningen dat wordt gebouwd. Of het soort nieuwe inwoner: jong of oud, rijk of arm, met een lage of hoge opleiding, met of zonder werk. Om dit in beeld te brengen is onderzocht of het mogelijk is om een handzaam rekenmodel te ontwikkelen voor de financiële gevolgen van de groei van de stad voor de inkomsten en uitgaven van de gemeente.

Groei van het aantal inwoners en woningen

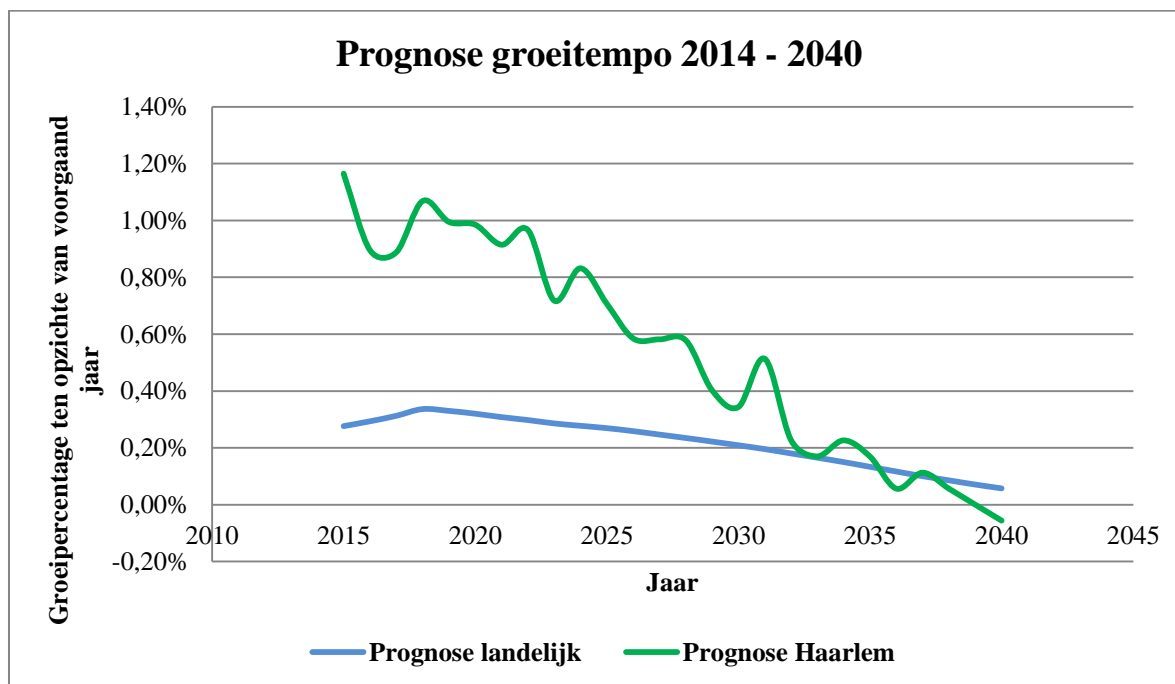
Het aantal inwoners is landelijk vanaf het jaar 2000 gestaag gestegen; in Haarlem is de bevolking eerst nog iets gedaald tot het dieptepunt in 2005. Sindsdien is sprake van een snelle groei. Onderstaande grafiek is gebaseerd op de laatst gepubliceerde bevolkingsprognose uit 2013 van het CBS en toont het verloop van de bevolkingsomvang ten opzichte van het jaar 2000. Als bijlage B zijn de verwachte absolute aantallen inwoners voor Haarlem en Nederland opgenomen.

Volgens deze prognose groeit de bevolking landelijk met 12% ten opzichte van 2000 tot 17,8 miljoen, terwijl in Haarlem de bevolking met 19% groeit tot bijna 178.000. In deze prognose uit 2013 is geen rekening gehouden met de recente toestroom van vluchtelingen.

Uit de grafiek blijkt dat de verwachte groei zowel landelijk als in Haarlem afzwakt. Voor het bepalen van de gevolgen voor de financiën van de stad is het belangrijk om te weten wat het *verschil* in groeitempo is tussen Haarlem en heel Nederland. Want alleen een verschil in groeitempo heeft

gevolgen voor met name de algemene uitkering, de grootste inkomstenbron van de gemeente. In de volgende grafiek is daarom het groeitempo van Haarlem en landelijk weergegeven in procenten per jaar.

De grafiek laat zien dat het groeitempo tot ongeveer 2033 in Haarlem hoger ligt dan landelijk; daarna slaat dit om naar een lager tempo in Haarlem, met zelfs de kans op een daling van de bevolking. Wat opvalt is dat het Haarlemse verloop van het groeitempo een grilliger verloop heeft. Dat is het gevolg van de bevolkingsopbouw naar leeftijd.

Voor het aantal woningen is in dit model uitgegaan van een gelijkblijvende woningbezetting. Dit betekent dat het aantal woningen is afgeleid van de bevolkingsprognose, waarbij er is gerekend met 1 woning per 2,1 inwoners. Dat is een iets lagere woningbezetting dan het landelijk gemiddelde van 2,3. Vanwege deze aanname over de woningbezetting vertoont het indexcijfer van het aantal woningen dezelfde ontwikkeling als dat van het aantal inwoners.

Groei van de inkomsten van de gemeente

De groei van het aantal inwoners en woningen heeft effect op de inkomsten en uitgaven van Haarlem. De grootste inkomstenbron van elke gemeente is de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Het gemeentefonds is onderdeel van de rijksbegroting en bevat voor 2016 een bedrag van 27 miljard euro. Het fonds wordt verdeeld over alle gemeenten in de vorm van een algemene uitkering. Deze verdeling gebeurt via 42 verdeelmaatstaven en met deze verdeelmaatstaven wordt geprobeerd om de algemene uitkering van een individuele gemeente te laten aansluiten bij de kostenstructuur van die gemeente én de eigen inkomsten van de gemeente. Gemeenten mogen evenwel zelf weten waaraan zij hun algemene uitkering uitgeven. Als bijlage A is een uitleg over de verdeelmaatstaven van de algemene uitkering voor Haarlem opgenomen.

De grootste financiële bijdragen leveren de maatstaven voor inwoners en woningen: samen bepalen deze ongeveer de helft van de hoogte van de algemene uitkering. Daaronder vallen ook de maatstaven voor lokaal en regionaal klantenpotentieel en voor omgevingsadressendichtheid. Elk van de andere maatstaven levert een bijdrage kleiner dan 7%; dat is niet verwaarloosbaar voor het geheel, maar te gering voor een handzaam rekenmodel. Eén van de uitgangspunten van de systematiek van verdeling van het gemeentefonds via verdeelmaatstaven is dat gemeenten niet of nauwelijks via beleidsmaatregelen mogen kunnen sturen op die maatstaven. Dat is in de praktijk ook het geval door

de gekozen maatstaven en de onderliggende berekeningswijzen en daarom is het moeilijk om een nauwkeurige berekening te maken van het financiële effect van een toename van het aantal inwoners en woningen (en om vergelijkbare redenen voor de overige maatstaven). Wel is het mogelijk om vuistregel te gebruiken: als het aantal woningen en het aantal inwoners in Haarlem groeit met 0,1% méér per jaar dan het landelijk gemiddelde, dan stijgt de omvang van de algemene uitkering met afgerond € 70.000.

Belastingen, heffingen en grondexploitaties

Onroerende zaakbelasting

De onroerend zaakbelasting (OZB) is na de algemene uitkering de grootste vrij besteedbare inkomstenbron van de gemeente. De OZB wordt berekend als een percentage van de waarde van een woning of niet-woning. De waarde van het onroerend goed wordt objectief bepaald en is wettelijk vastgelegd als de waarde in het economisch verkeer. De opbrengst van de OZB neemt toe als de waarde van het onroerend goed of het tarief stijgt. De waarde van het onroerend goed vormt echter een aftrekpost voor de berekening van de algemene uitkering. Dit gebeurt op basis van de waarde van het onroerend goed, vermenigvuldigd met een landelijk vastgesteld percentage per onderdeel van de OZB. Die onderdelen van de OZB zijn woningen (alleen voor eigenaren) en niet-woning (voor eigenaren en gebruikers). Voor Haarlem betekent dit dat tussen de 39 en 77% van de opbrengst van de OZB per onderdeel als aftrekpost wordt gebruikt bij de berekening van de algemene uitkering. De volgende tabel maakt dit inzichtelijk.

(bedragen x € 1 miljoen)

Object	Raming opbrengst 2016	Aftrek in algemene uitkering	Aftrek in procenten
OZB woningen eigenaren	20	-15,3	76,60%
OZB niet-woningen eigenaren	10,5	-4,1	39,30%
OZB niet-woningen gebruikers	7,1	-3,3	45,80%
Totaal	37,6	-22,7	60,40%

Omdat de opbrengst van de OZB is gebaseerd op de waarde van het onroerend goed, betekent deze systematiek dat een stijging van die waarde wegens een toename van het aantal woningen voor 76,6% wordt afgeroomd via de aftrekpost in de algemene uitkering. Voor niet-woningen is dat percentage lager, namelijk 39,3 tot 45,8%. Deze aftrek is onafhankelijk van het door de gemeente gehanteerde percentage (tarief) voor de OZB. Wel is het zo dat het landelijke percentage jaarlijks wordt aangepast aan de landelijke waardeontwikkeling: stijgt de landelijke waarde, dan daalt het landelijke percentage. Een aanpassing van het gemeentelijke tarief (percentage) heeft daardoor alleen een andere opbrengst tot gevolg als die aanpassing afwijkt van de landelijke aanpassing.

Op basis van de geschetste systematiek is het effect van meer woningen voor de opbrengst van de OZB niet groot. Een netto toename van de woningvoorraad als saldo van sloop en nieuwbouw met 0,1% leidt tot ongeveer € 5.000 aan meer vrij besteedbare inkomsten voor Haarlem, € 60 per woning.

Andere belastingen en heffingen

Vrijwel alle andere inkomsten uit belastingen en heffingen van de gemeente zijn gebaseerd op de (geraamde) uitgaven; Haarlem streeft naar 100% kostendekkendheid van de meeste heffingen, zoals de afvalstoffenheffing en het rioolrecht. Een toename van het aantal woningen en/of inwoners leidt daardoor niet tot meer vrij besteedbare inkomsten.

Grondexploitaties

De gemeente opent bij de start van de (her) ontwikkeling van een gebied een zogenoemde grondexploitatie. Daarin worden alle inkomsten en uitgaven voor de gemeente met elkaar in verband gebracht. Onderdeel van de kosten vormt de aanleg van de openbare ruimte (wegen en groen) en nutsvoorzieningen (riolering) voor het betreffende gebied. In de huidige systematiek wordt geen rekening gehouden met kosten voor voorzieningen die het gebied overstijgen, zoals sportvelden en

culturele voorzieningen in de stad. Er zijn gemeenten die daar wel rekening mee houden en per te realiseren woning een bedrag ten laste van de grondexploitaties in een fonds storten. Daaruit kunnen vervolgens stedelijke voorzieningen (gedeeltelijk) worden betaald. De hoogte van een dergelijke bijdrage kan op diverse grondslagen worden gebaseerd, bijvoorbeeld de jaarlijkse uitgaven van de gemeente aan fysieke voorzieningen, zoals sportaccommodaties, onderwijshuisvesting en culturele voorzieningen, omgerekend naar een bedrag per woning. De uitwerking hiervan kan een vervolg zijn op dit rapport. Voor de culturele voorzieningen past hierbij de kanttekening dat de huidige grote voorzieningen dezelfde zijn als in de periode dat Haarlem 170.000 inwoners had. Vanuit die optiek lijkt uitbreiding wegens groei van het aantal inwoner voorlopig niet noodzakelijk.

Producten met meer uitgaven of inkomsten vanwege groei

Groei van het aantal inwoners of woningen heeft op de uitgaven of inkomsten van een deel van de producten in de programma begroting direct invloed. Dat geldt bijvoorbeeld voor uitgaven van de gemeente die zijn gebaseerd op een bedrag per inwoner. Voor sommige producten geldt dat die invloed lineair verloopt, dat wil zeggen elke inwoner of woning extra leidt tot meer uitgaven of inkomsten. Bij andere producten is pas sprake van meer uitgaven of inkomsten als het aantal extra inwoners of woningen boven een bepaalde drempel uitkomt, bijvoorbeeld 100. Dit is een sprongsgewijze toename, waarbij de omvang van de sprong per product kan verschillen. Er zijn ook producten met uitgaven en inkomsten die deels lineair en deels sprongsgewijs toenemen, net zoals er producten zijn waarvan de uitgaven niet rechtstreeks samenhangen met de groei van het aantal inwoners of woningen. In bijlage C is een overzicht opgenomen van alle 50 producten met de vermelding of een product gevoelig is voor een sprongsgewijze en/of lineaire groei van het aantal inwoners en/of woningen.

Voor sommige producten is het eenvoudig om te bepalen hoe groot de gevoeligheid voor groei van het aantal inwoners of woningen is. Bij het product Publieke gezondheidszorg bijvoorbeeld, nemen de uitgaven lineair toe met het aantal inwoners. Dat komt omdat die uitgaven bestaan uit een bedrag per inwoner dat Haarlem betaalt aan de VRK, die de feitelijke werkzaamheden uitvoert. Meer inwoners betekent dus een hogere bijdrage van Haarlem aan de VRK.

Voor andere producten ligt dat ingewikkelder, bijvoorbeeld voor het product Werk. Statistisch neemt het aantal uitkeringen toe als het aantal inwoners toeneemt, onder de aanname dat er verder in Haarlem en de wereld niets verandert. Dat betekent direct hogere uitgaven voor Haarlem aan personeel en uitkeringen. Met enige vertraging stijgen ook de inkomsten, in de vorm van een hogere vergoeding voor de uitkeringslasten (de BUIG) en een hogere algemene uitkering voor de personeelskosten, want het aantal personen met een uitkering is een van de verdeelmaatstaven. Maar omdat deze verdeelmaatstaf uitgaat van aantallen in de afgelopen drie jaren, duurt het even voordat de algemene uitkering stijgt en wordt het effect ook nog eens afgevlakt vanwege het werken met een driejaarsgemiddelde.

Nog wat ingewikkelder wordt het voor bijvoorbeeld het product Handhaving. Het is aannemelijk dat de uitgaven voor dit product stijgen als de groei van het aantal inwoners en/of het aantal woningen een drempel overschrijdt. Het is moeilijk te voorspellen hoe groot de groei moet zijn voordat de uitgaven toe (moeten) nemen en om welk bedrag het dan gaat. Zijn dat 100 inwoners, 500 of misschien wel 10.000? En gaat het om € 1.000, € 10.000 of een miljoen? Factoren die daar een rol in spelen zijn bijvoorbeeld de locatie waar de groei zich voordoet, de leeftijdsopbouw van de groei en de relatieve welvaart (bijvoorbeeld: hebben inwoners werk of niet).

Conclusies

- a. Het is mogelijk een rekenmodel voor de stijging van de inkomsten gerelateerd aan de groei van het aantal inwoners en woningen te hanteren, maar alleen in de vorm van een grove benadering.
- b. De groei van de uitgaven is slechts beperkt rechtstreeks afhankelijk van de groei van het aantal inwoners of woningen. Doorgaans zijn er bestuurlijke keuzes mogelijk op basis van die groei.

- c. Als vuistregel geldt dat 0,1% extra groei ten opzichte van het landelijk gemiddelde van het aantal inwoners en woningen leidt tot € 70.000 meer inkomsten via de algemene uitkering.
- d. De vrij besteedbare opbrengst van de OZB stijgt bij een groei van het aantal woningen met 0,1% met € 5.000; oorzaak van dit geringe effect is dat de opbrengst OZB voor een groot deel als aftrekpost geldt bij de berekening van de algemene uitkering door het Rijk.
- e. Op grond van de bevolkingsprognoses uit 2013 van het CBS groeit de bevolking van Haarlem tot 2040 met gemiddeld 0,3% extra ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Met name in de eerste 12 jaar is sprake van een duidelijk grotere groei in Haarlem, daarna neemt het verschil sterk af om aan het einde om te slaan in een lagere groei dan het landelijk gemiddelde.
- f. Uitgaande van een gelijkblijvende woningbezetting landelijk en in Haarlem geldt ook voor de woningbouw dat Haarlem ongeveer 0,3% gemiddeld per jaar extra groeit ten opzichte van de landelijke groei. Hierbij geldt dezelfde kanttekening als bij de groei van het aantal inwoners.
- g. De extra groei van het aantal inwoners en woningen ten opzichte van het landelijk gemiddelde komt in geld uit op iets meer dan €0,25 miljoen per jaar aan vrij besteedbare extra algemene uitkering en OZB.
- h. Haarlem houdt geen rekening bij de financiële opzet van de inkomsten van grondexploitaties met een bijdrage uit die grondexploitaties voor het realiseren van stedelijke voorzieningen.
- i. Het aantal producten waar sprake is van een rechtstreekse stijging van de uitgaven als gevolg van een stijging van het aantal inwoners of woningen is klein omdat er doorgaans sprake is van ruimte voor een bestuurlijke afweging.
- j. Van de gemeenschappelijke regelingen waar Haarlem in deelneemt is alleen een deel van de bijdrage aan de VRK gebaseerd op het aantal inwoners, namelijk €24,61 per inwoner, totaal €3,8 miljoen.

Advies

Vanwege de grote mate van onzekerheid omtrent de extra inkomsten en uitgaven als gevolg van groei van de stad, is het advies om niet structureel in de financiële meerjarenraming rekening te houden met een groei van die inkomsten en uitgaven. Op het tijdstip van opstellen van zowel de kadernota als ook de begroting zijn alleen gegevens beschikbaar over het voorgaande kalenderjaar. Dit betekent dat de raming van de groei van de algemene uitkering voor bijvoorbeeld 2017 wordt gebaseerd op de gerealiseerde groei van het aantal inwoners en woningen tussen 1 januari 2015 en 1 januari 2016. In plaats daarvan kan zonder risico wel van jaar op jaar worden bepaald wat de groei van de inkomsten is als gevolg van meer inwoners en woningen. Vervolgens kan worden besloten waaraan de groei van de inkomsten kan worden besteed. Dit sluit aan bij de bestaande ramingsmethodiek in de begroting, waarbij voor de berekening van de algemene uitkering geen rekening wordt gehouden met een groei van het aantal inwoners en woningen.

Voor het bepalen van de mogelijkheden en de voor- en nadelen om in de opbrengsten van grondexploitaties rekening te houden met een bijdrage aan het financieren van stedelijke voorzieningen is een afzonderlijk onderzoek nodig.

Bijlage A bij Rapport rekenmodel

De uitgavenmaatstaven

Er zijn voor Haarlem voor 2016 in totaal 42 uitgavenmaatstaven van toepassing (in totaal zijn er meer maatstaven maar niet elke maatstaf is op elke gemeente van toepassing). De belangrijkste daarvan is het aantal inwoners: deze bepaalt 20% van de hoogte van de algemene uitkering. De leeftijd van inwoners als mede hun gezins- of huishoudensituatie is daarbij ook van belang en telt via afzonderlijke maatstaven extra mee in de algemene uitkering. De volgende tabel geeft een overzicht van de 10 belangrijkste maatstaven. Deze 10 maatstaven bepalen voor bijna 78% de omvang van de uitgavenmaatstaven van de algemene uitkering van Haarlem in 2016.

(bedragen x €1 miljoen)

Tien belangrijkste uitgavenmaatstaven (42 in totaal)	Uitgaven	Percentage
Inwoners	35	20,00%
Omgevingsadressendichtheid	27,6	15,80%
Inwoners < 20 jaar	12	6,90%
Lage inkomens (drempel)	11,3	6,50%
Huishoudens	10,2	5,90%
Klantenpotentieel lokaal	10,1	5,80%
Bijstandsontvangers	9,9	5,70%
Minderheden	7,2	4,10%
Klantenpotentieel regionaal	6,5	3,70%
Woningen	6,4	3,70%
Totaal 10 belangrijkste uitgavenmaatstaven	136,2	77,90%
Overige 32 maatstaven (exclusief decentralisatie- en integratieuitkeringen, waaronder sociaal domein)	38,6	22,10%
Totaal alle uitgavenmaatstaven	174,8	100%

Inkomstenmaatstaven

De inkomstenmaatstaven zijn bedoeld om de uitgavenmaatstaven van de algemene uitkering te corrigeren voor de potentie aan eigen inkomsten van een gemeente. De inkomstenmaatstaven zijn gerelateerd aan de waarde van woningen en niet-woningen voor de onroerend zaakbelasting (OZB). Hoe hoger deze waarde, des te hoger de potentiële inkomsten uit de OZB voor een gemeente en des te hoger het bedrag van de inkomstenmaatstaf. De daadwerkelijke inkomsten hangen af van het tarief dat een gemeente hanteert voor de OZB en dat tarief is de eigen keuze van een gemeente. De inkomstenmaatstaven worden berekend op basis van een fictief, landelijk tarief. Naast deze maatstaf bevat de algemene uitkering ook nog enkele kleine maatstaven, die bedoeld zijn om zogenoemde herverdeeleffecten bij de periodieke herziening van de verdeelmaatstaven te dempen. Uit onderstaande tabel blijkt dat de inkomstenmaatstaven voor Haarlem een aftrekpost binnen de algemene uitkering betekenen van bijna € 23 miljoen, met als belangrijkste de OZB waarde voor eigenaren van woningen.

(bedragen x €1 miljoen)

Inkomstenmaatstaven	Inkomsten	Percentage
OZB waarde niet-woningen eigenaren	-4,1	18,00%
OZB waarde niet-woningen gebruikers	-3,3	14,20%
OZB waarde woningen eigenaren	-15,3	66,90%
Overige maatstaven	-0,2	0,90%
Totaal inkomstenmaatstaven	-22,9	100%

Decentralisatie- en integratieuitkeringen

Ruwweg twee derde deel van het gemeentefonds wordt verdeeld via de hiervoor besproken uitgaven- en inkomstenmaatstaven. Ongeveer een derde deel van het gemeentefonds wordt echter op een andere manier verdeeld. Daarbij gaat het om twee typen uitkeringen, namelijk decentralisatieuitkeringen en integratieuitkeringen. Bij decentralisatieuitkeringen is er geen termijn vastgesteld waarbinnen de verdeling via de verdeelmaatstaven van de algemene uitkering moet gaan gebeuren. Dit betekent dat deze uitkeringen voor onbepaalde tijd via een eigen, specifieke verdeling naast het normale verdeelstelsel, binnen het gemeentefonds kunnen bestaan. Bij integratieuitkeringen is er wel een termijn vastgesteld waarbinnen de verdeling via de algemene verdeelmaatstaven van de algemene uitkering moet gaan gebeuren, maar is de precieze verdeling nog niet (geheel) bepaald. Van de integratieuitkeringen is de uitkering voor het sociaal domein veruit de grootste.

(bedragen x €1 miljoen)

Decentralisatie- en integratieuitkeringen	Bedragen	Percentage
Decentralisatieuitkeringen	15,2	11,70%
Integratieuitkeringen sociaal domein	104,6	80,60%
Integratieuitkeringen overig	10	7,70%
Totaal decentralisatie- en integratieuitkeringen	129,8	100%

Totaaloverzicht opbouw algemene uitkering

De hiervoor toegelicht onderdelen van de algemene uitkering leiden tot de volgende tabel met een totaaloverzicht van de opbouw van de algemene uitkering van Haarlem voor 2016.

(bedragen x €1 miljoen)

Onderdeel algemene uitkering	Bedragen	Percentage
Totaal alle uitgavenmaatstaven	174,8	57,40%
Totaal decentralisatie- en integratieuitkeringen	129,8	42,60%
<i>Subtotaal</i>	<i>304,6</i>	<i>100%</i>
Totaal inkomstenmaatstaven	-22,9	-7,50%
Totaal algemene uitkering 2016	281,7	

In 2016 wordt ruim de helft van de algemene uitkering ontvangen via de objectieve verdeelmaatstaven; het overige deel gaat via specifieke verdelingen en maatstaven. Dit wordt met name veroorzaakt door de integratieuitkering voor het sociaal domein. Deze integratieuitkering zal op den duur ook via de objectieve verdeelmaatstaven worden verdeeld. Uit de tabel blijkt ook dat uitkering van Haarlem met 7,5% wordt verlaagd als gevolg van de correctie voor de potentiële eigen inkomsten uit OZB.

Bijlage B bij Rapport rekenmodel

Prognose bij CBS 2013 groei inwoners

Nederland			Haarlem			
Jaar	Inwoners x 1.000	Groei jaar op jaar	Jaar	Inwoners x 1.000	Groei jaar op jaar	Verschil met landelijk
2014	16.824,20		2014	154,5		
2015	16.870,70	0,28%	2015	156,3	1,17%	0,89%
2016	16.920,20	0,29%	2016	157,7	0,90%	0,60%
2017	16.973,10	0,31%	2017	159,1	0,89%	0,58%
2018	17.030,20	0,34%	2018	160,8	1,07%	0,73%
2019	17.086,40	0,33%	2019	162,4	1,00%	0,67%
2020	17.141,10	0,32%	2020	164	0,99%	0,67%
2021	17.193,90	0,31%	2021	165,5	0,91%	0,61%
2022	17.245,10	0,30%	2022	167,1	0,97%	0,67%
2023	17.294,40	0,29%	2023	168,3	0,72%	0,43%
2024	17.342,40	0,28%	2024	169,7	0,83%	0,55%
2025	17.389,10	0,27%	2025	170,9	0,71%	0,44%
2026	17.434,10	0,26%	2026	171,9	0,59%	0,33%
2027	17.477,10	0,25%	2027	172,9	0,58%	0,34%
2028	17.518,10	0,23%	2028	173,9	0,58%	0,34%
2029	17.557,00	0,22%	2029	174,6	0,40%	0,18%
2030	17.593,70	0,21%	2030	175,2	0,34%	0,13%
2031	17.628,10	0,20%	2031	176,1	0,51%	0,32%
2032	17.659,90	0,18%	2032	176,5	0,23%	0,05%
2033	17.689,10	0,17%	2033	176,8	0,17%	0,00%
2034	17.715,60	0,15%	2034	177,2	0,23%	0,08%
2035	17.739,20	0,13%	2035	177,5	0,17%	0,04%
2036	17.759,90	0,12%	2036	177,6	0,06%	-0,06%
2037	17.777,70	0,10%	2037	177,8	0,11%	0,01%
2038	17.792,90	0,09%	2038	177,9	0,06%	-0,03%
2039	17.805,50	0,07%	2039	177,9	0,00%	-0,07%
2040	17.815,70	0,06%	2040	177,8	-0,06%	-0,11%
Gemiddelde		0,22%	Gemiddelde		0,54%	0,32%

Bijlage C bij Rapport rekenmodel

Gevoeligheid producten voor groei inwoners en/of woningen

Nr.	omschrijving	Gevoelig voor groei inwoners lineair	Gevoelig voor groei inwoners sprongsgewijs	Gevoelig voor groei woningen lineair	Gevoelig voor groei woningen sprongsgewijs
1101	Onderwijs	0	1	0	0
1102	Sport	0	1	0	0
1201	Publieke gezondheidszorg	1	0	0	0
1202	Basisinfrastructuur	0	1	0	0
1301	Advies en ondersteuning	0	1	0	0
2101	Maatwerkvoorzieningen algemeen	1	1	0	0
2102	Maatwerkvoorzieningen jeugd	1	1	0	0
2201	Opvang en beschermd wonen	0	1	0	0
2301	Kinderbesch. & jeugdreclassering	0	1	0	0
3101	Werk	1	0	0	0
3201	Bijstand & ovg ink.regelingen	1	0	0	0
3301	Minimabeleid	1	0	0	0
3302	Schulddienstverlening	1	1	0	0
4101	Milieu	0	0	0	0
4102	Wonen	0	0	0	0
4103	Ruimtelijke ontwikkeling	0	0	0	0
4201	Economie	0	0	0	0
4202	Toerisme	0	0	0	0
4203	Cultuur	0	0	0	0
4301	Grondexploitaties	0	0	0	0
5101	Afvalinzameling en reiniging	0	0	1	0
5102	Openbare ruimte ondergronds	0	0	1	0
5103	Beleid mobiliteit & openb.ruimte	0	0	0	0
5104	Gebied Haarlem	0	0	0	1
5105	Gebied Noord	0	0	0	1
5106	Gebied Schalkwijk	0	0	0	1
5107	Gebied Oost	0	0	0	1
5108	Gebied Centrum	0	0	0	1
5109	Gebied Zuid	0	0	0	1
5201	Fietsen(stalling)	0	1	0	0
5202	Straatparkeren en garages	1	1	1	1
5203	Handhaving	0	1	0	1
5204	Beleid parkeren	0	0	0	0
5205	Vergunningenverlening	0	0	0	0
5301	Havendienst	0	0	0	0
5302	Begraafplaatsen	0	0	0	0
5303	NME/Kinderboerderij	0	0	0	0
5304	Dierenbescherming	0	0	0	0
5305	Vastgoedbeheer	0	0	0	0

Nr.	omschrijving	Gevoelig voor groei inwoners lineair	Gevoelig voor groei inwoners spronggewijs	Gevoelig voor groei woningen lineair	Gevoelig voor groei woningen spronggewijs
6101	Dienstverlening	0	1	0	0
6102	Basisregistraties	0	0	0	0
6201	Gemeenteraad	0	0	0	0
6202	College van B&W	0	0	0	0
6301	Openbare omgeving & veiligheid	0	0	0	0
6302	Integr. vergunning & handhaving	0	0	0	0
6303	Branden en crises	0	1	0	1
7101	Belastingen	0	0	1	0
7201	Algemene uitkering	1	0	1	0
7202	Financiering	0	0	0	0
7203	Algemene baten en lasten	0	0	0	0
Aantal		9	14	5	9

Bijlage 5: Begrotingswijziging Kadernota 2016

Wordt nagezonden.

Bijlage 6: Uitvoering motie ‘Meer financiën in de begroting’

In paragraaf 2.7 is een toelichting opgenomen over het verbetertraject meer financiën in de begroting, waarnaar wordt verwezen. Een van de genoemde ontwikkelingen is de uitsplitsing van de programmabegroting in kleinere eenheden, door het aantal producten te vergroten. In deze bijlage is een overzicht opgenomen van de bestaande en de nieuwe producten.

Overzicht producten oud en nieuw

Progr.	Beleidsveld	Product bestaand	Nieuw product
1	Onderwijs en sport	Onderwijs Sport	Onderwijs beleid Leerplicht regionaal Onderwijshuisvesting Sportbeleid Sportaccommodaties
	Bevorderen zelfredzaamheid	Publieke gezondheidszorg Basisinfrastructuur	Publieke gezondheidszorg Basisinfrastructuur
	Advies en ondersteuning	Advies-en ondersteuning	Advies-en ondersteuning
2	Maatwerkvoorziening algemeen	Maatwerkvoorziening algemeen Maatwerkvoorzieningen jeugd	Vervoersvoorzieningen individueel (incl. rolstoelen) Vervoersvoorzieningen collectief Woonvoorzieningen Huishoudelijke ondersteuning Begeleiding groep Begeleiding individueel Overige Wmo maatwerkvoorzieningen Specialistische jeugdhulp (jeugdwet) Maatwerkvoorzieningen jeugd
	Opvang en beschermd wonen	Opvang en beschermd wonen	Maatschappelijke opvang Beschermd wonen
	Jeugdbescherming en jeugdreclassering	Kinderbescherming en jeugdreclassering	Kinderbescherming en jeugdreclassering
3	Werk	WSW	Sociale werkvoorziening Participatie en re-integratie
	Inkomen	Bijstand en overige inkomensregelingen	Participatie uitkeringen Minimabeleid Bijzondere bijstand
	Minima	Schulddienstverlening	Schulddienstverlening Fraudebestrijding
4	Duurzame stedelijke ontwikkeling	Wonen Ruimtelijke ontwikkeling Milieu	Wonen Ruimtelijke ontwikkeling Milieu
	Economie, toerisme en cultuur	Economie Toerisme	Economie Toerisme

Progr.	Beleidsveld	Product bestaand	Nieuw product
		Cultuur	Cultuur
	Grondexploitaties	Grondexploitaties	Grondexploitaties algemeen
5	Beheer en onderhoud	Afvalinzameling en reiniging Openbare ruimte ondergronds Beleid mobiliteit en ruimte Gebied Haarlem Gebied Noord Gebied Schalkwijk Gebied Oost Gebied Centrum Gebied Zuid	Afvalinzameling en reiniging Openbare ruimte ondergronds Beleid mobiliteit en ruimte Haarlem: Wegen, straten en pleinen (incl. verharding) Haarlem: Groen en overige (waaronder kunstwerken) Haarlem: Initiatieven en anterieure overeenkomsten Gebied Noord Gebied Schalkwijk Gebied Oost Gebied Centrum Gebied Zuid
	Parkeren	Fietsenstalling Straatparkeren en garages Handhaving Beleid parkeren	Fietsenstallingen Parkeren algemeen Straatparkeren Parkeergarages Parkeren handhaving Parkeren beleid
	Overige beheertaken	Havendienst Begraafplaatsen NME/Kinderboerderij Dierenbescherming Vastgoedbeheer	Havendienst Begraafplaatsen NME/Kinderboerderij Dierenbescherming Vastgoedbeheer
6	Dienstverlening	Dienstverlening Basisregistraties	Dienstverlening Basisregistraties
	Gemeentelijk bestuur	Gemeenteraad College van B&W	Gemeenteraad College van B&W
	Openbare orde en veiligheid	Openbare orde en veiligheid Integrale vergunning en handhaving Branden en crisis	Openbare orde en veiligheid WABO Handhaving en overig Branden en crisis
7	Lokale belastingen en heffingen	Belastingen	Belastingen OZB Precariobelastingen Overige belastinginkomsten
	Algemene dekkingsmiddelen	Algemene uitkering Financiering Algemene lasten en baten	Algemene uitkering Financiering Algemene lasten en baten Onvoorzien uitgaven

Progr.	Beleidsveld	Product bestand	Nieuw product
		Saldo kostenplaatsen	Saldo kostenplaatsen
	Ingevolge nieuwe BBV Overhead		Facilitair, huisvesting materieel ICT materieel Personeel centraal besturend proces (CS) Personeel centraal ondersteunend proces (PIOFACH) Personeel decentrale overhead

Bijlage 7: Nieuwe taakveldindeling BBV

In paragraaf 2.6 Landelijke ontwikkelingen, is een toelichting opgenomen over wijzigingen die uit de BBV/commissie Depla voortvloeien. De raad is hierover eerder geïnformeerd door middel van een informatienota ([2015/515202](#)). Een van de nieuwe regels is dat alle gemeenten verplicht informatie verstrekken op basis van voorgeschreven taakvelden. Dit bevordert de vergelijkbaarheid van gemeenten.

Deze taakvelden, met de bijbehorende lasten en baten, zullen als bijlage in de Programmabegroting 2017-2021 worden opgenomen. In deze bijlage is opgenomen welke taakvelden het betreft:

Taakvelden gemeenten

0. Bestuur en ondersteuning

- 0.1 Bestuur
- 0.2 Burgerzaken
- 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden
- 0.4 Overhead
- 0.5 Treasury
- 0.61 OZB woningen
- 0.62 OZB niet-woningen
- 0.63 Parkeerbelasting
- 0.64 Belastingen overig
- 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds
- 0.8 Overige baten en lasten
- 0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)
- 0.10 Mutaties reserves
- 0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten

1. Veiligheid

- 1.1 Crisisbeheersing en brandweer
- 1.2 Openbare orde en veiligheid

2. Verkeer, vervoer en waterstaat

- 2.1 Verkeer en vervoer
- 2.2 Parkeren
- 2.3 Recreatieve havens
- 2.4 Economische havens en waterwegen
- 2.5 Openbaar vervoer

3. Economie

- 3.1 Economische ontwikkeling
- 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur
- 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen
- 3.4 Economische promotie

4. Onderwijs

- 4.1 Openbaar basisonderwijs
- 4.2 Onderwijshuisvesting
- 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken

5. Sport, cultuur en recreatie

- 5.1 Sportbeleid en activering
- 5.2 Sportaccommodaties

- 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie
- 5.4 Musea
- 5.5 Cultureel erfgoed
- 5.6 Media
- 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

6. Sociaal domein

- 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie
- 6.2 Wijkteams
- 6.3 Inkomensregelingen
- 6.4 Begeleide participatie
- 6.5 Arbeidsparticipatie
- 6.6 Maatwerkvoorzieningen (Wmo)
- 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+
- 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-
- 6.81 Geëscaleerde zorg 18+
- 6.82 Geëscaleerde zorg 18-

7. Volksgezondheid en milieu

- 7.1 Volksgezondheid
- 7.2 Riolering
- 7.3 Afval
- 7.4 Milieubeheer
- 7.5 Begraafplaatsen en crematoria

8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

- 8.1 Ruimtelijke Ordening
- 8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen)
- 8.3 Wonen en bouwen

Bijlage 8: Investerings

Af te sluiten kredieten

Bij de actualisatie van het investeringsplan is gebleken dat de volgende investeringen kunnen worden afgesloten:

Programma 1

1.1 Onderwijs en Sport

SHO Bouw Teijler (IP 77.01) restant	IP 77.01	restant € 50.000
SHO 2012 Uitbreiding Oost ter Hout	IP 77.01	restant € 57
Kleedgebouw Rugbyclub Haarlem (v.d. Aart)	IP 81.27	restant € 122.617
Eindhoven legionella spoelsysteem	IP 81.27	restant € -/- 8.038
Koninklijke HFC, legionella spoelsysteem	IP 81.27	restant € -/- 5.215
De Brug, legionella spoelsysteem	IP 81.27	restant € 10.250
Oosterkwartier, legionella spoelsysteem	IP 81.27	restant € 10.250
HYS, legionella spoelsysteem	IP 81.27	restant € 11.000
Geel Wit, legionella spoelsysteem	IP 81.27	restant € -/-29.205
HKC/CKV, legionella spoelsysteem	IP 81.27	restant € 3.567
HFC EDO, legionella spoelsysteem	IP 81.27	restant € 12.250
Haarlem Kennemerland, legionella spoelsysteem	IP 81.27	restant € -/- 23.767
Pim Mulier, renovatie kleedkamer atletiek	IP 81.27	restant € -/- 500
Toplaagrenovatie softbalveld Onze Gezellen	IP 81.28	restant € 0
Veldverlichting LED R.F.C	IP 81.28	restant € 0
Vervanging beschoeiing NSW kanohaven	IP 81.28	restant € -/- 540
Toplaagrenovatie ZSW/United Davo	IP 81.28	restant € 0
Vervanging toplaag Vergierdeweg/ v.v. Schoten	IP 81.28	restant € 0
Vervanging verlichting Aurora	IP 81.28	restant € 0
Vervanging gemaal sportcomplex THB/Eindhoven	IP 81.28	restant € 0
Vervanging hekwerk Sparks/NSP	IP 81.28	restant € 0
Vervanging toplaag veld 2 Oliympia	SZ.95	restant € 0

Programma 5

5.1 Openbare ruimte en mobiliteit

Aanpassen brugbediening, brugwachtershuisjes	IP 62.02	restant € 156.841
Stationsplein e.o. Verkopen (Bolwerk, Nedtrain)	IP 67.70	restant € -/-899.700
Stationsplein: Fietsbrug Schotersingel	IP 67.70	restant € 0
Waarderpolder Fly-overs	IP 67.40	restant € 17.480
Vervanging walmuur Leidsevaart	IP GOB.46	restant € -/- 30.230

5.3 Overige beheer taken

Concernhuisvesting Zijlpoort (aannemer)	IP 25.08	restant € 200.000
Inrichtingskosten Hart Kleine Houtweg	IP SZ.118	restant € 48.482
Vervanging dieseltrekker begraafplaats	IP WZ.13	restant € -/- 2.279
Buitenkozijnen/ramen Kleine Houtweg 24a	IP SZ.120	restant € 19.959

Programma 7

7.2 Algemene dekkingsmiddelen

Inrichting computerruimten Zijlpoort	IP 21.01	restant € 115.241
--------------------------------------	----------	-------------------